

gagnande af fribrefsrätt afsända det vid riksdagens slut icke utdelade och derefter utkommande riksdagstryck.

Stockholm den 7 Maj 1869.

Carl Orre. O. E. L. Dahm. Carl Fr. Tenger. R. Arfwedson.

Anders Pehrsson. L. O. Stendahl. Jöns Olsson
i Nordanå.

Jöns Olsson. J. Rundbäck. A. W. Wigardt. D. Danielsson.
i Qvarnbrodda.

Ola Lasson.

A. I. Sandstedt.

Sammanträdet afslutades kl. $\frac{1}{2}$ 11 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Lördagen den 8 Maj.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Protokollet för den 30 April samt protokollsutdrag för den 7 Maj upplästes och godkändes.

§ 2.

Sedan Riksdagens båda Kamrar godkänt de uti Stats-Utskottets Memorial N:ris 80, 91, 87 och 88 föreslagna voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, deruti Kamraren fattat stridiga beslut; så företogs nu jemlikt 65 § Riksdagsordningen gemensamma omröstningar enligt dessa voteringspropositioner, nemligen:

Första voteringen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 80.)

Den, som vill, att Chefen för Skogsstyrelsen fortfarande benämnas *Generaldirektör* och uppbär en aflöning af 7,000 R:dr, röstar

ja;

Den det ej vill, röstar

nej;

Vinner nej, har Riksdagen ansett ledningen af skogsväsendet böra, efter nuvarande Generaldirektörens afgång, anförtras åt en *Skogsdirektör* med en årlig aflöning af 6,000 R:dr.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogos nu sedlarnes öppnande och uppräknings, och utföll omröstningen med 8 ja och 145 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 58 ja och 50 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 8 ja och 145 nej, sammanräkningen visar 66 ja och 195 nej, varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Andra voteringen :

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 91.)

Den som vill, att Kongl. Maj:ts nådiga förslag om bibehållande af distrikthöfverbefattningarna i vestra och södra tulldistrikten må af Riksdagen godkännas, röstar

ja;

Den det ej vill, röstar

nej;

Vinner nej, har Riksdagen beslutit dels i underdånighet anmäla, att Riksdagen icke kunnat bifalla Kongl. Maj:ts nådiga förslag om bibehållande af distrikthöfverbefattningarna, utan beslutit att samtliga dessa embeten, jemte dervid anställda expeditioner, böra vid slutet af innevarande år indragas, och att Riksdagen för den tjänsteman, som af Kongl. Maj:t kan blifva förordnad att utöfva högsta befälet öfver den yttre tullbevakningen i Skåne, uppfört i staten en summa af 6,000 R:dr att utgå med 3,500 R:dr såsom lön, 1,500 R:dr såsom tjänstgöringspenningar och 1,000 R:dr såsom ersättning för resekostnader, dels ock i sammanhang dermed anhålla, att Kongl. Maj:t tacktes till näst sammanträdande Riksdag afgifva förslag i fråga om de belopp, som anses böra nuvarande innehafvarne af samtliga de indragna tjänsterna å indragningsstat tillkomma.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogos nu sedlarnes öppnande och uppräknings, och utföll omröstningen med 17 ja mot 146 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 65 ja och 41 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 17 ja och 146 nej, sammanräkningen visar 82 ja och 187 nej, varande

varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Tredje voteringen, i anledning af Herr Hedenbergs motion N:o 265:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 87, mom. 1.)

Den som vill, att Herr Hedenbergs ifrågavarande motion icke må af Riksdagen bifallas, röstar

ja;

Den det ej vill, röstar

nej;

Vinner nej, anser Riksdagen Nässjö-Oscarshamns-jernvägen vara af den vikt, att den må komma i åtnjutande af understöd från Staten, samt att En million Riksdaler anvisas att, sedan banan blifvit färdigbyggd, afsynad och godkänd, på sätt Kongl. Maj:t kan finna för godt föreskrifva, tilldelas det för nämnda jernväg bildade bolag, med vilkor att bolaget under innevarande år använder minst en lika stor summa till arbetets bedrivande, och sålunda tillfälle till utkomst beredes åt ortens nu nödlidande och arbetsförtjenst saknande befolkning, samt att bolaget i öfrigt uppfyllt de vilkor, Kongl. Maj:t för understödets erhållande kan komma att i nåder föreskrifva.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 53 ja mot 112 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 58 ja och 52 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 53 ja och 112 nej, sammanräkningen visar 111 ja och 164 nej, varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Fjerde voteringen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 87, mom. 2.)

Den som vill, att Riksdagen lemnar utan afseende Herr J. T. Bergs motion om beviljande af ett låneunderstöd för jernväg emellan gruffälten vid Billesholm och lämplig punkt å Landskrona—Helsingborgs-jernvägen, röstar

ja;

Den det ej vill, röstar

nej;

Vinner nej, har Riksdagen beslutat att för anläggning emellan Billesholm och lämplig punkt på Landskrona—Helsingborgs-banan af en

jernväg, utförd efter plan och på vilkor i öfrigt, som Kongl. Maj:t kan finna godt i nåder godkänna, bevilja ett låneunderstöd af 400,000 Riksdaler, emot den ränta och amortering, som af Riksgälds-kontoret vid nästa låns upptagande kan betingas, samt emot den säkerhet för lånevilkorens fullgörande, som Kongl. Maj:t i nåder behagar godkänna.

Sedan voteringseddarna blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringseddarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogos nu sedlarnes öppnande och uppräknings, och utföll omröstningen med 112 ja och 51 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 63 ja och 42 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 112 ja och 51 nej, sammanräkningen visar 175 ja och 93 nej, varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Femte voteringen:

(enligt Stats-Utskottets Memorial N:o 88.)

Den, som bifaller Kongl. Maj:ts nådiga framställning, att, om behållna inkomsten af trafiken å jernvägen emellan Ystad och Eslöf för ett eller flera af åren 1868, 1869 och 1870, i den mån densamma icke oundgängligen behöfves för banans underhåll och trafikerande under den närmast följande tiden, finnes otillräcklig till gäldande af hela det belopp, som genom lånevilkoren är bestämdt att vid de särskilda årens slut till Riksgälds-kontoret erläggas, anstånd med betalningen af den hvarterda året uppkommande brist må ega rum under högst 10 år, med följande vilkor:

1:o att årligen ränta efter 6 för hundralet erlägges å hvad af förfallna annuiteten finnes oguldet;

2:o att vid slutet af hvarje efter år 1870 följande år, utöfver då ytterligare förfallen annuitet, till Riksgälds-kontoret i afbetalning å öfriga förfallna skulden aflemnas så mycket af behållna trafikinkomsten, som för banans underhåll och trafikerande under närmaste tiden kan undvaras;

3:o att ny anläggning icke utan Kongl. Maj:ts tillstånd under tiden verkställas;

4:o att, derest banan eljest förvaltas på sådant sätt, som anses leda till förminskning af Statens rätt, Kongl. Maj:t eger att det meddelade anståndet återkalla; samt

5:o att bolaget lemnar det ombud, som Kongl. Maj:t förordnar att å Statens vägnar deltaga i den årliga revisionen af bolagets räkenskaper, tillfälle att, när helst sådant äskas, taga del af bolagets eller dess direktionens beslut äfvensom af alla förhållanden och anordningar vid förvaltningen, som i någon mån kunna på Statens rätt ega inflytande — röstar

ja;

Den det ej vill, röstar

nej;

Vinner nej, är ofvanberörda nådiga Proposition af Riksdagen afslagen.

Sedan vöteringsseelarne blifvit aflemnade samt en seel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att vöteringsseelarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu seelarnes öppnande och uppräknings och utföll omröstningen med 63 ja och 97 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna vöteringsproposition, som enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 62 ja och 39 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 63 ja och 97 nej, sammanräknings visar 125 ja och 136 nej, varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 3.

Föredrogs Stats-Utskottets nedannämnda Memorial:

N:o 92, med förslag till vöteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets Memorial N:o 74, angående bestämmandet af aflöningen för de vid innevarande Riksdag anställde tjenstemän och vaktbetjente.

De föreslagna vöteringspropositionerna godkändes.

N:o 93, med förslag till vöteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets i Memorial N:o 75 gjorda framställning om en gratifikation åt Statskommissarien Bruno Johansson.

Vöteringspropositionen godkändes.

N:o 94, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om anslog till fortsättande af arbetena å nordvestra stambanan.

Utskottets hemställan öfverst å sid. 2 bifölls; och förklarades, i följd deraf, den vilkorligt föreslagna vöteringspropositionen hafva förfallit.

N:o 95, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets Utlåtande N:o 81, angående Statens jernvägstrafik och den der vid anställda personals aflöning.

Kammaren biföll hvad Utskottet hemställt rörande de ordalag, som borde begagnas vid expedierandet af Riksdagens beslut i ämnet, och godkände den föreslagna vöteringspropositionen.

§ 4.

Föredrogs, men blef på begäran ånyo bordlagdt Stats-Utskottets Utlåtande N:o 85.

§ 5.

Å föredragningslistan var dernäst upptaget Stats-Utskottets Utlåtande N:o 89, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående beviljandet af medel till understödjande af allmännyttiga arbetsföretag för beredande af tillfälle till arbetsförtjenst åt den i följd af sistlidet års missväxt nödställda befolkningen i vissa delar af riket.

Någon hördes begära förnyad bordläggning, i anledning hvaraf

Herr Grefve Posse yttrade: Då jag hör, att flera röster begära bordläggning af ifrågavarande Utlåtande, har jag icke någon annan rätt än till en vördsam hemställan hos desse Kammarens ledamöter, huruvida de icke ville afstå från sin begäran om bordläggning och tillåta Utlåtandets föredragning. De härutinnan föreslagna summor inverka på Statsregleringen, och då plenum sannolikt icke kommer att i denna Kammare hållas förrän om Tisdag, så kunde derigenom hända, att, om Utlåtandet nu icke varder föredraget, Riksdagen härigenom kommer att en eller annan dag förlängas.

Då i den framställda begäran om bordläggning några flere ledamöter sig icke förenade, företogs detta ärende till afgörande; och anförde i anledning af Utskottets hemställan i

Punkten 1.

Herr Wigardt: Det är beklagligt, att ärendet så fort kommit under behandling, och jag beklagar, att jag nu icke är beredd att yttra mig derom, då jag förmodade, att Utlåtandet skulle ännu en gång bordläggas. Ehuru jag icke hyser någon förhoppning, att Kongl. Maj:ts Proposition här skall gå igenom, vill jag dock derom yttra några ord. Ehuru beredande af tillfälle till arbetsförtjenst åt den i följd af sistlidet års missväxt nödställda befolkningen i de Småländska länen i främsta rummet framkallat förslaget om anläggning af en jernbana från Tenhults station genom Tabergs bergslag till Wernamo jemte en utgrening af denna bana till Tabergs malmfält, samt tillika utgör det mest bevekande skälet att godkänna den Kongl. Propositionen, så finnas dock äfven andra ganska talande skäl för bifall härtill. Jag vill nu här icke tala om den i dessa trakter herrskande nöden, ty den är känd och erkänd, men jag tager mig friheten erinra, att, om icke medel beviljas till understödjande af större allmännyttiga arbetsföretag i dessa trakter, så att dessa kunna komma till stånd, så blir den gifna följden den, att tusendetals arbetsföra personer, som nu fåfängt ropa efter arbete, komma att lemna fäderneslandet, för att i främmande land söka det bröd för sig och de sina, som de här förgäfvos sökt att erhålla, och ändock skall den hjälp och det understöd, som kommer de qvarstannande till del, förblifva alldeles otillräckligt, ehuru vana vid försakelser och umbäranden af alla slag de än äro. Detta folk vill hjälpa sig sjelft, så vidt någon möjlighet dertill förefinnes, ty det litar på sig sjelft och på sin vana vid sträfsamhet och styft arbete, men när intet tillfälle till arbete finnes, hvar skall man då skaffa bröd åt den hungrande? Af denna anledning tror jag, att det är alldeles absolut nödvändigt att nu för tillfället styra till så, att större allmänna arbeten derstädes komma till stånd. Men det finnes en annan omständighet i fråga om denna ort, ett annat förhållande som är nästan lika svårt som den der nu herrskande nöden och som hotar att göra denna snart sagt beständig, och det är det allmänna aftynande, som under de sednare åren träffat bergs- och bruksrörelsen i vårt land, och företrädesvis, kan man säga, i dessa trakter. Der-

städes bedrifves eller rättare sagdt har i fordna tider bedrifvits en ingalunda obetydlig bergsbruksrörelse, men denna har under de sednare tiotalen nästan totalt tynat och hotar nu att fullkomligen utdö i brist af lämpliga kommunikationer. Vi veta säkerligen litet hvar huru många i Tabergs bergslag sysselsätta sig med bergsnäringen; jernvägen från Taberg skulle beröra 15 å 16 bruk och ungefär lika många masugnar, och blott häraf kan man se, att detta måste vara en hufvudnäring för orten. Jag vill nu icke tala om svårigheten för bruksegarne att icke ega tidsenliga kommunikationer, men denna olycka drabbar icke dem allena utan äfven alla deras arbetare och, man kan utan öfverdrift säga, nästan större delen af folkmängden inom Jönköpings län, som omöjligen kan hemta sin bergning och utkomst af den magra jorden, utan måste söka lifnära sig på den förtjenst, som kan hemtas af bruksrörelse och bergshandtering, och såsom det nu är ställdt ser det i sanning ganska mörkt ut för denna arbetsamma och idoga befolkning.

Jag tager mig friheten att lägga Kammarens ärade Herrar Ledamöter allt detta på hjertat, helst här icke är fråga om något anslag utan endast att förskjuta ett lån till hungrandes understöd under en bister tid och till åstadkommande af ett nyttigt arbete för all framtid. Jag kan visserligen nu icke säga, huruvida något bolag kommer till stånd eller icke, men säkert är, att traktens befolkning skall göra allt för att upprätta ett dylikt och icke underlåta några ansträngningar för att nå detta mål, i fall det är möjligt. Om nu så olyckligt skulle vara, att bolaget icke skulle kunna organiseras till den af Kongl. Maj:t föreskrifna tiden den 15 Juni, så har icke någon värre olycka träffat Staten, än att penningarne varit fastlästa en månad, och dervid bör man väl ej fästa alltför mycken vikt under sådana förhållanden, som nu äro för handen. På grund af hvad jag nu haft äran anföra, yrkar jag afslag å Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition i ämnet.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Gagnet af den föreslagna jernvägsanläggningen mellan Tenhult och Wernamo med bibana till Taberg synes mig vara ganska tydligt ådagalagdt; något bolag för denna banas anläggning är visserligen ännu icke bildadt, men Kongl. Maj:t har icke desto mindre ansett Proposition i ämnet kunna till Riksdagen aflemnas, på det att tillfälle icke måtte försummas att bereda arbetsförtjenst åt den i följd af sistlidet års missväxt nödställda befolkningen i denna del af riket. Då emellertid Riksdagen anslagit en million riksdaler till understöd för byggandet af Nässjö—Oskarshamns-banan, som äfven genomlöper af missväxten lidande trakter, så har ett af de viktigaste skälen för bifall till anslag i och för påbörjande af förstnämnda bana förfallit, hvarföre jag för min del icke har något att erinra mot bifall till Utskottets i nu föredragna punkt gjorda hemställan.

Herr Orre: Om Kammaren behagar bifalla Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i ämnet, så går den nu ifrågasatta summan ingalunda förlo-rad för Staten, då här är fråga om ett lån och icke om ett anslag, och

om något bolag för jernvägens byggande icke kan komma till stånd inom den förelagda tiden, så komma penningarne icke ens att utgå. Det ingifna kostnadsförslaget ådagalägger, att den föreslagna jernvägen skulle kunna åstadkommas till ett utomordentligt godt pris, och då derigenom dessutom kan lemnas understöd till en nödlidande befolkning, så torde allt skäl vara för handen att bevilja hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Att jernvägen skulle blifva af ofantligt stor betydelse för bergshandteringen i orten är redan ådagalagdt, och därför anhåller jag, på de skäl här blifvit anförda, att Kongl. Maj:ts Proposition i ämnet måtte af Kammaren godkännas.

Häruti instämde Herr *Kjellman*.

Herr Jöns Pehrsson: Det är med djup tacksamhet, som jag måste erkänna den synnerligen beredvilliga hjälpsamhet, som vid många tillfällen kommit de nödlidande till del från denna Kammare, och detta gör, att man så gerna hade önskat, att Utskottet kunnat komma till ett annat resultat än det gjort. Då likväl så icke skett, ehuru väl detta arbetsföretag är lika väl förtjent af understöd, som något annat, kan man icke förvänta någon förändring uti Utskottets hemställan, och då förslaget här rönt ringa deltagande, kan jag icke yrka bifall dertill, utan tror jag, att vi nu måste nöja oss med det resultat, hvartill Utskottet kommit, oaktad i en snar framtid en sådan billig jernväg bör få framgång.

Herr Grefve Posse: Jag anser mig nu endast böra yrka bifall till Utskottets förslag uti den nu föredragna punkten af Utlåtandet.

Öfverläggningen var slutad. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Bifölls.

§ 6.

Föredrogs Stats-Utskottets Memorial N:o 90, angående afskrifning af de i Riksgälds-kontorets räkenskaper bland Kontorets skulder bokförda s. k. ekeskosmedlen.

Punkten 1.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Jag har visserligen icke något att anmärka emot detta Stats-Utskottets Memorial i sjelfva saken, då hvad Utskottet deri föreslagit öfverensstämmer med Kongl. Maj:ts Proposition, men jag tror, att ett förtydligande bör ega rum i afseende å tidpunkten, då ekeplanterings-fonden skall till Riksgälds-kontoret öfverlemnas. I Kongl. Maj:ts Proposition föreslås, att denna fond skulle öfverlemnas till Riksgälds-kontoret, sådan den vid 1869-års bokslut befinnes. I Utskottets förslag finnes emellertid icke någon viss tidpunkt för fondens

öfverlemnande bestämd. Följden deraf föreställer jag mig skulle blifva den, att detta öfverlemnande borde ske omedelbart efter det Riksdagen fattat beslut derom. Nu skulle det kunna inträffa, att man under innevarande år skulle kunna behöfva något mindre belopp för ekeplanteringarne vid Wisingsborg, och Kongl. Maj:t skulle då, om fonden nu omedelbart öfverlemnades, stå utan några till ändamålet afsedda medel. Jag föreställer mig, att detta skulle kunna afhjelpas derigenom, att slutorden i Utskottets hemställan: "må utur Riksgälds-kontorets räkenskaper afskrifvas", utbyttes mot en så lydande mening: "må utur Riksgälds-kontorets räkenskaper vid innevarande års utgång afskrifvas". Jag anhåller därför, att Kammaren ville bifalla Utskottets Memorial med den af mig nu föreslagna förändring deri.

Herr Grefve Posse: Jag har icke varit med då denna fråga på afdelningen behandlades, men jag ser icke hvarför man ej skulle kunna bifalla Herr Finansministerns förslag, och tillstyrker jag fördenskull bifall dertill.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls med den föreslagna förändringen, att slutorden af Utskottets förslag: "må utur Riksgälds-kontorets räkenskaper afskrifvas" skulle utbytas mot en så lydande mening: "må utur Riksgälds-kontorets räkenskaper vid innevarande års utgång afskrifvas."

Punkten 2 äfvensom Utskottets slutliga hemställan biföllos.

§ 7.

Förekom till föredragning Banko-Utskottets Memorial N:o 15 i anledning af Kamrarnes beslut rörande Banko-Utskottets Memorial N:o 10, om första, andra och tredje artiklarne i Bankoreglementet.

Då vid anmälan af detta ärende begäran framställdes om förnyad bordläggning, yttrade

Herr Indebetou: Då detta Banko-Utskottets Betänkande icke innehåller något annat än en hemställan till Första Kammaren att i ämnet fatta beslut, får jag föreslå Kammaren, att Betänkandet måtte, utan att behöfva ännu en gång bordläggas, nu till afgörande företagas.

Vidare anfördes icke. De ledamöter, som yrkat bordläggning, afstodo derifrån, hvarefter, vid nu skedd slutlig föredragning, Memorialet lades till handlingarne.

§ 8.

Föredrogs Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 16, angående beräkningen af tullmedlen, postmedlen, stämpelpappersafgiften och bränvinsbränningsmedlen.

Punkterna 1—3, rörande beräkningen af tullmedlen, postmedlen och stämpelpappersafgiften.

Biföllos.

Med anledning af Utskottets hemställan i *punkten 4*, angående beräkningen af bränvinsbränningsmedlen, yttrade

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Skulle jag betrakta denna fråga endast från min ståndpunkt såsom Chef för Finans-departementet, så skulle jag visserligen vara böjd för att gå in på Utskottets förslag, ty skulle detsamma blifva Riksdagens beslut, så blefve den statsfyllnadssumma, som Statskontoret finge från Riksgälds-kontoret mottaga, större och Statskontoret derigenom försatt i en af konjunkturen så mycket mindre beroende ställning. Men jag måste betrakta frågan från en allmänare synpunkt, då ett bifall till Utskottets förslag föranleder antingen högre beskattning eller ökad upplåning.

Då Utskottet säger, att en beräkning af bränvinstillverkningen under de sista tre åren visar ett medeltal af 12,611,322 kannor, så har Utskottet visserligen rätt deruti, men om man till följd af detta förhållande icke bör beräkna bränvinstillverkningen för år 1870 till mer än 13,000,000 kannor, derom tror jag, att meningarne kunna vara delade. Man bör nemligen besinna, att under de tre sista åren äfven ingått de båda olycks-åren 1867 och 1868, och det bör väl ej förundra någon, att en inskränkning i bränvinstillverkningen egt rum, då, såsom under år 1867, priset på en tunna råg var uppgjadt till 30 R:dr och priset på en tunna potates till 8—10 R:dr.

Men jag tror icke, att det är rätt att fästa uteslutande afseende vid dessa olycksår. Om man deremot ser på de tio åren, som föregingo dessa två år, eller 1857—1866, så finner man, att bränvinstillverkningen icke under något af dessa år understigit 14,000,000 kannor, men att den deremot under två af dem uppgått till öfver 16,000,000 kannor. Ser man vidare på den vid Utskottets Betänkande fogade reservationen, som ganska riktigt angifver förhållandet med bränvinstillverkningen efter hvarje års skörd, så finner man, att under hösten och våren 1866—1867 tillverkades 14,200,000 kannor, att bränvinstillverkningen efter skördarne åren 1861—1866 i medeltal uppgått till 15,800,000 kannor, och att efter samma grund tillverkningen under de sista åtta åren, med inberäkning således af de två åren 1867 och 1868, uppgått till 14,400,000 kannor. Under sådana förhållanden tror jag icke, att Kongl. Maj:t saknat anledning föreslå, att bränvinstillverkningen under år 1870 skulle beräknas till 14,000,000 kannor eller det lägsta belopp, hvartill den uppgått under något af de tio åren före år 1867.

Jag nämnde, att en följd af antagandet af Utskottets förslag skulle blifva antingen ökad beskattning eller ökad upplåning. Att öka bevillningen med 700,000 R:dr synes mig under närvarande förhållanden olämpligt och den andra utvägen, eller en ökad upplåning, kan icke heller väl försvaras. Såvidt bekant är, kommer statsregleringen att visa en brist af 3,700,000 R:dr, och Stats-Utskottet lär ämnat föreslå, att till densammas föyllande skulle

upplånas 3,500,000 R:dr. Upplåningen skulle således komma att inskränkas till det belopp, som anvisas till våra jernvägsbyggnader under detta och kommande året. Jag hemställer, huruvida det kan vara skäl att derutöfver öka denna upplåning, helst saken rör år 1870, och det således är tillfälle för nästa Riksdag att, om beräkningen icke slår in, vidtaga lämpliga utvägar att fylla möjligen uppstående brister.

För min del kan jag ej finna, att Utskottet egt fullt giltiga skäl att frångå Kongl. Maj:ts Proposition i denna punkt.

Herr Rosenberg: Det är naturligt, att, om man tager de två sista olyckliga åren till utgångspunkt för sina beräkningar, så kommer man till ett annat och sämre resultat, än om man grundade sina beräkningar på förhållandena under en längre följd af år. Men jag tror icke, att det är riktigt att lägga missväxtår — och det hafva de två sista åren varit — till grund för beräkningar för framtiden. Om Utskottets förslag antages, blir deraf en följd, att vi måste öka antingen beivringen eller upplåningen, men jag tror ej, att hvarken det ena eller andra är nödvändigt. Dessutom tror jag, att det icke är så lämpligt att beräkna inkomsterna för lågt, ty derigenom uppstå besparingar, med hvilka man icke alltid handskas så noga. Jag tror tvärtom, att det är bättre att beräkna inkomsterna högt, och jag har derfore ej heller något emot Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Friherre Liljencrantz:

Herr Grefve Posse: Älven jag tror, att det är af mycken vikt att vid en statsreglerings uppgörande beräkna statsinkomsterna i så nära öfverensstämmelse med de verkliga förhållandena som möjligt är. För högt beräknade inkomster föranleda nemligen lätt till högre utgifter.

Hvad bränvinsbränningsmedlen beträffar, så tror jag icke, att man vid en beräkning af desamma får fästa afseende vid beskaffenheten af det sistförflutna årets skörd, hvars beskaffenhet svårigen kan inverka på bränvinsproduktionen år 1870. Jag tror, att det vid en sådan beräkning finnes andra grunder att följa, som äro mindre tillfälliga, och jag tror, att en sådan grund är den uppfattning, man kan ega om landets förmåga att konsumera. Denna har under de sednare åren visat sig vara i nedgående, och jag tror icke, att man kan hysa den förhoppning, att landets ekonomiska ställning under detta och nästa år kommer att förändras så till det bättre, att en större konsumtionsförmåga kan inträda redan under år 1870. Vi böra icke heller helt och hållet förbise den önskvärda möjlighet, att stigande upplysning och förmildrade seder kunna förminska bränvinsmissbruket. Jag lutar derfore till Utskottets förslag. Någon högre beskattning bör icke blifva någon följd deraf, men visserligen kan det komma att föranleda att lånebehovet visar sig något större. Enligt den statsreglering, Stats-Utskottet nu uppgjort, uppgår statsbristen under år 1870 till 6,280,000 R:dr, sedan likväl Staten betalat en skuld på 2,000,000 R:dr, och anslagen till nord-vestra stambanan utgått. När man nu från denna brist afräknar beivringen för år 1870 — 2,600,000 R:dr, så skulle det belopp, som man be-

höfde upplåna, utgöra 3,600,000 R:dr, eller ett mindre belopp än den summa, hvartill den af Staten betalade skuld å 2,000,000 R:dr och anslaget till nordvestra stambanan sammanlagdt uppgår, hvilket visar ett öfverskott i inkomsterna öfver utgifterna på ungefär 2,000,000 R:dr. Om man nu, i stället för att beräkna bränvinsmedlen 700,000 R:dr högre än Utskottet föreslagit, ökar upplåningen med dessa 700,000 R:dr eller till 4,300,000 R:dr, så äro derigenom penningar hvarken förvärfvade eller förspilda, och i alla händelser måste vi låna. Jag kan därför icke finna någon olägenhet vid att bifalla Utskottets förslag.

Herr Friherre Alströmer: Vid de tvänne sednaste riksdagarne har jag hyst den åsigt, att man alltför högt beräknat inkomsten af bränvinsbränningen, men Riksdagen har vid dessa tillfällen varit af en motsatt mening. Nu deremot tror jag, att Utskottet föreslagit en alltför stor nedsättning i den utaf bränvinstillverkningsafgiften påräkneliga statsinkomsten, hvilken jag anser utan fara för misstag kunna för år 1870 beräknas betydligt högre, och jag stöder denna min åsigt derpå, att alla befintliga lager äro upprymda, att nu komma flera jernvägar att byggas, hvarigenom konsumtionen blir större än förut, samt slutligen att i stället för missväxt och dyr tid man åtminstone har förhoppningar på en god skörd. Jag tror ock, att den år 1867 vidtagna förhöjningen af tillverkningsafgiftens belopp icke kommer att så starkt som förut motverka stegringen i tillverkningen, och alla dessa skäl föranleda mig antaga, det man för år 1870 kan beräkna bränvinsbränningsmedlen till det belopp, Kongl. Maj:t föreslagit. I öfrigt synas olägenheterna af någon misräkning i detta hänseende lättare kunna bäras än en förhöjning af den allmänna bevillningen, som jag förutsätter blifva den gifna följden af att godkänna Bevillnings-Utskottets beräknings sätt. Då nu emellertid Stats-Utskottets ledamöter säga, att inga olägenheter deraf uppkomma, så vill jag ej strängt hålla på min mening, ehuru jag visserligen skulle anse det vara klokast att bifalla det beräknings sätt, Kongl. Propositionen antager för beloppet.

Herr Jöns Pehrsson: Jag är af alldeles motsatt åsigt mot den ärade representanten från Christianstads län. Jag anser en nedsättning böra ega rum, på det vi icke må beräkna våra inkomster högre än de i sjelfva verket äro. Hvad särskildt beträffar inkomsterna af bränvinsbränningen, tror jag det skulle vara svårt att antaga, det dessa inkomster någonsin skola ökas. Jag tror det skattdragande Svenska folket gör klokt uti att så mycket som möjligt afhålla sig från bränvinet och att det icke längre bör gå an på denna superiets bana. Jag tror vidare, att det är riktigt hvad en riksdagsman på Stockholmsbanken yttrat, att det icke är klokt att beräkna inkomsterna för högt, emedan detta leder till för höga utgifter. Vidare får jag tillkännagifva, att jag icke ens skulle tveka, att i fall behovet sådant kräver, i någon mån öka bevillningen. Jag tror detta vore ett ganska godt korrektiv att säga nej till dem, som begära ökade utgifter. Jag yrkar därför bifall till Utskottets förslag i denna del, och jag gör detta så mycket heldre, som jag anser det icke visa stor fattigdom, om tullmedlen komma att gå så högt som Utskottet antagit. Jag tror dock icke

detta blifva fallet. Högre beräkningar än Utskottet gjort tror jag icke man kan våga.

Herr John Ericson: Jag instämmer i den åsigt, som blifvit uttalad om nödvändigheten deraf att icke beräkna inkomsterna högre än de i själfva verket rimligtvis blifva, utan snarare lägre. Beträffande Kongl. Maj:ts beräkningar tillstår jag, att jag hyser tvifvel, hvad vidkommer beräkningen af tullmedlen, som dock redan är en passerad fråga. Men i än högre grad anser jag beräkningen af bränvinsbränningen vara allt för högt tilltagen. Vi böra ihågkomma, att icke endast konsumtionsförmågan, de dåliga skördarne och dyrheten af spannmål inverka på åtgången af bränvin, utan att äfven en annan betydlig faktor här äfven måste tagas med i beräkningen, nemligen det glädjande förhållande att, då hvarje år ur verlden bortgår en årgång individer med vana att förbruka bränvin, kommer i dess ställe en ny årgång utan dessa vanor. Hvar och en som känner förhållandena skall vitsorda riktigheten häraf, och man behöfver blott taga till exempel de tjugutusen ynglingar, som årligen inträda i bevärningsåldern, hvaraf en stor del icke ens förtära bränvin, och aldrastörsta delen begagna det på ett måttligt sätt, så att det numera hörer till ovanligheten att dessa ynglingar öfverlasta sig af starka drycker, hvilket deremot förr var regeln. Men detta förhållande, så glädjande det än är, inverkar dock på konsumtionen af starka drycker och den deraf följande statsinkomsten. Herr Finansministern har grundat sin beräkning derpå, att bränvinstillverkningen före år 1867 icke understigit fjorton millioner kannor. Detta är ganska riktigt; men om vi fortsätta granskningen äfven till sednare åren, finna vi att tillverkningen 1866—1867 visserligen utgjorde 14,274,085, 1867—1868 nedgick till 8,535,921 kannor och år 1868—1869 var 12,396,274 kannor. Dessa siffror äro hemtade ur Herr Bennichs reservation. Men icke allenast tillverkning af bränvin bör härvid tagas i beräkning, då man vill ådagalägga, att konsumtionen minskas, utan äfven importen af denna vara. Då visar sig, om man sammanlägger importen af bränvin med det tillverkade bränvinet, att, då tillverkningsbeloppet plus importen året 1865—1866 belöpte sig till 17,868,020 kannor, nedgick detta 1866—1867 till 14,494,419 och året 1867—1868 till 9,668,303 kannor. Det har sålunda från 1865 till 1868 nedgått från 17 millioner till 9 millioner kannor, hvilket väl bör visa, att konsumtionen högst betydligt aftagit. När Bevillnings-Utskottet sålunda föreslagit en nedsättning i den beräkning, Kongl. Maj:ts Proposition uppställer, anser jag Utskottet hafva handlat fullt riktigt, vare sig nu att en sådan beräkning leder till en ökad beskattning eller till upplåningar. Det enda riktiga sättet att få inkomster och utgifter att gå i hop torde väl vara att inskränka utgifterna, men ingalunda att fingera inkomsterna. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Anders August Andersson: Lika oriktigt som det är att upptaga statsinkomsterna för höga, torde det äfven vara att beräkna dem för låga, i synnerhet då man känner, att statsregleringen i allt fall icke kommer att gå ihop. Skall man nu upptaga lån inom landet, tror jag detta vara menligt, derföre att kapitalen derigenom dragas från den allmänna

rörelsen och i stället skrinläggas. Skulle åter den brist, som uppstår derigenom att inkomsterna af bränvinsbränningen understiga beräkningarna, läggas på bevillningen, skulle detta väcka en sådan ovilja i landet, att Riksdagen skulle tvingas till att hushålla. Då vi emellertid funnit oss nödgade att låna, tror jag dock det vore bättre att genom ett något större lån betäcka den brist, som möjligen skulle kunna uppkomma genom en alltför hög beräkning af bränvinstillverkningen. Dock anser jag det vara skäl i att tillsvidare beräkna den, på sätt Herr Bennich i sin reservation föreslagit.

Herr Wijk: Jag har inom Bevillnings-Utskottet tillhört den majoritet, som påyrkat nedsättning i den quantitet bränvin, som beräknats komma att tillverkas under år 1870, till 13 millioner kannor, och jag anser, att Utskottet med ganska goda skäl motiverat det resultat, till hvilket det i förevarande hänseende kommit. I Kongl. Maj:ts nädiga Proposition i frågan har tioårsberäkningen i detta afseende lagts till grund, då deremot Bevillnings-Utskottet, i konsekvens med beräkningen af tullmedlen, grundat sin beräkning af bränvinsmedlen på bränvinstillverkningens belopp under de sistförflutna trenne åren. Det kan icke bestridas, att den inhemska bränvinstillverkningen i hög grad är beroende af landets skördar, så att under år, då mindre gynnande sådana erhållas, bränvin utifrån måste importeras, hvaraf åter blir en följd, att tullmedlen under dessa år stiga. Quantiteten importerad vara beror likväl helt och hållet på landets konsumtionsförmåga i detta hänseende. Vi hafva under loppet af flera år alltid för högt beräknat beloppet af den inhemska bränvinstillverkningen, och det kan därför nu vara tid att inslä på en annan väg i afseende å denna beräkning och icke smickra sig med inkomster, som alltjemt visat sig jäfvas af erfarenheten. Det är visserligen sannt, att felslagna skördar i väsendtlig mån föranlett minskningen i de sednaste årens bränvinstillverkning, men äfven andra omständigheter hafva dertill icke så obetydligt bidragit, såsom t. ex. den sist beslutade skatteförhöjningen af 10 öre per kanna. Det skulle varit ett undantag från den allmänna regeln, att i samma mån en vara fördyras, i samma mån aftager dess konsumtion, om ett motsatt förhållande i detta fall skulle hafva egt rum. Jag tror ock, i likhet med en föregående talare, att en stigande sedlighet medverkat till bränvinsförbrukningens inskränkning; åtminstone hvad städerna beträffar, har erfarenheten visat, att så varit händelsen, sedan man der börjat på ett bättre och lämpligare sätt än förut handhafva bränvinsutskänkingen.

Hvad angår förbrukningen af bränvin under förlidet år, var det naturligt, att densamma skulle anseeligt minskas genom den då rådande hungersnöden i Norrland, och jag drager deraf den slutsats, att i anledning af den hungersnöd, som i år hemsökt de Småländska länen, hvilkas befolkning uppgår till lika hög siffra som Norrlands, detta års bränvinsförbrukning skall jemväl i hög grad inskränkas.

Jag tror således, att det är mycket mera välbetänkt att i detta som i andra fall se saken i ansigtet sådan den är än att göra sig förhoppning om öfverdrifna inkomster å titlar, der de i verkligheten visat sig illusoriska,

och yrkar jag på denna grund bifall till Bevillnings-Utskottets förevarande hemställan.

Herr Friherre Liljencrantz:

Herr Sandstedt: Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Hæggström, som begärt ordet, afstod derifrån, under förklaring att han instämde med Herr Wijk.

Herr Rosenberg: Jag skulle äfven kunna afstå från ordet, synnerligast sedan den aktade representanten från Stockholms-bänken närmare formulerat sitt yrkande. Det var nemligen med anledning af hans förra yttrande, som jag begärde ordet. Han har nu emellertid förklarat sig vara säker derpå, att icke någon ökad bevillning skall komma i fråga. Detta fågnar mig, i synnerhet som en ledamot af Bevillnings-Utskottet varit af motsatt åsigt. Emellertid anförde den ärade talaren i sitt första föredrag sin egen hushållning såsom exempel derpå, att man icke skulle låna för de utgifter, som äro af nöden. Jag hemställer dock, huruvida dessa hans åsichter stämma riktigt väl öfver ens. Jag tror icke, vi komma att skiljas åt, förr än vi anvisat Riksgälds-kontoret medel för att betäcka Statens utgifter. Hafva vi väl bestämt, att det eller det skall utbetalas, så måste vi äfven se till, hvarifrån vi skola taga medel härtill. Vi måste nu bemyndiga Riksgälds-kontoret att göra större lån, än om inkomsterna varit beräknade högre.

Det skulle emellertid icke förundra mig så mycket, om det varit Regeringen och icke Representationen, som velat beräkna inkomsterna högt. Så har dock icke varit fallet med den Regeringens ledamot, som i detta ämne framställt beräkningar.

Den ärade representanten från Sunnerbo vill jag hänvisa till tabellen, som finnes i Betänkandet och som ådagalägger, att, då vi inom landet brännt mindre, har det blifvit importeradt desto mera. Detta bevisar, att vi konsumera bränvin i Sverige, äfven om vi icke sjelfva för tillfället äro tillverkare. Tillverkningen beror åter på årets skörd. Då vi under sista året icke kunde tillverka mycket bränvin, kom sig detta deraf, att vi då hade en dålig gröda. Jag tror sålunda, att hvarken en stigande upplysning, den rådande fattigdomen eller ens de offer, som döden skördar, utan endast erfarenheten lära oss, huru vi rätteligen böra beräkna våra inkomster. Jag anser emellertid, att, om Regeringen går i land med beräkningen, äfven Representationen bör kunna göra det.

Herr Norén: Det är en märkvärdig rol bränvinet spelar inom vårt land. Denna förtjusande vara och denna förträffliga industri är det, som inbringar så många millioner riksdaler till Statsverket. Mig förundrar det, att dessa penningar så litet skrymma för behofven, då denna industri är så stor. Det synes mig derföre, som om den åsigten icke skulle slå fel, att det icke är någon välsignelse med bränvinet. Jag kan således icke annat än uttala den önskan, att Svenska folket måtte komma till den öfvertygelsen, att det vore bäst att öfvergifva denna vara. Jag tror detta

i icke ringa mån skulle bidraga till att lindra den nöd, som nu håller på att växa oss öfver hufvudet.

När man emellertid nu tyckes vara ense derom, att denna industri bör fortfara, så får jag, hvad sjelfva saken beträffar, anhålla att få instämma med dem, som yrka bifall till Utskottets hemställan i denna sak.

Herr Jöns Pehrsson: Det är min vän Rosenberg och jag som kommit i delo med hvarandra. Han påstod nemligen, att, då bränvinsbränningen är mindre, ökar sig importen. Detta håller dock icke streck efter den tabell han åberopade. Om vi nemligen jemföra åren 1865 och 1866 med åren 1867 och 1868, visar sig tydligen, att importen icke stigit på långt när i samma grad, som tillverkningen aftagit. Häraf tyckes väl tydligen framgå, att förbrukningen af bränvin i väsendtlig mån aftagit.

Jag vill begagna mig af tillfället för att tillägga ett par skäl, hvilka torde vara talande för den åsigten, att tillverkningen icke kan komma att ökas. Det ena är, att mången bränvinsbrännare, äfven om vi erhålla en god skörd, icke skall kunna bränna i brist på tillräckligt rörelsekapital, och det andra är, att den stora massa af folk, som utvandrar till Amerika, ovilkorligen kommer att minska konsumtionen af bränvin. Jag yrkar fortfarande på bifall till Utskottets förslag.

Herr Björck: Här har blifvit sagdt, att den ifrågavarande beräkningen skulle vara temligen likgiltig. Jag medgifver, att detta är förhållandet, för så vidt man endast ser på den frågan, huruvida erforderliga tillgångar för statsutgifterna skola kunna, oberoende af beräkningar, beredas. Men å andra sidan synes mig denna fråga vara af stor vikt och principiel betydelse, emedan, ehuru grundlagen bestämmer, att den allmänna bevillningen skall utgå med det belopp, att staten derigenom går ihop, likväl dessa föreskrifter icke blifvit ordagrant tillämpade. Ehuru vi riksdag efter riksdag fastställa grunden för beräkning af den allmänna bevillningen, vilja vi dock hvarken förhöja eller nedsätta densamma. Deremot förekomma ganska olika beräkningar just i afseende å tullmedlen och bränvinsbränningsmedlen. I verkligheten tillkommer dessa bevillningar just den egenskap, att de betraktas såsom fyllnad i statsutgifterna, hvilken egenskap efter grundlagen den allmänna bevillningen skulle ega. Det är med hänsyn härtill, som jag anser frågan om beräkningen af tull- och bränvinsbrännings-bevillningen icke vara alldeles likgiltig. Det är vid denna beräkning, som det skall visa sig, om statsutgifterna äro så uppgjorda, att man med skäl kan antaga, att staten kan gå ihop. Det visar sig då att, om man så går till väga, som här nu är föreslaget, man erkänner, att man vid regleringen af utgifterna tillvägagått utan det nödiga afseendet derpå, att inkomsterna blifva tillräckliga till bestridande af de verkliga utgifterna för året. Visserligen är det sannt, att då två millioner R:dr af utgifterna för nästa år äro beräknade såsom afbetalning å våra skulder, årets öfriga utgifter under alla förhållanden böra med inkomsterna kunna bestridas. Men då vi verkligen afsett att ställa så, att vi äfven kunde betala något af skulden med våra årliga inkomster, så måste vi erkänna, att vi misslyckats, om icke statsbudgeten kan uppgöras

så, att icke allenast löpande utgifter utan äfven låneafbetalningarne deri finna sin betäckning.

Nu kan man visserligen säga, att det icke mycket hjälper att uppgöra beräkningar, då resultatet först visar, om man gjort rätt eller ej. Jag tror emellertid att, då man vill uppgöra några beräkningar härutinnan, man bör grunda dessa på förhållandena, sådana de visat sig under normala år. Häremot kan visserligen invändas, att man nu, såsom vanligen sker, tagit de trenne sednare åren till grund för beräkningen, och att man icke vågat hoppas bättre för framtiden med afseende å de klagomål, som allmänt förspörjas. Det blir dock aldrig riktigt att lägga trenne så speciela år till grund för en dylik beräkning. Man får icke vid denna beräkning antaga annat, än att det år, för hvilket beräkningen gäller, skall visa normala förhållanden, så vida icke särskilda omständigheter redan nu antyda, att sådana förhållanden icke äro att påräkna; men att dylika omständigheter förefinnas, vågar jag förneka. Jag tror det derföre vara rätt och för Representationen särdeles angeläget, att beräkningen sker i enlighet med hvad Kongl. Maj:t härutinnan föreslagit, och för min del kommer jag att rösta för bifall till detta förslag.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats dels bifall till Utskottets förslag, dels afslag derå och godkännande af den beräkning, som Kongl. Maj:t föreslagit. Propositioner gäfvos på begge dessa yrkanden och fann Herr Talmannen ja öfvervägande för bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Då likväl voteringsbegärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Bevillnings-Utskottet i 4:de punkten af dess Betänkande N:o 16 hemställt angående beräkningen af bränvinsbränningsmedlen,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammarén, med afslag å Utskottets hemställan, beslutat, att ifrågavarande medel skola beräknas till det af Kongl. Maj:t antagna belopp af 9,800,000 R:dr.

Omröstningen utföll med 63 ja mot 83 nej, hvadan Kammarén, med afslag å Utskottets hemställan, beslutat, att bränvinsbränningsmedlen skulle beräknas till det af Kongl. Maj:t föreslagna belopp eller 9,800,000 R:dr.

§ 9.

Härefter företogs till afgörande Stats-Utskottets Utlåtande N:o 82, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående upphörande så väl af tackjernstionden och andra deremot svarande tackjernsaftgifter, som af de friheter i fråga om ränta eller rotering, hvilka vissa orter i egenkap af bergslager nu åtnjuta.

Första punkten föredrogs och anförde dervid

Herr Friherre von Schulzenheim: Jag anhåller vördsamt, att Herr Talmannen och Kammaren behagade tillåta, att de förevarande tre punkterna i Stats-Utskottets Betänkande måtte få samtidigt behandlas, emedan de särskilda förhållandena bergslagerna emellan nästan omöjliggöra en framställning af hvar punkt för sig, utan att denna kommer att sammanblandas med de båda andra.

Kammaren medgaf, att de *tre första punkterna* i detta Utlåtande finnge i ett sammanhang föredragas; och fortsatte derefter

Herr Friherre von Schulzenheim: Den fråga, som nu föreligger till afgörande, har haft samma motgång som en del andra viktiga ärenden, hvilka tariffa utredning, att frankomma så i riksdagens sista timme, att, för den händelse anmärkningar göras mot Utskottets förslag, någon återremiss svårligen kan begäras, och således icke heller annat resultat vinnas än bifall eller afslag. För några år sedan, under ständsriksdagarnes tid, erhöll detta ämne en särdeles fullständig utredning af den nuvarande representanten från Göteborg i Första Kammaren, Herr Wærn. Hans ganska sakrika brochyr jemte den grundliga behandling frågan vann uti dåvarande Representation medförde det resultat, att hammarskatten för stångjernstillverkningen inom hela riket och tackjernstionden af alla masugnar utom de privilegierade bergslagerna bortföllö. Nu återstår att borttaga tackjernstionden äfven för den andra hälften af bergslagerna, eller de privilegierade. Riksdagen, som önskade få slut på denna fråga äfven i sednare delen, begärde af Kongl. Maj:t en utredning, under hvilka villkor befrielse från tackjernstiondens utgörande kunde blifva dessa privilegierade bergslager tillerkänd. Kongl. Maj:t infortrade Kommers- och Kammar-kollegiernas utlåtande i ämnet, och det är på detta utlåtande, som den Kongl. Proposition, hvilken ligger till grund för detta Betänkande, stödjer sig. Kollegiernas utlåtande, ehuru särdeles fullständigt, sakrikt och vittnande om mycken omtanke och arbete, är, tyvärr, behäftadt med flera fel. Det största af dessa fel, hvilket äfven återfinnes i nyssnämnda nådiga Proposition, är det att, då Kollegierna uppställt såsom princip, att jernstillverkningen borde betraktas såsom all annan fabrikation och sålunda beskattas, de föreslagit, att denna grundränta skulle åsättas icke blott jorden och hemmanen, utan äfven hyttorna. Då man emellertid vet, att hyttorna ofta nog måste byggas om och flyttas, och således icke böra betraktas annat än såsom fabriker, så finner man lätt, att här förefinnes ett misstag i principen, som icke bör antagas.

I afseende på det förslag, som i Kongl. Propositionen framställes och som innefattar en utredning öfver den vinst eller förlust, som skulle träffa kronan genom tackjernstiondens upphörande i hvar och en af de särskilda bergslagerna, måste jag, då jag icke rätt känner förhållandena inom alla de olika bergslagerna, inskränka mig till att vidröra hvad som i detta fall är föreslaget för den bergslag jag har den äran att representera. Dervid förekommer, att inom Konungens råd fyra ledamöter ansett förhållanden

landen vara för handen, som frikalla två af de tre socknarne, af hvilka Skinnskattebergs bergslag består, från åläggande af nya grundräntor, och i afseende å den tredje hafva Kongl. Maj:t och Utskottet kommit till det resultat, att den ofantliga summa Kronan skulle vinna af den nya skatteläggningen, skulle blifva 437 R:dr 93 öre. Denna grundränta skulle, efter fullkomligt noggrann skatteräkning, fördelas på denna bergslag, och har man funnit, att kostnaden härför komme att uppgå till minst nio gånger det belopp, som skulle utgöra Kronans vinst. Om nu också, för principens skull, det vore skäl att utlägga dessa 437 R:dr 93 öre, vill jag med hänsyn till denna bergslag anmärka, att den redan är roterad och för denna rotering erlägger vakansafgift. Då derjemte bergslagsindustrien bör göras fri för att kunna täflla med den utländska, mot hvilken den länge utan allt slags tullskydd kämpat, då bergslagen icke förut kommit i åtnjutande af de förmåner, som i form af förbättrade transportmedel tillfallit så många andra delar af landet, och då slutligen vill just denna riksdag afseende icke kunnat fästas vid dess behof i detta fall, tror jag mig med skäl kunna hemställa, att Riksdagen icke nu pålägger bergslagen denna grundränta. Vi hafva olika arter af grundräntor; detta skulle blifva en ny; och om vi nu — såsom ju är händelsen — söka att, så mycket som möjligt, aflyfta grundskatterna från jorden, skall väl icke det arbete, vi hafva för oss, blifva lättare derigenom, att vi på detta sätt ytterligare intrassla oss. — Hvad särskildt angår Skinnskattebergs bergslag, stödjer jag således, såsom jag redan nämnt, min åsigt i förevarande afseende på det förord, som fyra af Stats-Rådets ledamöter och Stats-Utskottet lemnat, och då jag har anledning antaga, att samma förhållande äfven måste ega rum inom de öfriga bergslagerna, nemligen att hyttebruket är skiljdt från jorden, och att således den nya skatten skulle träffa dem, som icke hade med jernhandteringen att göra, vågar jag anhålla om bifall till Herr Hammarhjelm vid BetänkanDET fogade reservation, i hvilken jag icke önskar annan ändring än ett förtydligande, att bergslagerna skulle i afseende å skyldigheten att bidraga till landets försvar och utgörande af rotering vara förbundna alldeles i lika mått med öfriga delar af landet. Mitt förslag blir således, att Kammaren skulle, med afslag å Utskottets hemställan, för sin del besluta, att skyldigheten inom privilegierad bergslagsort till utgörande af tackjernstionde äfvensom af skatte- och hyttegälsjern, der någondra af dessa tvänne sednare afgiftsposter blifvit åsatt och ännu kvarstår, skall för framtiden upphöra; dock med vilkor att de hittills blott extra roterade bergslagerna skola vara underkastade den rotering, som, efter vederbörandes hörande, finnes med författningarne öfverensstämma.

Herr Harald Ericsson: Då jag går att yttra mig i denna fråga, befinner jag mig icke i samma lyckliga predikament som den föregående talaren, att vara förespråkare för några af de bergslager, som skulle blifva minst tryckta, i fall Kongl. Maj:ts Proposition vunne Kamrarnes bifall. Jag representerar nemligen trenne bergslager, Nya Kopparbergs, Lindes och Ramsbergs, hvilka alla tre skulle få förökade tungor, men i synnerhet den ena åläggas en börd, som jag befarar att dess befolkning knappast vore i stånd att bära.

Innan jag ingår på närmare utveckling, huru förhållandena skulle komma att gestalta sig inom dessa bergslager, hvarom för öfrigt de af Herrarne, som haft tid och lust att genomgå detta långa Betänkande och kollegiernas utlåtande i ämnet, kunna göra sig en föreställning, vill jag angifva min personliga ställning till frågan. Om Kongl. Maj:ts Proposition skulle gå igenom i sin helhet, befinner det sig, att en stor mängd personer otvifvelaktigt skulle deraf skörda en ganska betydlig vinst; men att å andra sidan den tunga, som aflyftades från dessas skuldror, skulle falla på ett ojemförligt större antal mindre hemmansegare och jordbrukare i dessa bergslager. Jag är icke i tillfälle uppgifva, huru många tackjernstillverkare finnas i hvarje bergslag, och är det mycket svårt erhålla någon bestämd siffra i detta afseende, emedan deras antal är mycket varierande — men jag har förskaffat mig kännedom om antalet besutne hemmansegare i Lindes kommun. Der uppgå desse hemmansegare till 173. Knapptast 50 af dessa äro tackjernsbrukare eller hafva på många år varit det. Då nu tackjernstionen har utgått efter brukningen, och desse hemmansegare icke egt den minsta kännedom om denna skatt på flera hundra år, torde man lätt kunna föreställa sig, med hvilken känsla de skulle mottaga ett beslut, hvarigenom de finge en med 7,000 till 8,000 R:dr förökad grundskatt. Vid sådant förhållande bör ingen heller förundra sig, om jag, som skulle vinna härpå, känner mig både pliktig och tvungen att, så kraftigt jag kan, protestera å mina kommittenters vägnar mot åläggande af en sådan grundskatt, af hvilken de desto mera ojemnt skulle drabbas, som hemmanen — åtminstone är så förhållandet inom Lindes och Ramsbergs bergslager — till sin beskaffenhet äro så ofantligt olika hvarandra.

Jag vill i detta afseende till inbördes jämförelse framställa några hemman i Lindes socken. Vi hafva der ett hemman Aspa, innehållande 5,623 kvadratref, af hvilka 340 äro åker, med ett taxeringsvärde af 36,400 R:dr, då deremot ett annat till 19,800 R:dr taxeradt hemman, Björka, innehåller ända till 366 kvadratref åker, ehuru hela dess omfång icke är mer än 2,204 kvadratrefar och således nästan endast tredjedelen af det förstnämnda hemmanets. Ett annat hemman Vestra Bohr, taxeradt till 18,000 R:dr, innehåller 560 kvadratref åker på en areal af inalles 2,901 kvadratref, då åter Östra Bohr, hvars uppskattningsvärde är 25,000 R:dr, har 458 kvadratref åker på en areal af blott 1,390 kvadratrefvar. Men, mine Herrar, förhållanden, i ännu högre grad abnorma, kunna företes i detta fall, och ehuru jag icke vidare vill trötta Herrarne med en mängd siffror, kan jag icke underlåta nämna, att, då t. ex. i Lindes bergslag finnes ett hemman Hofsta, som är uppskattadt till 12,200 R:dr, å andra sidan finnas ett par hemman i Ramsbergs bergslag, af hvilka det ena, Grimsö, har ett taxeringsvärde af 142,560 R:dr och det andra, blott ett halft hemman, är uppskattadt ända till 96,070 R:dr.

Herrarne torde häraf finna hvilken ojemförligt större tunga skulle drabba detta hemman, som är taxeradt till 12,000 R:dr, i förhållande till det, hvars taxeringsvärde uppgår till 142,000 R:dr. Jag vågar också med den föregående talaren instämma deruti, att det skulle se särdeles besynnerligt ut, om Andra Kammaren, der man så ofta talar om grundskatternas kapitalisering och aflyftande från jorden, skulle vilja säga ja till en proposition, som vill fästa en ansenlig grundskatt vid ett så litet samhälle

som en enda föga betydlig socken — ty utaf mer än en kommun består icke Lindes bergslag, fastän den kallas bergslag — hvilken icke skulle, efter hvad jag tror, förmå bära den nya bördan, åtminstone ej utan de aldra största svårigheter. Ett sådant beslut skulle säkerligen, utom det att det naturligtvis uppväckte särdeles sorgliga känslor hos kommunens medlemmar, äfven komma att i väsendtlig mån underblåsa den längtan att utflytta till Amerika en stor del af dem redan lyser.

Hvad nu beträffar den utredning frågan genom kollegierna och Kongl. Maj:t vunnit, må jag bekänna, att jag finner den sedd alltför litet ur bergshandteringens synpunkt och hvad som kunnat vara den fördelaktigt. Man har så lindrigt som möjligt vidrört, huru tackjernstionden uppkommit. Jag har genomforskat handlingar af flera slag i detta ämne, och har jag kommit till det resultat, att tackjernstionden bör anses såsom en skatt på grufvorna, hvilken sedermera blifvit fästad vid hemmanen genom beslut, hvarigenom dessa befriats från andra skatter. En gammal författning af Carl IX, som utfärdades 1582, bestämmer uttryckligen, att bergsmännen skulle gifva honom tionde af malmen i bergen. Detta står att läsa på flera ställen, så att jag har fullt stöd för mitt påstående, att tackjernstionde var Kronans afrad från grufvorna, hvilka sednare man sökte göra till ett regale. Det vissa är, att tionden utgafs långt innan grundröntan sattes.

Oaktadt möjligen ett och annat i denna fråga skulle tariffa ännu litet närmare utredning, så, då Riksdagen är så långt framskriden, att en återremiss af ärendet skulle vara gagnlös, skall jag icke yrka derpå, utan vågar anhålla, att Kammaren ville, med afslag å Stats-Utskottets hemställan, lemna sitt bifall till den föregående talarens yrkande.

Herr Anders Eriksson: Då för första gången den i punkten 1 afhandlade frågan förevar hos Rikets Ständer — vid 1859—1860 års riksdag — hade Kongl. Maj:t, i sammanhang med utfärdandet af Kongl. förordningen den 20 September 1859, hvarigenom stadgades, att masugnar, stångjernsbruk och manufakturverk m. fl. dylika inrättningar, i afseende å villkoren för rörelsens utöfvande, skulle hänföras till fabriker, anbefallt Kommers-kollegium att till Kongl. Maj:t afgifva underdånig berättelse om de förändringar i afseende på bergshandteringen, som förordningen kunde anses hafva medfört dels i allmänhet och dels inom de egentliga tackjernsbergslagerna.

Sedan Rikets Ständer derefter hos Kongl. Maj:t begärt, att, *derest de privilegierade bergslagerna skulle derom väcka fråga*, Kongl. Maj:t ville låta verkställa en utredning af dessa bergslagers återstående privilegier samt derefter till Rikets Ständer aflåta Proposition, om och med hvilka villkor befrielse från tackjernstiondens utgörande kunde blifva samma bergslager tillerkänd, samt Kongl. Maj:t på grund deraf anbefallt Kammar-kollegium att jemte Kommers-kollegium i fråga härom verkställa utredning och afgifva utlåtande, så hafva dessa kollegier den 31 December 1867 afgifvit det Utlåtande, på hvilket den nu aflättna Kongl. Propositionen grundar sig.

Enligt min tanke borde det nu, i öfverensstämmelse med Rikets Ständers ofvanberörda mening, hafva i första rummet ålegat kollegierna att förskaffa sig tillförlitligt besked derom, under hvad villkor de privilegierade

bergslagerna ville emottaga ifrågavarande befrielse. En sådan utredning hafva kollegierna egentligen icke lemnat. De hafva i stället låtit höra bergslagsintressenterna öfver hela riket, huruvida de skulle önska upphörandet såväl af tackjernstiondet som af öfriga dem pålagda inskränknin-gar i bergslagsförmånerna och vara sinnade att emot dessa friheter åtaga sig rotering och beskattning i likhet med andra icke privilegierade hemman. Vid det tillfälle då Örebro läns bergslagsintressenter och särskildt de från Carlskoga bergslag, som jag har äran representera, sammanträdde inför Konungens Befallningshafvande för afgifvande af svar å denna fråga, fattades enhälligt det beslut, att bergslagsintressenterna icke ville åtaga sig rotering och beskattning utan heldre låta förblifva vid det gamla.

Det är vid sådant förhållande lätt nog att finna, på hvilken ståndpunkt jag i denna fråga befinner mig. De hyttor, som ligga utom de privilegierade bergslagerna, äro befriade från tionden, hammarskatten, qvarnräntan hafva försvunnit, utan annan ersättning än genom personlig bevilling, men de privilegierade bergslagerna skola för befrielse från tionden åtaga sig en dubbel beskattning! Och denna orättvisa blir så mycket kännbarare derigenom, att den hårdast drabbar de små, skuldsatte hemmansegarne, hvaremot de större egendomarne snarare skulle genom förändringen erhålla en skattelindring. Sådant skulle alstra ett missnöje, hvars slutliga följder man ej kan förutse. Nu är icke tidpunkten att förhöja skatterna, snarare bör man väl söka minska dem, om man kan. Hvad skola de väl tänka, som för årtal tillbaka köpt hemman i dessa bergslager, med beräkning att grundskatterna åtminstone icke skulle ökas, om de nu plötsligt skulle påläggas en betydligt ökad tunga? För öfrigt anser jag den ifrågasatta förändringen innebära ett kontraktsbrott, då åtminstone i Örebro län kontrakt äro uppgjorda emellan Kongl. Maj:t och Kronan å ena samt de privilegierade hemmanens egare å andra sidan, hvarigenom de sednare förbundit sig att vid krigstillfälle leverera en häst för hvarje nummer. Jag håller ett sådant kontrakt i min hand, och dess ordalydelse är fullt förbindande. Skulle det vara aldeles utan värde, och den ena kontrahenten ega magt att ensidigt upphäfva det? Jag kan ej uttömmande lösa den frågan; men nog synes svaret böra blifva nej.

Efter den utredning som föregående talare lemnat, och hvarigenom visat sig, huru ojemnt beskattningen skulle utfalla på de olika hemmanen, anser jag bäst och klokast, att man förblifver vid det gamla. Jag förenar mig alltså i allo med Friherre von Schulzenheim.

Herr Hedengren: Oaktadt jag personligen ej är intresserad i denna fråga, har jag likväl äran att representera en af de bergslager, emot hvilka man riktat ifrågavarande skarpa hugg. Då många rop höja sig både på landsbygden och inom Representationen för grundskatternas borttagande eller åtminstone för lindring i detsamma, finner jag det vara särdeles olämpligt, synnerligen under närvarande tidpunkt af betryck, att pålägga jorden nya grundskatter. Jag anser en sådan åtgärd så mycket obilligare, då man, förebärande sig hafva för afsigt att *lindra* skattebördorna, i stället i sjelfva verket, åtminstone på sina ställen, ökar dem ända till 6—7 gånger deras nuvarande belopp. Särskildt i fråga om fyra bergslager i Örebro län skulle den ifrågavarande förändringen innebära den

största orättvisa, enär den skatt dessa bergslager hittills utgjort uti tackjernstionde vida understiger den nu föreslagna tungan af rotering och ordinarie ränta. För Lindes bergslag skulle nemligen denna nya tunga bestiga sig till ej mindre än 7,352 R:dr årligen eller omkring sjudubbelt mot den nuvarande skatten, hvartill kommer, att Linde socken nyligen träffats af en svår eldsvåda, som förorsakar kommunen högst kännbara uppföringar till nybyggnader af kyrka, prestgård m. m. Den skulle derigenom bringas i en så olidlig ställning, att den väl aldrig mer skulle kunna repa sig. Den årliga nya grundskatt, som skulle drabba Nora bergslag, bestiger sig till 4,893 R:dr. För Lerbäck utgör den 5,286 R:dr. För Lekebergs bergslag, som jag representerar, uppgår den till 3,200 R:dr, det vill säga ungefär $3\frac{1}{2}$ gånger det belopp, som nu utgår i form af tackjernstionde. Kan sådant vara rättvist? Denna sistnämnda bergslags hemman, till stor del bestående af små, emellan bergen inklämda jordbitar, med en jordmån af mager fuktig sandjord, föga gifvande i goda år och lätt utsatt för frost och missväxt, hafva redan nu svårt nog att draga sig fram, och jag har svårt att fatta, huru det skulle gå, om skatterna så betydligt ökades som nu föreslås. Jag hade verkligen icke trott, att en sådan framställning skulle från Regeringen framkomma. Väl hafva Rikets Ständer vid 1860 års riksdag hos Kongl. Majt begärt en utredning af hithörande förhållanden och förslag om tackjernstiondens indragning; *men endast under förutsättning att bergslagsintressenterne sjelfva derom väckte fråga.* Det hafva de mig veterligen aldrig gjort. Tvärtom hafva de, inkallade till Konungens Befallningshafvande för att i ämnet afgifva yttrande, förklarat, att de vilja blifva vid det gamla.

Då således bergslagera af den ifrågasatta förändringen skulle drabbas på ett högeligen betungande och ojemnt sätt, i det att genom många hyttedelars försäljning från sina bergsmanshemman de förra erhöle frihet från tackjernstionden, under det de sednare i stället helt oförmodadt finge en dryg grundskatt sig pålagd, såsom ersättning för den lindring den förra skulle få, och då tidpunkten derför dessutom synes vara så mycket mindre lämplig, som bergslagera för närvarande hafva att kämpa med särdeles ogynnsamma konjunkturer och nyligen lidit af hårda missväxtår, kan jag icke annat än högeligen frukta, att följderna af den Kongl. Propositionens antagande skulle blifva olycksdiga och förderfliga; och instämmer jag derföre med Friherre von Schulzenheim i hans yrkande på afslag af den Kongl. Propositionen och Stats-Utskottets i öfverensstämmelse dermed gjorda framställning äfvensom i det särskilda förslag han gjort.

Herr Jan Andersson: Lika litet som de föregående talarne har jag kunnat bifalla Utskottets förevarande förslag, ehuru af ett förbiseende min reservation icke kommit att vidfogas Betänkandet. Jag är sjelf icke bergsman och bor ej i någon af de privilegierade bergslagera; men jag kan ej neka, att detta Betänkande synes mig alldeles orimligt redan på den grund, att det vill upplifva en beskattning, som befolkningen ej vetat af på öfver 200 år, helst då den skulle komma att drabba hemmanen så obilligt och ojemnt, som af flere föregående talare blifvit uppvisadt. Jag yrkar derföre afslag å denna punkt och bifall till Herr Hammarhjelmss reservation med det deri af Friherre von Schulzenheim gjorda tillägget.

Herr Statsrådet, Friherre af Ugglas: Herr Talman! mine Herrar! Det förundrar mig icke, att de personer, hvilka närmast komma att träffas af Kongl. Maj:ts nu framlagda och af Stats-Utskottet tillstyrkta förslag, söka motsätta sig detsamma. Jag finner det tvärtom helt naturligt. Men det har dock varit med stor tillfredsställelse, som jag af de trenne första talarnes yttranden erfarit, att de icke anse, det någon orättvisa blefve begången genom bifall till ifrågakvarande framställning, utan att de stödt sitt afstyrkande deraf uteslutande på billighetsskäl. De tvänne sista talarne deremot hafva varit strängare och uttalat den åsigten, att genom förslagets antagande en verklig orättvisa komme att begås emot bergslagerna, samt på den grund äfven motsatt sig detsamma. Jag anser mig därför böra söka ställa frågan på dess rätta ståndpunkt, och jag hoppas att, genom att för Kammaren redogöra för de närmare förhållandena härutinnan, dervid jag måste gå något tillbaka i tiden, det skall lyckas mig att visa att, såsom jag åtminstone uppfattat begreppet orättvisa, någon sådan här icke eger rum.

Till en början ber jag således att få i minnet återföra Kongl. förordningen den 20 September 1859 angående utsträckt frihet för bergshandteringen, genom hvilken författning den bergslagen förut åliggande skyldigheten att värma i hyttor samt att ingå föreningar för tackjernstillverkningen blifvit upphäfd och full frihet lemnats att bedrifva denna handtering. I sammanhang med denna frihets beviljande stadgades dock i tredje § af förordningen: "Vid hvad nu angående utsträckt frihet för jernstillverkningen blifvit stadgad är fästadt det förbehåll, att vederbörande inom bergslag, som af nämnda frihet sig begagna, skola vara underkastade den *inskränkning i bergsmansfriheterna*, som i behörig ordning kan varda bestämd."

Sedan denna författning utkommit, afläto Rikets Ständer den 7 Mars 1860 en underdänig skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvaruti de anhöllo, "att derest de privilegierade bergslagerna derom skulle väcka fråga, Kongl. Maj:t i nåder behagade låta verkställa en utredning af dessa bergslagers återstående privilegier samt derefter till Rikets Ständer afläta nådig Proposition, om och med hvilka vilkor befrielse från tackjernstiondens utgörande jemväl må varda dessa bergslager tillerkänd." Rikets Ständer hafva således sjelfva påkallat en utredning och undersökning rörande de återstående bergslagsprivilegierna, och det är i anledning deraf som Kongl. Maj:t låtit genom vederbörande kollegier verkställa den begärda utredningen samt för Riksdagen framlägga det förslag, som nu är i fråga. Men innan denna utredning afslutades, låto kollegierna genom Konungens Befallningshafvande höra samtliga intressenterna, som jemväl yttrat sig i frågan, och hvilka alla förklarar sig önska tackjernstiondens efterskänkande men tillika yttrat, att de ej ansågo sig skyldige att åtaga sig några nya förbindelser i stället — likväl med ett enda undantag — nemligen Filipstads bergslag, som insett billigheten af att, om denna tionde upphörde, åtaga sig andra skyldigheter, motsvarande densamma, samt endast anhållit, att dessa sednare måtte bestämmas så billiga som möjligt.

Vid bedömandet af frågan om bergslagernas skyldigheter tror jag för öfrigt, att man icke *uteslutande* bör bälla sig vid tackjernstionde. Dessa skyldigheter bestodo nemligen hufvudsakligen deri, att egare af hemman

inom bergslag ej fingo utom densamma afyttra sina kol och öfriga skogsprodukter, utan voro skyldige att använda dem till värmning och blåsning i hyttorna, derifrån tiondetackjernet skulle utgöras.

Emot *dess*a skyldigheter åtnjöto bergslagerna dels befrielse från vissa delar af räntan och dels — med undantag af några delar utaf Westmanlands bergslager — äfven frihet från roteringen; och det lærer icke kunna vederläggas det påståendet, att *dess*a friheter åtnjötos just emot ofvannämnda skyldigheter för bergslagerna. År 1846 upphörde emellertid genom författningen om en friare kolhandel detta tvång för bergslagen, att ej få afyttra sina kol utom det egna området; dock med någon inskränkning, som likväl sedermera äfven förfallit. Nu säger man, att genom Kongl. Maj:ts förslag en *orättvisa* skulle drabba bergslagerna, att detta förslag innefattade påläggande af en ny grundskatt. Jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, och att man äfven måtte fasthålla det, att frågan i detta ögonblick icke rörer annat, än att bergslagshemmanen skola återföras till samma skyldigheter, som de skulle haft, om de icke varit bergslag, eller med andra ord att efterskänka skyldigheten att betala tionde, emot hemmanens återförande till samma natur, som andra, med dem likartade hemman hafva.

Jag ber nu att få visa, huru denna fråga förut blifvit behandlad, deruti legat ett ytterligare skäl för Kongl. Maj:t till framläggande af ifrågavarande förslag. Det torde för åtskilliga af Kammarens ledamöter vara bekant, att 1818 års Riksdag beslöt att till Kongl. Maj:t aflåta en underdånig skrifvelse, med begäran om en utredning, hvilka bland bergslagerna fullgjorde sina skyldigheter, och att, der *dess*a icke fullgjordes, privilegierna måtte indragas.

I anledning af denna skrifvelse förvandlades tvänne bergslager i Östergötland, Hellestads och Wänga bergslager, der det utreddes, att tackjernstillverkningen aftagit så betydligt och malmtillgången minskats till den grad, att de ej kunde betala tionde, till landslag; och oaktadt de protesterade deremot, förklarades det, att de skulle fränkännas sina privilegier och påläggas onera af ränta och rotering, som de förut icke haft. Ännu märkligare var förhållandet med Gunnarskogs bergslag i Wermland. Enligt ett Kongl. Bref af år 1762 var denna lilla bergslag privilegierad dels emot tackjernstionde, och dels derföre att då det i norra delen af socknen fanns åtskillig gröfre skog, denna skulle afsättas till flottans och andra allmänna behof. Vid den undersökning, som i anledning af 1818 års riksdagsbeslut anställdes, visade det sig emellertid, att ingen tackjernstillverkning derstädes egt rum under loppet af de nästförflutna 60 åren, och på grund deraf blefvo, oaktadt lifliga protester, privilegierna indragna och socknen åsatt samma skyldigheter som icke-privilegierad jord. Det vill sålunda synas mig, som om rättvisan emot *dess*a äldre, redan nu till landslag förvandlade bergslager fordrade vidhållande af den åsigt, att då bergslagernas friheter beviljats emot skyldigheten af inskränkning i kolhandeln samt utgörande af tackjernstionde, man måste, om man efterskänker skyldigheterna äfven återtaga friheterna. Jag vågar nästan påstå, att en motsatt tolkning skulle innebära en skriande orättvisa emot *dess*a bergslager, som för 20 à 30 år tillbaka blifvit pålagda ränta och rotering, derföre att de ej fullgjort eller kunna fullgöra sina skyldigheter.

Jag tror således, att frågan är ofantligt enkel, och att, om i sammanhang med 1859 års beslut det blifvit bestämdt, att bergslagerna skulle återföras till deras förutvarande skyldigheter, ingen röst då skulle hafva höjt sig emot ett sådant beslut. Men sedan numera tio år gått till ända sedan dess och nya förhållanden inträddt, så synes det mig ganska naturligt och förvånar mig åtminstone ingalunda, att ett visst motstånd låter höra sig från bergslagerna.

Jag ber att i anledning af en föregående talaresh framställning rörande Lindes bergslag få, på samma gång som jag vitsordar hans uppgift om den förökade beskattningen, äfven fästa uppmärksamheten på, att, enligt mitt omdöme, en verklig orättvisa skulle uppstå, om man låte det nuvarande förhållandet derstädes fortvara. Inom Lindes fogderi finnas nemligen både bergslag och landslag. Enligt hvad Kammarkollegii betänkande på pag. 6 innehåller, skall räntan af ett helt mantal i Lindes landslag öfverstiga räntan af ett dylikt i bergslagen med 137 R:dr, och emot räntan af ett hemman i Kopparbergs bergslag är skilnaden 88 R:dr, och det ehuru landslagshemmanens jordareal är mindre än bergslagshemmanens. Således är räntan af ett hemman på ena sidan om gränsen 137 R:dr högre, än den blir, så snart jag kommer in på bergslagen. Detta var förklarligt, så länge Lindes bergslag var unkastad inskränkning i sin kolhandel och hade skyldigheten att utgöra tackjernstionde, men jag hemställer, om icke, sedan dessa skyldigheter upphört, hemmanen i Lindes landslag måste anses oskäligt högt beskattade i jemförelse med bergslagshemmanen, derest förhållandet med dessa skall förblifva oförändradt.

Man har vidare yttrat, att det föreliggande förslaget skulle innebära en skatteförhöjning, och man har lagt särdeles vikt derpå, att enligt de tabeller, som finnas kollegiernas betänkanden vidfogade, Lindes bergslag skulle få betala sju gånger mera enligt den nya författningen än enligt den gamla, eller att, då, enligt medelberäkningen för fem år, Lindes bergslag i tackjernstionde icke betalat mer än 1,244 R:dr 11 öre årligen, dess årliga onera deremot skulle uppgå till 7,352 R:dr 56 öre, derest den blefve pålagd ränta och rotering. Men jag anhåller att få fästa uppmärksamheten derpå, att tackjernstionden kan vexla ganska mycket, och att, om mera tackjern tillverkas under det ena året än under det andra, tackjernstionden det förra året naturligen blir större. En dylik medelberäknings resultat beror således i hög grad af de år, som derför läggas till grund.

Oaktadt den fjerde punkten i Stats-Utskottets Betänkande ännu icke blifvit föredragen, hoppas jag, att Herr Talmannen och Kammarens öfrige ledamöter måtte tillåta mig att i största korthet äfven beröra den, då den förste talaren jemväl yttrat sig i afseende på Heds och Gunnilbo socknar. Denna punkt angår, såsom bekant, Nyeds bergslag samt nyssnämnda tvänne socknar. Förhållandet med dessa bergslagsorter är något olika de andra bergslagernas. Nyeds bergslag har nemligen icke erhållit privilegier såsom tackjerns-bergslag, och tackjernsblåsning har, med ett enda redan för mer än 100 år tillbaka upphördt undantag, der aldrig existerat förr än under den sednaste tiden. Men icke desto mindre åtnjöt Nyeds bergslag frihet från rotering samt Heds och Gunnilbo socknar frihet från en liten ränta, med afseende på deras skyldighet att betjena bruken med kol; och

som förhållandet härutinnan var likartadt för Nyed samt för Hed och Gunnilbo, vill jag nu endast hålla mig vid Nyed. För denna bergslag gälla privilegier af år 1649, som blifvit den tillagda, emedan den icke hade annat än "allenast strömmar och skog" att uppehålla sig med. Detta anses utvisa, att Nyeds bergslag fått sina privilegier till följd af fattigdom och andra för bergshandteringen främmande orsaker, men att dessa privilegier medförde en stor inskränkning i bergslagens rätt att disponera öfver sin egendom, synes ej mindre af Stats-Utskottets Utlåtande än äfven af kollegiernas uredning. Nyeds bergslag egde nemligen ej rätt att utom bergslagen afyttra några skogsprodukter; och det gick i detta afseende till och med så långt, att en landshöfding för omkring hundra år sedan föreskref, att hvart och ett hemman skulle betjena det närmaste bruket med kol och ej fick föra dem till något annat. Detta rättades visserligen på grund af klagomål, men Kongl. Maj:t förbjöd dock härvid ytterligare Nyeds bergslag att föra sina skogsprodukter utom densamma, äfvensom bruksegare utom bergslagen att emottaga kol derifrån. I sammanhang med den utredning, som beslöts år 1818, uppstod äfven fråga om indragning af Nyeds bergslags privilegier, men det visade sig då, att denna bergslag, som icke haft skyldighet att blåsa tackjern, icke försummat några skyldigheter, hvarföre ock så väl Riksdagen som Kongl. Maj:t år 1830 förklarade sig icke hafva funnit anledning att indraga Nyeds privilegier, emedan de icke blifvit förverkade. Detta var väl sannt på den tiden; men jag tror icke, att samma skäl fortfarande kan åberopas för befrielse, ty år 1830 existerade ännu ofvannämnda skyldighet af en inskränkt kolhandel. Men år 1846 blef kolhandeln frigjord, och derigenom lemnades för Nyed rättighet att hvar som helst afyttra sina kol. Genom att Nyed erhållit denna rätt hafva förhållandena således undergått en betydlig förändring. Jag tror derföre, att, om man håller fast vid, att Nyeds privilegier blifvit beviljade emot inskränkning i kolhandeln, det måste blifva klart, att, då denna efterskänkes, en motsvarande skyldighet inträder.

Enahanda är förhållandet med Heds och Gunnilbo socknar.

Jag är den förste talaren högeligen förbunden, för det han medgifvit en del af hvad Kongl. Maj:t uti dess Proposition föreslagit. Han har nemligen vidgått bergslagernas skyldighet att underkasta sig ordinarie rotering. Denna tillökning i besvär skulle dock ej drabba bergslagen i Westmanland utan endast de öfriga bergslagerna; och jag kan ej annat än vara de ärade talarne förbunden derför, att de erkänt bergslagens skyldighet i detta hänseende. Detta utgör, efter mitt omdöme, ett ytterligare bevis derpå, att den, som ställer sig på rättens ståndpunkt, icke kan förneka, att den lösning af frågan, som af kollegierna blifvit framlagd och af Kongl. Maj:t nu föreslagits, öfverensstämmer med rättvisans fordringar. Då Rikets Ständer sjelfve af Kongl. Maj:t begärt den utredning, som nu blifvit verkställd, så kan jag ej inse annat, än att det varit fullkomligt rätt att framlägga frågan till pröfning, så som nu skett, och föreslå, att dessa hemman måtte återföras till samma skyldigheter, som åligga hela den Svenska jorden för öfrigt.

Jag tror för min del, att särdeles egna förhållanden skulle uppstå, om dessa hemman frigjordes från ränta, emedan derigenom skulle införas ett nytt slag af hemman, som ej likna några andra, och sålunda en till-

ökning uppkomma i det stora antalet af jordnaturer, som redan förut finnas i landet; och jag tror tillika, att detta skulle innebära en orättvisa icke blott emot dem, som redan hafva fått enahanda skyldigheter sig pålagda, utan äfven emot dem, som varit i saknad af de förmåner, hvilka bergslagshemmanen åtnjutit. Jag har för närvarande endast velat framlägga de grunder, efter hvilka Kongl. Maj:ts förslag blifvit uppgjort.

Under diskussionens lopp torde jag måhända få tillfälle att vidare yttra mig i ämnet; men för närvarande afstår jag derifrån.

Herr Orre: Sedan Kongl. Maj:ts Proposition uti ifrågavarande ämne blifvit inom Kamrarne utdelad, har jag kommunicerat mig med bergslagsmännen inom Tabergs bergslag i det län jag representerar, och alla dessa hafva enhälligt och sammanstående uttryckt den önskan att få förblifva vid sina nuvarande skyldigheter, emedan de befara, att deras onera genom den föreslagna förändringen skulle komma att högst betydligt ökas.

I förbigående må jag nämna, att den sednaste talaren antagligen begått ett misstag, då han ansett, att roteringen utgöres efter folkstocken, då denna börda, såsom bekant, beräknas efter hemmantalet. Det har äfven blifvit anmärkt, att de ifrågavarande bergshemmanen genom denna förändring icke skulle komma att påföras någon ny rotering utan endast återgå till ett onus, som ursprungligen ålegat dem. Om ock en sådan åsigt är med sträng rättvisa förenlig, må man dock å andra sidan taga i betraktande, att dessa hemman under århundraden åtnjutit vissa privilegier, till följd hvaraf värdet å dessa hemman stigit; skulle man nu med ens åter påföra den rotering och grundskatter, så skulle naturligtvis, till stor förlust för egarne, hemmanens värde i betydlig mån falla. Enligt mitt förmenande finnes ingen annan utväg, för att med rättvisa i detta fall äfven förena billighet, än att förvandla tackjernstonden i penningar och låta detta blifva en skatt, som en gång för alla bestämmes, likasom vi för en vecka sedan fattade enahanda beslut i afseende å grundskatternas kapitalisering. Deremot kan jag för min del icke instämma i Friherre von Schulzenheims förslag, hvilket, på samma gång det till en del öfverensstämmer med Herr Hammarhjelm's reservation, likväl åsyftar att de ifrågavarande hemmanen skola undergå rotering. Jag har för öfrigt genom den vid Stats-Utskottets Utlåtande vidfogade tabell inhemtat, att Staten genom den föreslagna förändringen skulle komma att göra en betydlig förlust på flera bergslager, såsom t. ex. på Tabergs bergslag, hvarest denna årliga förlust skulle komma att belöpa sig till circa 1,000 R:dr. Då härtill kommer, att Tabergs bergslag är bland dem som kanske mest behöfva någon skattelindring i och för bergsbrukets upphjelpande, samt under förutsättning att någon annan Kongl. Proposition i ämnet till nästa Riksdag kommer att aflätas, får jag för närvarande yrka afslag å Stats-Utskottets hemställan.

Herr Wigardt: Jag har redan förut en gång i dag, då ett annat ämne förelåg till afgörande, tillkännagifvit, att Tabergs bergslag håller på att utdö, för att icke säga endast utsina, och till följd deraf torde man äfven finna, att denna bergslag icke förmår att genom nya bördor och

skatter ytterligare bidra till Statens behof. För att emellertid icke ytterligare förlänga diskussionen, inskränker jag mig till att i allo instämma med Herr Orre.

Då ytterligare ett stort antal ledamöter begärt ordet, skulle den vidare överläggningen i detta ärende uppskjutas till eftermiddagens sammanträde.

Kammarens ledamöter åtskiljdes alltså nu kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m., men sammanträdde åter

Kl. 6 e. m.

§ 10.

Upplästes och godkändes protokollsutdrag rörande de ärenden, öfver hvilka Kammarerna fattat beslut under förmiddagens sammanträde.

§ 11.

Härefter fortsattes den under förmiddagens sammanträde började föredragningen af första, andra och tredje punkterna i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 82, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående upphörande såväl af tackjernstionden och andra deremot svarande tackjernsatgifter, som af de friheter i fråga om ränta eller rotering, hvilka vissa orter i egenskap af bergslager nu åtnjuta.

Nedannämnde ledamöter, som hade anmält sig till ordets erhållande, uppropades nu och yttrade sig i följande ordning:

Herr Åman: För att bevaka den orts intressen, Westbergslagen i Kopparbergs län, som jag har äran representera, är det som jag begärt ordet.

Af ålder har denna ort haft sig påförd ständig rotering, och år 1811 blef den då oroterade jorden i Kopparbergs län belagd med extra rotering. Följaktligen är denna bergslag icke i åtnjutande af några friheter *med afseende å rotering* (hvilket allt inhemtas af Kammar- och Kommerskollegiernas Utlåtande i förevarande ämne på sidorna 96 och 97). Härutinnan blir alltså för denna ort förhållandet oförändradt, hvad utgång Kongl. Maj:ts ifrågavarande Proposition än erhåller.

Men icke så beträffande räntan af jorden. Dock är det icke *all* jorden inom Westbergslagen; som till följd af den nådiga Propositionen, i händelse den blifver antagen, skulle blifva underkastad tungan af den föreslagna räntans utgörande. Nej, för mera än hälften af bergslagens jord skall den icke medföra någon förändring. Af de 182 mantal, som enligt 1825 års jordebok utgöra bergslagen, äro nemligen 96 mantal att betrakta såsom *icke* åtnjutande några friheter i räntan; hvilket synes af kollegiernas Utlåtande sidorna 94, 95 och 96, der det heter, "i nyare tider," det vill säga efter år 1619, "tillkomne hemman, med räntor fullkomligt lika de äldre hemmanens, men hvilka nyhemman dock icke äro att betrakta

såsom åtnjutande några friheter i räntan.“ Endast bergslagens återstående $86 \frac{3}{4}$ mantal skola, enligt kollegiernas uppgift, vara fria från utgörande af ränta, dock endast en del af jordeboksräntan, nemligen den del som skall hafva blifvit eftergifven genom 1608 års Kongl. bref. Men att kollegiernas berörda uppgift angående de $86 \frac{3}{4}$ mantalen är tillförlitlig, synes vara mycket tveifvelaktigt; åtminstone anser jag att detta förhållande icke är genom kollegiernas utlåtande till fulla utredt och ådagalagdt. Tvärtom synes det vara sannolikt, att någon eftergift på grund af 1608 års Kongl. bref *icke såsom privilegium* kommit dessa $86 \frac{3}{4}$ mantal till godo, och att hvarken genom någon sådan åtgärd eller genom någon annan denna bergslag *icke* veterligen blifvit privilegierad bergslag, utan deremot är att hänföra till de *icke* privilegierade. Så har saken ock betraktats af myndigheterna i orten. Om verkligen någon eftergift skedde vid tiden omkring 1608 — eller för mera än 250 år sedan — så var orsaken till denna eftergift troligen allenast den, att hemmanen icke förmodade bära den förut ålagda räntan jemte den stränga roteringen — ett antagande som vinner stöd af det förhållandet, att alla de hemman, som efter nämnda tid tillkommit, ehuru de icke blifvit skattlagda till högre ränta än dessa $86 \frac{3}{4}$ mantal, utan allenast i likhet med dem, *likväl*, såsom just kollegierna anmärkt, städse ansetts utgöra full ränta och icke åtnjutande någon frihet i räntans utgörande.

Emellertid och då i allt fall värdet af det nederlag för de förment åtnjutna friheterna, som af bergslagen erlagts till Staten, enligt kollegiernas utredning, i flera århundraden uppgått till nära tre gånger värdet af friheterna, eller enligt antaget medelpris till 11,930 R:dr, och Staten derigenom, utöfver värdet af friheterna, 4,236 R:dr, tillgodokommit en årlig vinst af 7,693 R:dr, som från bergslagen utgått, så måste, äfven om bergslagen verkligen åtnjutit den frihet kollegierna antagit, denna frihet hafva blifvit under den långa följden af år till fulla Staten godtgjord. Det synes deraf, i synnerhet vid betraktande af bergslagens nuvarande tryckta ställning, vara i högsta grad af billighet påkalladt, att bergslagen nu icke påläggas större ränta.

Med stöd af allt detta hade jag tänkt att göra hemställan om befrielse, men som Betänkandet blifvit afslaget i Första Kammaren, så yrkar jag endast afslag.

Herr Jansson: Hvad Filipstads bergslag särskildt angår i afseende å denna fråga, synes af Kammar- och Kommers-kollegiernas utlåtanden, att denna bergslag skulle genom borttagandet af tiondetackjernet och påförandet af den föreslagna jordeboks- och mantalsräntan göra en vinst af 6,643 R:dr 59 öre. Men då en stor del af hemmansegarne, hvilka skulle få denna nya skatt sig pålagd, ej på långliga tider tillverkat tackjern och således ej skulle få åtnjuta någon lättnad genom tiondetackjernets borttagande — och deras antal är ej så ringa, de utgöra omkring fyra femtedelar af alla hemmansegarne inom den ifrågavarande bergslagen; ty enligt härads skrifvarens i orten uppgift voro för sistlidna år utaf 423 hemmansegare icke flere än 91 som tillverkade tackjern — så kan jag för min del ej finna det förevarande förslaget vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande. Jag hemtar så mycket kraftigare stöd för denna min åsigt

af den omständigheten, att, hvilket äfven synes af Utlåtandet, någon skilnad med hänsyn till hyttornas storlek och värde ej blifvit tagen i betraktande, utan att dessa räntor blifvit lika fördelaktiga för t. ex. en half hytta, som eger en areal af 18,400 tunnland och ett taxeringsvärde af 289,900 R:dr, som för de hyttor, hvilka hafva en areal af endast 900 tunnland och äro taxerade till 30,000 R:dr. Dessa sednare, hvilka just äro sådana, att de af bristande skogstillgång och ofördelaktiga lägen måste upphöra med tackjernsblåsning, skulle, efter Utskottets förslag, drabbas lika med de större, som ännu idka tackjernstillverkning. I kollegiernas utlåtande tabell A synes tydligen, att hvarje hytta af ålder haft olika *jordeboksränta* eller osmundjern sig påsatt. Hvad beträffar åter den å hyttorna satta *mantalsräntan* bör anmärkas, att i densamma förekommer en räntepost, nemligen lanttagsgärd, hvilken, enligt kollegiernas utlåtande sid. 78, uppgifves aldrig förut hafva varit påförd Filipstads bergslags hyttor. Nu föreslå dock samma kollegier, att nämnda räntepost skulle påföras dessa hyttor. Detta anser jag vara ett för denna jord alldeles *nytt onus*, hvilket torde vara så mycket mindre billigt för närvarande, då vi arbeta på att från jorden aflyfta alla grundskatterna.

Då bergslagera vid föregående riksdagar fingo sig efterskönt halfva tiondejernskatten, erhöles de väl med detsamma eftergift å halfva jordeboksoch mantalsräntan, då ju detta tiondetackjern, efter kollegiernas utlåtande, är ett vederlag mot förut erlagda jordeboksoch mantalsräntepersedlar. Skulle nu Stats-Utskottets förslag gå igenom, komme således 1869 års Riksdag att återtaga hvad föregående Riksdagar på grundade skäl efterskönt.

Herr Finansministern har riktigt anmärkt, att Filipstads bergslag var den enda, som tillkännagaf sig beredd att afstå från sina privilegier. Detta har sin förklaringsgrund deruti, att det är de större bergsbruksidkande bergsmännen, som onekligen deraf skulle draga fördel. Såsom representant ej blott för bergsmännen, utan äfven för de små, icke bergsbrukande jordegarna, måste jag ställa mig på dessa sednares sida, som, säge hvad man vill, genom den föreslagna förändringen skulle drabbas af alltför tunga skatter.

På skäl jag anført yrkar jag således afslag å Stats-Utskottets förevarande Betänkande.

Herr Per Andersson: Då man uti närvarande tid hört så många med skäl gjorda yrkanden på lindring i hemmanens grundräntor, synes det deremot uti förevarande fråga endast vara meningen att förhöja för århundraden sedan bestämda skatter.

Man ser, att Kongl. Maj:t, att Kammar- och Kommers-kollegierna och slutligen Stats-Utskottet häruti i det närmaste stämma öfverens, och då det är möjligt att denna Kammare kommer att fatta beslut i öfverensstämmelse med Stats-Utskottets förslag, anser jag mig böra förklara, att jag med min röst deruti icke kommer att deltaga.

Uti de till ämnet hörande handlingarne heter det visserligen, att dessa bergslagers ifrågavarande friheter medgifvits mot skyldighet att idka tackjernstillverkning och tionde deraf utgöra, och att, i följd af frågans beskaffenhet, detta tillika synes innebära den rättmätiga fordran från det allmännas sida, att med upphörande af det åliggande, som betingat friheternas åtnjutande, friheterna ock skulle upphöra; men hvad särskildt

Norbergs bergslags hemmansegare beträffar, så synas dessa skyldigheter redan genom Kongl. Brevet den 10 Oktober 1758 i verkligheten hafva upphört och, utan rubbning i samma bergslags friheter, blifvit förvandlade till skyldighet att utgöra skattejern.

Det åberopade Kongl. brevet innehåller bland annat följande: "Beträffande åter den öfverklagade olikheten i skattejernets utgörande i förenämnda Norbergs, Westanfors och Wåla socknar samt Carbennings fjerding, hvilken olikhet mest skall visa sig i 1699 års skattläggningslängd, derest somliga $\frac{1}{4}$:dels hemman äro utförda till $\frac{1}{2}$ och en del till $\frac{1}{4}$ skeppunds afgift, men en del åter alldes frikallade derifrån, så finnes af den hållna undersökningen ej den ringaste anledning eller grund till sådan olika taxering, utan torde tilläfsventyrs uppbördsmännen i förra tider påfört denna afgift i proportion af hemmansegarnes birörelse och förmögenhet, som dock ej bör vara någon grund till någon skattläggning på fast egendom, ty ären I af den underdåniga mening, att säkraste fundamentet af hemmanens storlek bör tagas till en likhets erhållande hemmanen emellan uti taxationen af skattejernet, så att alla hemman i merberörda Norbergs bergslag, som inga blåsningar göra, de måge hafva skog eller ej, som ock de, hvilkas skogar helt och hållet äro Norbergs grufvor underlagde, böra för de af Eder andragne skäl och orsaker ärligen utgöra skattejernet således, att hvarje helt hemman betalar 1 skeppund, $\frac{1}{2}$ d:o ett halft samt $\frac{1}{4}$:dels hemman ett fjerdedels skeppund tackjern och så vidare proportionaliter för de mindre; och kommer i följd häraf skattejernet att ökas för de hemman, hvilka mindre än ofvan förnämnt är hittills påfördt blifvit, men åter att minskas för dem, som mera haft uppå sig."

Man finner häraf, att Norbergs bergslags hemmansegare i sekler varit befriade från skyldigheten att idka tackjernstillverkning och utgöra sådant tionde, och det är på grund af detta Kongl. bref, som en ganska talrik del af denna bergslags hemmansegare under tiden upphört att idka tackjernstillverkning, under den tryggaste förutsättning att med skattejernets utgörande dess hemmans ränteutskylder skulle vara fullgjorda.

Nu heter det emellertid, att dessa hemmans egare äro befriade från en viss skyldighet, och derföre skola dess privilegier indragas, men den befrielse, hvarom fråga är, den egdes förut för öfver 100 år sedan och kan med skattejernsutgörandet icke anses förverkad. Man ser sig nära nog hafva anledning fråga huru många gånger en bergslag kan åläggas att med uppoffring af tillerkända rättigheter betala en frihet, som den icke begärt, emedan den egdes förut, hvarföre jag med detta Kongl. bref i min hand tryggt vågar påstå, att hvarje öres tillökning i dessa hemmans grundräntor är en orättvisa mot de skattskyldige. Jag yrkar under sådana omständigheter afslag å Betänkandet.

Herr Beronius: För att rätt kunna bedöma den föreliggande frågan torde vara nödvändigt att se den i sammanhang med de på sista tiden utkomna förordningar rörande bergshandteringen. Vi finna då, att genom Kongl. förordningen af 1859 bergsmansjorden skiljdes från hyttorna, hvarigenom de dåvarande hyttelagen inom tackjersbergslagen ej vidare komme att utgöra tvungna föreningar, utan lotter i hyttorna kunde

förvärfvas och innehafvas utan sammanhang med bergsmansjord. Man kan ej undgå att finna denna förordning fullt tidsenlig, befordrande en mera rationel tackjernstillverkning i utbyte mot det alltför primitiva sätt, hvarpå densamma dittills bedrifvits, då hvarje hemmansdel inom den privilegierade bergslagen egde sina vissa blås-dygn vid hyttan och måste tillverka ett visst skeppundtal tackjern årligen. Förordningen af 1860 upphäfde sedermera all hemmansskatt äfvensom tackjernstionde utom bergslag. Denna sednare åtgärd gick äfven mycket lätt för sig, då här ej existerade några privilegier, på hvilka borttagandet af tionden kunde influera — men annorlunda blir förhållandet, när, såsom Kongl. Maj:t nu föreslår, tionde-tackjernsskatten skall borttagas äfven inom de privilegierade bergslagen. Detta låter sig nemligen ur rättslig synpunkt icke göra, med mindre de friheter, ifrågavarande bergslag på grund af tackjernstiondens utgörande åtnjuta, äfven upphöra, samt berörda bergslager försättas i samma ställning som andra med dem jemförliga, icke-tackjernstionde utgörande orter. Härpå vilja dock, såsom tydligen förspörjes af de många representanter från bergslagsorter inom denna Kammare, hvilka redan haft ordet, dessa ej ingå. Väl vilja de blifva befriade från tiondens utgörande, men att afstå från de privilegier, som med denna befrielse måste sättas i ett ovilkorligt sammanhang, derom vilja de ej höra talas. Nu säga de, att det onus, som i sådant fall skulle komma att påläggas dem genom den föreslagna återgången till landslag, blefve vida tyngre att bära, än den tionde de för närvarande utgöra. Går man till den redogörelse, som Kammar- och Kommers-kollegierna i detta hänseende lemnat, och hvilken återfinnes på sidan 3 i Utskottets Utlåtande, finner man ock, att för vissa bergslag värdet af deras hittills åtnjutna friheter ej så obetydligt öfverstiger det vederlag dessa bergslag lemnat medelst tackjernstionden, samt att de sålunda återgående till landslag skulle i beskattningsväg komma att försättas i en något sämre ställning än de nu innehafva, men skulle man å andra sidan kunna säga, att de hittills varit till Statens förlust försatta i en alltför gynnsam ställning — samt att Staten efter förändringen endast återfår hvad den förut förlorat. Mindre bergslager skulle dock göra en bestämd vinst på förändringen — deribland Vesterbergslagen ej mindre än 7,693 R:dr 59 öre årligen — men detta oaktadt hafva vi nyss hört representanten från denna ort äfven motsätta sig Kongl. Maj:ts Proposition.

Då man här hört mycket talas om obilligheten och orättvisan af att just i en tidpunkt, när man sträfvar efter att få bort alla grundskatter, söka pålägga en ny sådan å dessa bergslager, tror jag ej man uppfattar frågan ur dess rätta synpunkt. Här är nemligen ej frågan om att pålägga någon ny grundskatt, utan endast att i skatteförhållande återförsätta nämnda bergslager i samma ställning de hade innan deingo och skolat i denna stund ega, om de aldrig fått sina bergslagsprivilegier. Det vore väl också att begå en orättvisa mot alla öfriga med dem jemförliga skattehemman att på annat sätt förfara. Man bör, i min tanke, äfven lägga mera märke till, att det är vår i lägervall liggande jernindustris upphjelpande, som med tiondetackjernets borttagande åsyftas, och då Kongl. Maj:t med sitt föreliggande förslag velat åstadkomma detta på fullt giltiga och rättsenliga grunder, anser jag ej bergslagsorternas representanter så ifrigt böra

sätta sig deremot. Genom det Kongl. förslaget "sättes kyrkan midt i byn", såsom ordspråket lyder, och rättigheter och skyldigheter blifva jemnt vägda mot hvarandra, och anhåller jag därför om proposition på bifall till Stats-Utskottets Utlåtande i nu föredragna punkt.

Herr Björck: Jag har så godt jag det kunnat sökt göra mig reda för denna fråga. Jag erkänner dess vikt och betänkligheten uti att pålägga jordbruket en skatt, som allt fortfarande skulle komma att utgå med ett belopp af omkring 60,000 R:dr. Jag har äfven sökt göra mig reda för handlingarnes innehåll och har med uppmärksamhet följt den diskussion, som här i dag i ämnet förekommit.

Vid undersökning om förhållandena, sådana de i äldre tider torde hafva varit, har det förekommit mig, att Kronan ursprungligen gjort anspråk på rättighet till landets alla grufvor och malmfält, samt att, sedan det visat sig, att Staten icke med fördel kunde tillgodogöra sig fördelarne häraf, med mindre än att malmen förvandlades i tackjern, man sökt bedriva tackjernstilverkningen i landet på det sätt, att hemmansegarne i bergslagsorterna åtog sig denna tillverkning, för hvilket ändamål Kronan beviljade dem vissa friheter. Då sedermera under tidernas lopp det blifvit för ökande af Kronans inkomster eller för något annat statsbehof nödvändigt att pålägga landet skatter och onera, så har bergslagen i allmänhet derifrån blifvit befriad. Detta har skett ej blott i Kronans och landets allmänna intresse, utan äfven ur synpunkten af bergslagernas fördel, på det att dessa derigenom skulle förmås att använda sin arbetskraft för befrämjande af jernhandterings utveckling. Nu har emellertid visat sig, att denna handling för bergslagerna icke vidare medfört den nytta, som ursprungligen varit påräknad, samt att denna handtering icke längre kan bedrivas på samma sätt som förut. Detta har i väsendtlig mån förändrat ställningen hvaraf åter följer, att Staten icke längre bör tvinga befolkningen i vissa trakter af landet till bedrivande af en viss näring, likasom, å andra sidan, det icke torde vara Kronans skyldighet att, utan ersättning, afstå från de statskassan tillkommande utskylder, derifrån bergslagerna varit befriade endast under vilkor, hvilka icke i någons intresse böra göras gällande. Då nu förhållandena i så väsendtlig mån förändrat sig, torde det vara anledning att tillse hvad som ursprungligen varit dessa hemmans skyldigheter, och hvarifrån de sedermera blifvit frikallade. Man måste då tänka sig tillbaka till den tid, då skatterna blifvit pålagda jorden, och således antaga, att dessa bergsmanshemman burits samma skatt och haft sig ålagda samma skyldigheter som jorden i öfriga delar af landet, men att sedermera dessa skyldigheter i stället blifvit förändrade till de bergsmansjorden nu besvärande åligganden. Ty det måste väl anses ostridigt, att dessa bergsmanshemman böra inträda i samma förhållande som öfriga hemman i landet af motsvarande beskaffenhet. De kunna svårligen för att skydda sig deremot åberopa några på privilegier grundade rättigheter, emedan de kontrakt, som ursprungligen blifvit med dessa hemmansegare uppgjorda, innefatta såväl skyldigheter som rättigheter, och lika litet som dessa hemmansegare skulle kunna säga till Kronan, att den måtte fortsätta att uttaga denna tackjernstionde, antingen den för Kronan är till någon nytta eller

eller icke, lika litet skulle de, sedan denna tackjernstionde visat sig icke längre vara lämplig, kunna säga: vi vilja blifva befriade från alla våra skyldigheter. För min del tror jag, att dylika påståenden skulle vara alldeles ohållbara. Deremot anser jag, att dessa hemman, som på detta sätt få sig pålagd en betungande beskattning, hafva största skäl att af statsmagterna påkalla uppmärksamhet för sina förhållanden, så att, om genom utredning skulle kunna visa sig, att en del af dessa hemman äro af svagare beskaffenhet, eller att t. ex. ett undantagsförhållande borde ega rum hvad angår Norbergs bergslag, det bör lemnas dem öppet att derom göra framställningar hos Regeringen, som i så fall säkerligen icke skall underlåta att med omsorg behandla dessa frågor och, der skäl till lindring förefinnes, derom hos Representationen göra framställning. Detta är, enligt mitt förmenande, det enda sättet att bereda lindring i bördorna för dessa hemman. Hvad beträffar privilegier, så kunna dessa i allmänhet icke indragas utan motsvarande ersättning, men att bergslagsprivilegierna skulle vara af sådan natur, torde svårigen kunna påstås.

För min del kan jag således icke inse annat, än att Stats-Utskottet varit alldeles nödsakadt att förfara på sätt som skett, enär Kongl. Maj:ts förslag onekligen är så väl grundadt, att icke ringaste anledning förefinnes att draga dess rättvisa i tvifvelsmål. I öfverensstämmelse härmed anser jag också, att Kammarerna icke har annat att göra än att bifalla den Kongl. Propositionen, men med uttalande derjemte af den åsigt, att det må stå dessa jordegare öppet att till Regeringen ingå med framställningar om de särskilda undantagsförhållanden, som kunna ega rum, samt att tillika ingå med begäran om den lindring, hvartill anledning möjligen kan förefinnas.

Herr Hedengren: Jag har begärt ordet endast med anledning af Herr Finansministerns yttrande under förmiddagens plenum. Herr Finansministern yttrade nemligen, att den sak, hvarom nu är fråga, härleder sig från en begäran af Rikets Ständer vid 1859 års riksdag om utredning af ifrågasatt förhållanden; men jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att denna Ständernas anhållan skedde under förutsättning, att de privilegierade bergslagerna skulle derom sjelfva väcka fråga. Denna Rikets Ständers framställning var således icke ovilkorlig, utan berodde på ansökning från bergslagernas sida, men en sådan ansökning har sedermera icke låtit sig afhöra, utan hafva tvärtom samtliga bergslagerna, med undantag allenast af Filipstads bergslag, sedermera, då de härom blifvit tillfrågade, afstyrkt bifall till Ständernas framställning. Herr Finansministern har under sitt anförande framställt Filipstads bergslag såsom så särdeles uppoffrande och oegennyttig, men undersöker man närmare förhållandet, så visar det sig, att denna bergslag skulle på bytet göra en vinst af öfver 6,000 R:dr. Skulle den ifrågasatta förändringen komma till stånd, så blefve följden den, att de stora tackjernsblåsarna derpå gjorde en stor vinst, men att deremot de smärre hemmansegarne fingo en hårdare tunga sig pålagd. Jag tror således icke, att de upplysningar Herr Finansministern lemnat äro särdeles egnade att framställa frågan i fördelaktig dager. Då nu alla dessa bergslager satt sig emot den ifrågasatta förändringen, och således icke, på sätt

Rikets Ständer förutsatt, ingått med begäran om undersökning af förhållandena, utan denna begäran kommit från Kommers-kollegium, så tager jag mig friheten, å den bergslags vägnar jag representerar, anhålla, att tackjernstiondeskatten fortfarande må utgå, och afstår jag således från mitt förra förslag, hvilket egentligen framlades af Herr Friherre von Schulzenheim, samt yrkar att, sedan numera Första Kammaren afslagit punkten, Andra Kammaren måtte fatta enahanda beslut. Härigenom sker ju icke någon orätt, då tackjernstionden bibehålles, och Staten sålunda får behålla hvad den hittills haft, men deremot någon ny mångdubbel grundskatt icke påläggas dessa fattiga bergslager, som omöjligen kunna bära flera bördor utöfver dem, som för närvarande åligga desamma. Äfven om denna beskattning skulle vara förenlig med sträng juridisk rätt, hvilket dock kan ifrågasättas, då bergslagerna under mer än 200 år varit derifrån befriade samt under tiden jorden gått i köp under förutsättning af en sådan befrielse, så skulle dock, om en dylik beskattning nu infördes, den gamla regeln vinna tillämpning, att högsta rätt kan blifva högsta orätt.

Herr Carl Anders Larsson: I denna såväl som i åtskilliga andra propositioner, dem vi fått från Regeringen emottaga, visar sig en tendens att lägga nya bördor på jordbruket. Det är ej länge sedan Östergötland var i samma fördömelse, då fråga var att borttaga räntor, som utgått till rustningen i 200 år. Nu vill man göra detsamma med de privilegierade bergslagerna, då man helt simpelt vill taga från dem en frihet, som de hittills åtnjutit, under det de större jernverksegarne skulle befrias från ett onus, som de åtagit sig. Det är bekant, att genom Kongl. Förordningen den 20 September 1859 skiljdes bergsbruket från jordbruket, och att, i följd deraf, lotter i hyttorna fingo utan sammanhang med bergsmansjord föryttras. Många hafva derföre i god tro inlåtit sig på sådana köp och betalt sina andelar efter det värde, som de då ansågos ega.

Genom ett Kongl. bref af nämnde dag anbefalldes Kommers-kollegium att, efter det förordningen varit under ett å:s tid gällande och man hunnit se verkningarne af densamma, till Kongl. Maj:t afgifva förslag till reglering af bergsrörelsens beskattning. Tio år hafva derefter förflutit, utan att Representationen derom hört ett ord. Sedan likväl kollegium sofvit på saken i 5 å 6 år och Kongl. Maj:t i 3 å 4 år, kommer man nu och säger till dessa bergslager: ni skola få igen edra grundräntor, dem ni för flera hundra år sedan hade. Är det rätt handladt mot en liten minoritet? Genom ett sådant förfarande skall det slutligen komma derhän, att jorden blir så nedtryckt af skatter, att inga andra än frälse- och säteriegare kunna utgöra sina utskylder. Mot frälse- och säteriegarna hafva icke några anspråk på ökade bördor framställts, oaktadt sådana anspråk gjorts gällande mot all öfrig jord.

Om icke dessa ökade skatter slutligen skola, på sätt en talare å förmiddagen yttrade, tvinga de skattskyldige att emigrera, så måste man väl taga till andra medel än lägga nya skattebördor å jorden. Den rådande tendensen i landet är alla skatters lika fördelning, och jag hade trott, att den skulle göra sig gällande inom den nya Representationen och

hos Regeringen, och jag tror äfven att, om Representationen kraftigt uttalar detta, vi kunna få en Regering, som lyssnar dertill.

Jag yrkar afslag å Utskottets förslag.

Herr Kallstenius: Ehuru väl jag i denna fråga icke kan hafva någon annan erfarenhet, än den jag kunnat inhemta ur kollegiernas betänkande och Kongl. Maj:ts Proposition samt af samtal med åtskilliga personer, så anser jag mig dock böra i saken yttra mig, enär det är tydligt att, om endast de ifrågavarande bergslagsorternas representanter yttra sig, utredningen måste blifva ensidig. Då jag inom den afdelning i Stats-Utskottet, der jag var ledamot, i första hand sysselsatte mig med detta ämne, så framställde sig för mig den frågan, hvarföre hafva dessa hemman i århundraden undslupit dessa onera, som andra fått draga? Svaret var, att det kommer af deras privilegier. Så länge dessa orter drifva en så nyttig industri och erlägga tiondetackjern, så slippa de dessa onera. Vi hafva ett bref af Carl XI härom, och dessa privilegier hafva sedermera af andra konungar stadfästats. Det lider således intet tvifvel, att om dessa orter icke drifvit tackjernsblåsning och erlagt tackjernstionde, så skulle de varit lika beskattade med all den öfriga likartade jorden i Sverige. När nu tackjernstillverkningen genom Kongl. förordningen den 20 September 1859 blifvit skiljd från bergsmansjorden, så måste, om denna tionde derifrån borttages, denna jord bära lika onera med den öfriga skattejorden. Visserligen kan detta vara en mindre angenäm öfverraskning för dem, som köpt sådan jord, under förutsättning af en viss beskattning af densamma, men man får likväl derföre icke lemna ur sigte rättvisan af, att denna jord nu äfven måste bära en skattebörd, som hela den öfriga skattejorden redan burit i århundraden.

Jag instämmer alltså i de yrkanden, som gjorts af Herrar Beronius och Björck och förordar för min del bifall till Utskottets förslag.

Herr Erik Olsson: Det skulle vara mindre hemmansegare och fattiga torpare, som skulle drabbas af denna förändring, hvilken skulle för dem medföra en betydlig skatteförhöjning, hvilken de icke kunnat förutse. Jag yrkar derföre afslag.

Herr Jan Andersson: Då jag i förmiddags hade ordet, visade jag huru det gått undan för undan, att de små hyttorna förvandlats till stora bruk. De, som afstått de små hyttorna till de stora bruksegarne, men behållit jorden, de hafva ock sedan fått sälja sitt kol till hvad pris som helst. Skulle de nu i stället för tackjernstionden blifva nödsakade att utgöra den betydligt högre beskattningen af jordränta och rotering, som man vill sätta i stället, blefve det mot dem en stor obillighet. Jag för min del yrkar afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Carl Anders Larsson: Herr Kallstenius glömde i sitt tal om tackjernstionden och den profit Staten borde hafva af jernhandteringen, den stora bevilning Staten har af denna handtering. En annan talare yttrade, att det blott var fråga om att vid tackjernstiondens borttagande återgå till det gamla, d. v. s. till den beskattning som egde rum före

denna tiondes införande. Ja, men denna skatt, som då utgick t. ex. i en stock, en viss quantitet näfver, en viss quantitet bast, skulle nu förvandlas i penningar och utgå efter dessa sakers värde nu för tiden, hvilket är helt annat och vida högre än den tiden, då denna skatt in natura erlades. De, som nu innehafva denna jord, hafva köpt den under förutsättning och beräkning af den skatt, som ålåg densamma. Det skulle således vara ur mer än en synpunkt en orättvisa att företaga en sådan förändring som här är föreslagen. Jag yrkar derföre afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Man har under denna diskussion uteslutande behandlat frågan från deras synpunkt, hvilka skulle drabbas af beskattningen, men helt och hållet förbisett den stora fördel, som jernhandteringen skulle hafva af tackjernstiondens borttagande. Det var likvisst just denna fördel, som utgjorde hufvudskälet för Rikets Ständers begäran år 1860. Kongl. Maj:t har, först efter att hafva hört så väl bergslagerna sjelfva som Kammar- och Kommers-kollegierna, framlagt sitt förslag, innefattande de villkor på hvilka ifrågavarande bergslager skulle kunna undslippa tackjernstionden. Här är nu i Kongl. Maj:ts förslag endast fråga om att återföra beskattningen på denna jord till hvad den var före tackjernstiondens införande, således till det gamla. Men vill icke Riksdagen härpå ingå, så uppkommer deraf ingen den minsta förlust för Staten, men jag skulle från bergshandteringsens ståndpunkt beklaga en sådan utgång. Det har förundrat mig, att en representant från Örebro län sagt, att bergslagerna inom detta län icke önskat *tackjernstiondens* borttagande. Då Örebro läns bergslagsintressenter inför landshöfdinge-embetet hördes, så yttrade de likväl, att de ansågo sig, såsom orden lyda, böra *begära* och *äska*, att de nu afsedda bergslagerna måtte, med bibehållande af förmånen att vidkännas endast extra rotering, varda från *tackjernstiondens* *utgörande befriade*.

Alla de bergslager, som i denna fråga blifvit hörda, hafva, med undantag af Tabergs, der man uttalat sig för att behålla det gamla, velat, att tackjernstionden skulle upphöra, men, utom Filipstads bergslag, hafva de protesterat emot att underkasta sig nya skyldigheter. Då de emellertid sålunda allesammans, med undantag af en enda, velat undslippa tackjernstionde, så har Regeringen här framlagt ett förslag, huru denna förmån skulle kunna ernås, och jag tror icke, att Regeringen stått väl till svars eller handlat rätt, om den föreslagit, att man, vid sidan af de gamla bergslagerna, som för 20 år sedan fingo sig pålagda både grundränta och rotering, skulle låta de nu ifrågavarande bergslagerna erhålla befrielse från tackjernstionden, utan skyldighet att i vederlag åtaga sig någon annan beskattning.

Herr Carl Anders Larsson: Herr Finansministern har i väsendtlig mån upplyst hvad jag ämnade säga. Att de velat blifva af med sin tackjernstionde är verkligen riktigt, men, utom Filipstads bergslag, säga de likväl alla nej dertill, såvida jorden i dess ställe skall roteras och beskattas. Det gick för sig för några år sedan att blifva af med halfva tionden, det är derföre icke obilligt att nu blifva af med det öfriga af en obillig skatt.

Herr Hedengren: Herr Finansministerns sednaste yttrande har föranlett mig att ånyo begära ordet för att dervid göra en erinran, enär deraf visar sig, att den förklaring jag tilltrorde mig göra å den bergslags vägnar, som jag representerar, blifvit af honom missförstådd. Det är ganska naturligt, att denna bergslag ingenting skulle hafva emot att blifva af med tackjernstionden, men frågan är *på hvad vilkor* detta skall dem medgifvas. Skola de slippa ifrån denna form af beskattning endast för att underkastas en annan, som skulle för den medföra en flera gånger tyngre skatt till Statsverket, så att, i stället för att den nu erlägger ett skattebelopp af t. ex. 1,250 R:dr, den skulle få en grundränta af 4,450 R:dr, kan man väl icke säga annat, än att den föreslagna förändringen för dem skulle blifva ett tryckande onus; och ingen lär vid sådant förhållande finna underligt, om de eller deras härvarande målsmän icke vilja derpå ingå utan heldre önska bibehållandet af den gamla skatten, tackjernstionden.

Jag har blott, som sagdt är, velat härmed rätta Herr Finansministerns missförstånd i afseende på mitt förra yttrande och vidhåller i öfrigt mitt då gjorda yrkande om afslag på Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Harald Ericsson: Jag vill icke bestrida, att Kongl. Maj:ts förevarande Proposition afser att gagna jernhandteringen. Det är klart, att, om man lyfter en skatt från en näring, den skall kraftigare utvecklas och uppblomstra. Och hvad beträffar Herr Finansministerns yttrande derom, att man genom en dylik frigörelse, som af reservanten blifvit påyrkad och af flere talare under denna öfverläggning förordad, skulle begå en orättvisa emot dem, som förut blifvit skattlagda, har jag svårt att tänka mig, att det skulle ligga orätt uti att befria en för landet vigtig handtering från en önskelig beskattning, som den för många, kanske femtio, år tillbaka blifvit underkastad. Det skedde då icke utan mycken strid, men jag antager, att de slutligen underkastade sig beskattningen, men detta göra deremot *icke* de bergslager, om hvilka nu är fråga. Herr Finansministern har sagt, att alla bergslager utom *en* önskade att befrias från utgörandet af tackjernstiondet. Ja, naturligtvis vilja de detta, men frågan är *huru* det skall ske; och hvad jernbergslagen inom Örebro län åtminstone beträffar, hafva de tillkännagifvit, på hvilka vilkor de ville för sin del medgifva tackjernstiondens borttagande, samt att de hade grundad anledning hoppas, att denna tionde såsom en mindre tidsenlig beskattning skulle upphävas, sedan skatten redan blifvit aflyftad från all jernhandtering utom bergslagerna, utan att Staten derigenom vållats någon egentlig minskning i inkomst. Ty solklart är ju, att, om en näring blir af med en hop skatter, den blir mera lönande och följaktligen lemnar en högre bevillning. Således har Staten en möjlighet att på detta mera tidsenliga sätt taga igen den förlust, som skulle drabba Staten genom tackjernstiondens upphörande utan särskildt vederlag.

Jag har tyckt mig märka hos flera ledamöter af Stats-Utskottet en föreställning derom, att bergslagsheimmanen icke hade några andra onera utom detta. Detta är dock ett fullkomligt misstag. De hafva både mantalsränta, tionde och alltihop. Men de äro i åtnjutande af en liten eftergift, som lemnades dem på 1600-talet. Herr Finansministern talade på

förmiddagen om den oreda i kameralistiskt hänseende, som skulle uppkomma, om dessa hemman försattes i en annan ställning än öfriga hemman. Jag kan dock icke finna det, då följderna af den ifrågasatta förändringen enligt min tanke ur denna synpunkt ju blefve en förenkling i jordeböckerna.

Efter den förändrade ställning frågan nu fått genom Första Kammarens votum, och hvarigenom den måste anses fallen för denna riksdag, tror jag likväl, att denna Kammare gör rättast, om den äfven för sin del afslår Betänkandet. Jag vill blott tillägga, att, då jag här hört uttryckas någon förundran deröfver, att bergsbruksidkare här uppträda och förklara, att de icke vilja blifva utaf med tackjernstionden, jag, såsom jag hoppas, skall på ett tillfredsställande sätt häfva denna förvrängning genom den förklaring, att dessa bruksidkare icke kunna vilja emottaga någon skänk på andras bekostnad eller till förfång för dem som bo omkring. Åtminstone har för mig det skälet varit det starkaste motivet att yrka afslag å Kongl. Maj:ts Proposition eller ock bifall till det förmedlingsförslag, som Herr Friherre von Schulzenheim framställt; men sedan Första Kammarens beslut blifvit känt, yrkar jag blott afslag.

Herr Sjöberg: Att i en fråga, sådan som denna, tankarne måste vara i hög grad delade, ligger i sakens natur. Det är gifvet, att i en dylik fråga det enskilda intresset skall söka att göra sig gällande, och icke må någon förundra sig deröfver. Frågan gäller ytterst och egentligen, om man skall längre bibehålla en produktionsskatt, som för längesedan blifvit utdömd såsom olämplig, och hvilken redan derföre synes böra upphöra ju förr dess heldre. Det har ock varit denna fråga, som gifvit anledning till den utredning, som egt rum, likasom äfven de motioner i ämnet, hvilka tid efter annan blifvit väckta, alla gått ut på att framhålla vigtiga och nödvändigheten för bergslagerna att befrias från detta onus.

Jag skall, mine Herrar, icke länge taga tiden i anspråk och detta af tvänne skäl. Det första är, att Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet under loppet af förmiddagens sammanträde gaf åt frågan en sådan belysning, att den synes böra vara verkande för dem, hvilka äro tillgängliga för skäl. Jag kunde således i hufvudsaken endast komma att upprepa hvad han yttrat och sagt bättre, än jag förmår. Det andra skälet är, att jag för tillfället lider af ett illamående, som gör, att jag endast med största ansträngning är i stånd att yttra i frågan några ord.

Då jag emellertid på förmiddagen hörde en och annan talare antyda, att den utredning, som lemnats, icke vore nöjaktig, må jag bekänna, att jag ej förstår, hvad med utredning menas, om icke denna uppfyller nyss nämnda fordran. I motsats häremot har åter en talare på andra sidan ansett, att embetsverken dröjt för länge med frågans utredning. Men, mine Herrar, en ganska betydlig tid har dock erfordrats ensamt för den primära undersökningen i Kammar-kollegii arkiv, der de handlingar finnas, som för frågans bedömande varit behöfliga, en undersökning som uteslutande sysselsatt tvänne tjenstemän under mera än ett år och gifvit dem ett lika träget som inveckladt arbete. Det är dessutom lätt insedt, att den nödiga utredningen i orterna kräft en lång tid, och följderna varit, att först vid detta riksmöte frågan befunnit sig i det skick, att den kun-

nat till Riksdagens pröfning öfverlemnas. Af ett och annat yttrande på förmiddagen synes dock, som skulle den utredning, hvilken sålunda blifvit åvägabragt, icke vara tillräckligt känd af flertalet. Men, mine Herrar, den fanns likväl här tillgänglig, då vi sammanträdde å detta rum den 16 Januari innevarande år, å hvilken dag Kammar- och Kommers-kollegiernas utlåtande i ämnet här utdelades; och man eger således rättighet att antaga, att, innan riksdagsärendena började hopa sig, den föregående, mera lediga tiden skulle kunnat användas att af detta Utlåtande taga kännedom. Några andra, på hufvudfrågan inverkan förhållanden hafva icke heller sedermera inträdt genom Kongl. Maj:ts i ämnet aflättna, nådiga Proposition, ty Kongl. Maj:t har stödt sin framställning till Riksdagen på samma grunder som kollegierna.

De anmärkningar, som mot ofta berörda utredning blifvit här framställda, erkänner jag, att jag icke rätt förstått att fatta; och det torde således vara förlåtligt, om jag icke upptager dem till besvarande. Jag vill blott fästa uppmärksamheten å en sak, hvilken, huru olika uppfattningen i öfrigt än må vara, bör inses af flertalet; eller att det ligger i sakens natur, att hvilken samhällsklass som helst önskar om möjligt befrias ifrån alla afgifter till det allmänna. Sådant är det enklaste i verden och kan icke väcka någon förundran. Och hade det blott varit fråga om, huruvida den tackjernstionde, som för närvarande besvärar vissa orter i riket, skulle endast på denna grund upphöra eller icke, hade det varit tydligt och klart, att man *deröfver* icke behöft infordra vederbörande myndigheters yttranden. Ty det låg för öppen dag, att jernbergslagerna ville komma ifrån den afgift, som de för närvarande äro förbundne att till Statsverket utgöra och bibehålla förmånerna; och detta har ock, såsom af kollegiernas utlåtande inhemtas, varit den allmänna meningen inom de flesta bergslagsorter. Det är således gifvet, att det icke var *detta* utredningen afsåg, utan hade hon till föremål att ådagalägga, huru denna skatt tillkommit, samt på hvilka privilegier eller Kongl. bref den grundade sig; och jag vågar hoppas, att den utredning, som ur sådan synpunkt blifvit verkställd och hvars resultat här föreligger, skall derom gifva en ganska klar och säker kännedom. Men om Riksdagens Andra Kammare vill göra nåd, — icke kommer näringen derigenom i förlägenhet, och icke heller kan den, som i större eller mindre mån har sig ålagd pligten att föra näringens talan, på sådan grund hafva något deremot att invända. Man bör likväl härvid icke förbise, att hvarje lindring, som utan vederlag lemnas en samhällsklass, drabbar en annan samhällsklass med en motsvarande tunga; och således bör hvar och en för *samhällets* skull icke undandraga sig de bördor, hvilka ej kunna undvikas. Nog är det uppenbart, att vi gerna ville lefva i ett samhälle, der lif och gods äro skyddade och der man för att komma i åtnjutande af dessa oskattbara fördelar icke behöfde göra några uppoffringar; men ett sådant samhälle har aldrig funnits och lär icke heller någonsin komma att finnas annorstädes än i önskningsarnes värld. Och för att nu tala om grundröntorna vill jag icke på något vis taga dem i och för sig betraktade i försvar, men för *Staten* är det likväl nödvändigt, att den *under en eller annan form* tager ut sin rätt för att blifva i stånd att uppfylla sina ändamål. Deraf följer, att beskattning *måste* i alla tider ega rum, ty man lär icke kunna tänka sig någon tid,

då all beskattning upphör. Men det åligger naturligtvis hvilken som helst af de offentliga myndigheterna och särskildt Kongl. Maj:ts Regering att härvid tillse, att, som man plägar säga, kyrkan ställes midt i byn, och att, då genom lemnad eftergift bördan aflyftes från *en* samhällsklass, den icke må kastas på *andra* samhällsklasser, hvilka sakna hvarje förbindelse att den uppbära.

På dessa grunder är det, som embetsverkens utlåtande stödjer sig, och dem har Kongl. Maj:t jemväl tagit till rättesnöre för sin framställning. Jag vågar därför hoppas, att Kammaren eller åtminstone Kammarens flertal skall finna goda skäl vara för handen att godkänna Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Anders Ericsson: Sedan Första Kammaren afslagit första punkten af Betänkandet, anser jag det för min del vara enklast och bäst, att denna Kammare äfven fattar samma beslut, helst derigenom ingenting värre sker, än att förhållandena i det hänseende, hvarom här är fråga, blifva desamma, som de nu äro tills vidare och till dess tiden må visa sig mera mogen för förändringen. Efter Första Kammarens beslut vill jag således förändra det yrkande jag framställde på förmiddagen och förenar mig numera med dem, som yrka afslag å Utskottets här gjorda framställning.

Öfverläggningen förklarades vara slutad. Enligt de yrkanden, som derunder förekommit, framställde Herr Talmannen propositioner dels på afslag derå och bifall till det af Herr Friherre von Schulzenheim väckta förslaget, och dels slutligen på afslag å Utskottets hemställan utan något motförslag. Alla dessa propositioner besvarades med blandade ja och nej. Herr Talmannen förklarade ja öfvervägande för bifall till Utskottets förslag. Votering blef då begärd, i anledning hvaraf, och enär jemväl i fråga om kontrapositionen skiljaktighet förspordes och omröstning äskades, först uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen öfver första, andra och tredje punkterna i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 82 antager deras mening, som yrka afslag på dessa punkter,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, ställes kontrapositionen på deras mening, som yrka, att Kammaren med afslag å Utskottets hemställan, skall för sin del besluta, att skyldigheten inom privilegierad bergslagsort till utgörande af tackjernstionde äfvensom af skatte- och hyttegälsjern, der någondera af dessa tvänne sednare afgiftsposter blifvit åsatt och ännu kvarstår, skall för framtiden upphöra; dock med vilkor att de hittills blott extra roterade bergslagerna skola vara underkastade den rotering, som, efter vederbörandes hörande, finnes med författningarne öfverensstämma.

Den öfver ofvanintagna proposition anställda omröstning utvisade, vid sedlarnes öppnande, 106 ja och 34 nej; hvadan hufvudvoteringen nu företogs enligt denna proposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i första, andra och tredje punkterna af dess Utlåtande N:o 82,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, äro Utskottets hemställanden i ofvannämnda punkter af Kammaren afslagna.

Denna sednare omröstning utföll med 60 ja och 81 nej; och hade Kammaren alltså afslagit hvad Utskottet af dess Utlåtande i de första tre punkterna hemställt.

Punkten 4.

Härvid anförde

Herr Myrtin: Ehuru jag ingalunda betvivlar, att Kammaren skall obetingadt bifalla Stats-Utskottets Utlåtande i förevarande punkt, så finner jag mig likväl, i anledning af Herr Finansministerns andragande på förmiddagen, såvidt det angår Nyeds bergslag, uppmanad att anförda några ord och låta till Kammarens kännedom komma åtskilliga handlingar, som fullständigt upplysa förhållandet rörande nämnda bergslag. Herr Finansministern yttrade härom, att, i följd af äldre privilegier, Nyeds bergslag stode i ett egendomligt förhållande, olikt andra bergslager, och häruti instämmer jag fullkomligt, ty snart sagdt icke något af hvad som i dag yttrats angående öfriga bergslagerna är tillämpligt på Nyeds bergslag.

I den Kongl. Propositionen, som ligger till grund för Stats-Utskottets förevarande Betänkande, återopas, att genom Kongl. Förordningen den 27 April 1846 rörande kolhandelns frigifvande inom bergslagerna i allmänhet Nyeds bergslag skulle blifvit beredd en fördel, eller att Nyeds bergslag skulle undsluppit ett onus i så måtto, att bergslagens jordegare då fått rätt att sälja sina kol, hvarhelst de kunde finna för godt. Jag skall likväl om en kort stund på det tydligaste bevisa, att omförmälda Kongl. förordning icke hade något inflytande på förhållandet i Nyeds bergslag, hvarest kolhandeln lång tid förut var frigifven.

Uti den Kongl. Propositionen, pag. 6, yttras: "Kongl. Maj:t, som för sin del icke har något att tillägga till den ämnet fullständigt upplysande utredning, hvilken Kammar- och Kommers-kollegierna lemnat, vill härmed på de af nämnda kollegier anförda skäl och i öfverensstämmelse med kollegiernas hemställan" etc. Då jag nu går att yttra mig i anledning af bemälda kollegiers underdåniga utlåtande i ämnet, så har jag med det samma besvarat framställningen i den Kongl. Propositionen, och, erinrande Kammarens Herrar ledamöter huru sällan jag besvarat Herrarne

med några andraganden, vågar jag nu utbedja mig Herrarnes uppmärksamhet, då jag i största korthet skall referera några handlingar.

Uti det underdåniga Utlåtandet, pag. 87, säga kollegierna, att Nyeds bergslag erhållit sina privilegier därför, att den icke hade annat att uppehålla sig med än "allenast strömmar och skog." Så står det verkligen skrifvet i privilegii-brevet, men för att komma till det mål, som kollegierna synes hafva föresatt sig, hafva kollegierna uti nästa period af Utlåtandet, utan någon ur privilegii-brevet hemstad anledning, uppgifvit, att Nyeds socknemän skulle "med kolning och körslor betjenat de flere inom socknen belägna jernverk", men en sådan inskränkning uti Nyeds socknemäns rätt att använda sin arbetskraft förefinnes icke uti privilegii-brevet, hvilket har följande lydelse:

"Wij Christina med Guds nåde, Sveriges, Göthes och Wendes uthkorate Drottningh Arffürstinna, Storfürstinna till Finlandh, Hertiginna uthi Estlandh och Carelen, Fröken öfver Ingermanlandh, Göre vitterligit, att såsom vårt Kongl. Bergsampt hafver för gått och nyttigt anseedt att Nyedz sochn üthi Wermelandh blefve Bergslagh och nute Bergslags frijheet, üthi anseende att der inthet annat hafve sigh att uppehålla medh, än allenast af strömmar och skogh, altså hafve Wij af gunst och nåde beviliat och efterlätit, som Wij här medh och i kraft af detta vårt öpne bref bevillie och efterlätthe att beide Nyedz sochn skall här efter alt stadigt vara Bergslagh och niuta Bergslags frijheet, aldeles på sätt och viis, som andre Bergslagh uthj vårt Rijke ähre medh privilegeradhe vordne. Var alle som detta angår vette sigh tillbörligen att efterrätta, icke görandes för emoth i noget måtto. Datum Stockholm den 31 Martij Anno 1649.

Christina.

(Sigill.)

H. Vijnblad. "

De sålunda gifna privilegierna äro alldeles ovilkorliga, och kollegierna hafva saknat befogenhet till framställningen att kolningen och körslorna inom socknen skulle afse betjenandet af endast de inom socknen belägna jernverk.

Uti nästa period anmärka kollegierna Kongl. resolutionerna den 22 December 1697 och den 12 Juli 1720 sålunda: "Kongl. Maj:t genom nådig resolution den 22 December 1697 förordnat, att allmogen intet tvång af brukspatronerna skulle vederfaras, utan fritt stå sina varor annorstädes att föryttra, hvarest de en riktig betalning undfå kunna; vid hvilken förman allmogen blef genom Kongl. resolutionen den 12 Juli 1720 bibehållen, "så framt ingen nyare förordning vore deremot."

För fullständighetens skull vill jag uppläsa sistberörda Kongl. resolution, såvidt den angår förevarande fråga:

"Kongl. Maj:ts nädigste Resolution och förklaring uppå de besvär och klagopunkter, som dess trogne undersåtare och almogen ifrån Nyeds sochn i Wermeland, vid påstående Riksdag genom deras utskickade fullmechtige i underdånighet andraga låtit. Gifven Stockholm den 12 Julii 1720.

1.

Kongl. Maj:t har i nåder anhördt dess trogne undersåtares andragne besvär och angelägenheter. Och som i underdånighet anhålles om confirmation på förra Konungars dem nådigst förundte privilegier; så vill Kongl. Maj:t samma dem tillförnde förundte privilegier här med i nåder confir-

mera och stadfästa, så vida senare Kongl. förordningar ej äro deremot.“

Actum ut supra.

Friedrich.

(Sigill.)

S. Blomfeldt.“

Då kollegierna hafva anmärkt denna sistnämnda resolution och den s. k. klämman deruti kan gifva anledning till förmodan, att någon inskränkning uti Nyeds bergslags frihet förut egt rum, så hade väl jemväl utaf kollegierna bort omnämnas Drottning Ulrica Eleonoras året förut meddelade stadfästelse å privilegierna, hvilken handling har denna lydelse:

“Kongl. Maj:ts nådigste Resolution och Förklaring uppå de besvär och klagopuncter, som des trogne undersätare af allmogen i Ny-Eds sockn och Wermelands bärgslag, igenom deras utskickade fullmächtige, vid denne välöfverståndne Riksdagen hafva i underdånighet föredraga och insinuera låtet. Gifven Stockholm den 8 Julii 1719.

1.

Kongl. Maj:t hafver med nåder anhördt des trogne undersätares af förberänte landsort i underdånighet andragne besvär, och såsom allmogen i denne sochn och bärgslag till det första underdånigast anhåller att blifva bibehållen vid Drottning Christina dem förunte privilegier af den 31 Martii 1649 och Kongl. Maj:ts resolution af den 22 December 1697; så vill Kongl. Maj:t effter des samtelige Ständer gifne nådige försäkring § 9 och Kongl. Maj:ts nådiga resolution på allmogens allmänne besvär § 1, hvar och en af des trogne undersätare, vid des välfångne rättigheter, privilegier och friheter nådigst hafva bibehållne och stadfäst.

Actum ut supra.

Ulrica Eleonora.

(Sigill.)

Christ. König.“

Under året 1719—1720 har icke veterligen utgått något Kongl. påbud, hvarigenom Nyeds sockens vilkorliga privilegium på bergslags-frihet blifvit inskränkt, men icke desto mindre utan något andraget skäl hafva kollegierna, med fortsatt åsyftande af det slut hvartill kollegierna i frågan kommit, sist på sidan 87, yttrat: “att likväl den allmogen genom Kongl. Resolutionen den 22 December 1697 lemnade frihet, att, hvarhelst den sjelf ville, afyttra sina kol, afsett endast tillåtelse för densamma att få betjena hvilket bruk som helst inom socknen och dymedelst vara befriad från allt tvång af den förut gjorda fördelning emellan de inom socknen varande bruken af allmogens tjenstbarheter, men icke något medgifvande, det denna betjening finge sträcka sig till bruk utom socknen.“

Herrarne behagade finna, att den sålunda utaf kollegierna uttalade meningen är uppenbart stridande emot privilegii-brefvens tydliga innehåll, hvilket dessutom är så mycket tydligare, som först genom Kongl. brefvet den 26 Juli 1726 inskränkning skedde uti Nyeds socknemäns rätt att utom socknen föryttra sina kol. Då Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet på förmiddagen omnämnde en landshöfdings i Wernland åtgärder beträffande kolhandeln i Nyed, hvarmed förmodligen afsågs verkställighet af Kongl. brefvet den 26 Juli 1726, så hördes uti Kammarren ett visst sorl, utmärkande tillfredsställelse, eller af någon annan an-

ledning, hvilketdera vet jag icke, men hvad jag vet är, att Herr Finansministern underlät omnämna Kongl. brevets af den 26 Juli 1726 korta varaktighet, ty det dröjde icke längre än fem år, eller till 1731 års riksdag, förrän besvär öfver de på nämnda Kongl. bref följda åtgärder af tvång och betryck för allmogen i Nyed anfördes, hvilket hade till följd, att de gamla privilegierna ånyo stadfästades, hvarom jag har äran åberopa denna handling:

“Kongl. Maj:ttis nådige Resolution på des trogna undersåtares allmogens af Ny-Eds sockens bergslag i Wermeland vid 1731 åhrs riksdag, igenom deras fullmäktigt i underdånighet andragne enskijlte besvär.

Gifven Stockholm i Rådscammaren d. 6 Decemb: 1733.

5:o.

Alldenstund allmogen slutel. anhåller att blifva vid deras *gambla privilegier och rättigheter* nädigst bibehållne; så kan allmogen sig därutinnan trygga vid Kongl. Måttis i dy måhl gifvne allmänna nådige försäkringar, samt vid förra Riksdagar utfärdade Resolutioner — — — Datum ut supra.

Friedrich.

(Sigill.)

Frid. Steenhagel.“

Dessa fyra af mig åberopade Kongl. Resolutioner äro original-expeditioner af de höga regenterna underskrifna och vederbörligen kontrasterade. Genom denna sistnämnda Kongl. Resolution äro Nyeds bergslags gamla privilegier och derom förut vid riksdagar utfärdade resolutioner bibehållna och upplifvade, hvarigenom allt tvång och inskränkning beträffande kolhandeln i Nyeds bergslag upphörde, och denna bergslag stod i detta hänseende redan då på samma punkt som denna dag, hvadan Kongl. Förordningen den 27 April 1846 icke hade det ringaste inflytande på Nyeds bergslags förhållanden; och genom samma Kongl. Förordning kunde således det förmenta onus, som ansetts åligga Nyeds bergslag, nemligen att inom bergslagen försälja sina kol, icke hafva upphört, hvilket jag för en kort stund sedan yttrade mig vilja bevisa, som ock nu skett.

Då de Kongl. kollegierna fått sig uppdraget att afgifva underdånigt utlåtande i förevarande fråga, hade man väl med skäl kunnat vänta, att kollegierna icke genom någon slags vilseledande framställning af sakförhållanden skulle söka komma till något visst mål; men huru härmed förhåller sig har jag förut visat och vill än vidare anmärka, huruledes kollegierna genom en, såsom det kan synas, på försåtligt sätt inkastad mellanmening, förringat verkan af Kongl. Resolutionen den 10 December 1771, som af kollegierna är vorden anmärkt. Det yttras nemligen af kollegierna, pag. 88: “att år 1706 i Nyeds socken väl finnes antecknad en masugn, Mångshytan benämnd, men att ehuru, genom Bergskollegii utslag den 22 December 1755, nämnda masugn, med dess blåsning och koltägt, blifvit från Nyed förflyttad till Hedensskog i Brattfors socken, ortens privilegier likväl“, (här börjas mellanmeningen) “och sedan bemälda kollegium i underdånigt utlåtande den 18 September 1771 anmält, att förhållandet med Nyeds socken icke vore enligt med andra bergslagssorters, emedan tackjernsblåsning eller malmbrytning härstädes icke idkades, utan att allmogen fått sig bergslagsfrihet förunnad, emot det den till

Nordmarks grufvor erlade en viss grufvegenant och derjemte idkade skogsarbete för att med nödiga kol underhålla de inom berörda socken anlagda stångjernsverk“. (här slutas mellanmeningen) “blifvit genom Kongl. Resolutionen den 10 December 1771 ytterligare bekräftade.“

Den, som läser detta, skall lätt vara frestad tro, att — hvad kollegierna likväl icke sagt — Bergskollegii omnämnda utlåtande vållat någon inskränkning uti Nyeds bergslags privilegier, hvilket dock icke är förhållandet. Den omnämnda resolutionen lyder sålunda:

“Afskrift.

Kongl. Maj:sts nådiga Resolution uppå allmogens uti Ny Eds sochn i Wermeland, bland deras Enskilte Besvär vid innevarande Riksdag, genom Riksdagsfullmäktigen, Olof Bruse, gjorde underdåniga ansökning, att hugnas med Kongl. Maj:sts nådiga confirmation och stadfästelse uppå the bemälte sockn, åren 1649 och 1697, i nåder förlänte privilegier och förmoner; Gifven Stockholm, i Rådkammaren, d. 10 December 1771.

Kongl. Maj:st har thenna underdåniga ansökning, sedan vederbörande theröfver hörde blifvit, hos sig uti öfvervägande komma låtit; och vill ofvanberörde, i förra tider Ny-Eds sockn nådigst förundte privilegier och friheter, härmed i nåder hafva till framgent åtnjutande, confirmerat och stadfästadt. Hvilket till nådigt svar och vederbörandes underdåniga efter rättelse länder: förblifvandes Kongl. Maj:st i öfrigt thenna allmoge samt ofvannämnde thess Riksdagsfullmäktig med Kongl. nåd och ynnest städse bevägen. Datum ut supra.

Gustaf.

(Sigill.)

Joh. v. Heland.

Resolution uppå Ny-Eds sockns i Wermeland bland Enskilte Besvärren, vid 1771 års Riksdag, sökte stadfästelse på thess. Privilegier.

Med original Kongl. Resolutionen vara lika lydande, betygar, uppå anmodan,

C. Ant. Kock

N. Stenhammar

V. Not. i Kgl. Svea Hofrätt.

f. d. auditor.“

Sådan är den af kollegierna lemnade utredning af Nyeds bergslags äldre förhållanden, och till och med denna har i Stats-Rådet vållat den betydliga skiljaktighet, att Herr Statsrådet von Ehrenheim, med hvilken Hans Excellens Herr Justitie-statsministern samt Herrar Statsråden Carlson och Berg sig förenat, i frågan kommit till samma slut som Stats-Utskottet; och det kan icke annat än förvåna, att Regeringen uti en sådan rent juridisk fråga aflåtit en nådig Proposition, om hvars befogenhet så mycken skiljaktighet yppats i konseljen.

Såsom Herr Finansministern på förmiddagen yttrade, förekommer angående Nyeds bergslag ett alldeles speciellt förhållande, ty såsom den bland handlingarne intagna tabell öfver bergslagernas friheter och vederlag, beräknadt i penningar, utvisar, har Nyeds bergslag icke något vederlag af afstå eller någon annan slags bergslaget förunnad fördel att lemna emot den ifrågasatta beskattningen; och, mine Herrar! Nyeds bergslag står i afseende på beskattnings-titeln: ordinarie rotering, alldeles på samma lini som den bäst privilegierade jorden, och jag kan icke föreställa mig Kammarens mening vara, att utjemnandet af olikhet i beskattning skall sk

genom påläggandet af grundskatter der de icke finnas. Skall Nyeds bergslag, oaktadt dess ovilkorliga privilegier, blifva första föremålet för så beskaffad beskattning, så är vägen öppnad att oförtöfvadt på lika sätt förkasta säteriernas privilegier, städernas privilegier, presterskapets en del privilegier och privilegier för åtskilliga korporationer m. m.

Jag vill nu för tillfället icke längre taga Kammarens tid i anspråk, utan slutar med att yrka bifall till Stats-Utskottets Utlåtande i förevarande fjerde punkt.

Herr Grefve Posse: Den utgång, som frågan i afseende å de tre första punkterna erhållit, föranleder mig att yrka rent afslag å Kongl. Maj:ts framställning i denna del.

Öfverläggningen förklarades slutad och blef Utskottets hemställan i denna punkt af Kammaren likaledes afslagen.

§ 12.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets Memorial N:o 83, i anledning af återremiss å en punkt uti Stats-Utskottets Utlåtande angående grundskatternas omsättning i penningar m. m.

§ 13.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 84, i anledning af väckt motion om upphörande af åtskilliga från kyrkorna i vissa orter hittills utgående afgifter.

Härvid anförde

Herr Rundbäck: Jag vågar hemställa, att denna Kammare för sin del måtte besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om en utredning af förhållandet med dessa från kyrkorna utgående afgifter. Jag tillåter mig nämna, att äfven från Göteborgs stift utgå åtskilliga af de här nämnda afgifterna till Lunds stift. Det må nu så vara, att kyrkorna inom Lunds stift må betala vaxljus-medel och studii-skatt till biskopen i Lund, men att äfven kyrkor inom Göteborgs stift skola göra det, anser jag öfverflödigt. För min del har jag mig icke bekant, hvarifrån dessa afgifter härleda sig eller hvart de gå. Jag tror att detta är händelsen med flera andra ledamöter inom Kammaren, och jag tror derföre, att det skulle vara särdeles önskvärdt att erhålla en utredning af saken.

Herr Ola Jönsson: Jag hade ej ämnat begära ordet i denna fråga, men då en talare öppnat diskussion deri, så vill jag förklara, att jag icke har något att anmärka emot att Utskottets förslag bifalles.

På samma gång vill jag erkänna, att det icke varit möjligt för Utskottet att åstadkomma någon utredning i frågan. Dertill skulle nämligen hafva erfordrats åtskilliga handlingar, hvilka man icke lyckats att få reda på här i Stockholm.

Det skulle visserligen vara ganska lämpligt att erhålla en utredning i ämnet från Regeringen, men då Första Kammaren redan bifallit Utskottets Utlåtande, och någon skrifvelse i ämnet således numera icke kan komma i fråga att afgå till Regeringen, tror jag, att denna Kammare icke har annat att göra än att äfven bifalla Utskottets förslag. Uppmärksamheten har nu en gång blifvit fäst på denna sak, och då Utskottet förklarat sin ledsnad öfver, att det icke nu kunnat åstadkomma någon utredning deri, så gifver detta mig anledning till den förhoppning, att frågan nog vid en kommande riksdag skall erhålla en tillfredsställande lösning.

Herr Grefve Posse: Jag ber endast att få upplysa, att, oaktadt Utskottet gjort flera bemödanden att förskaffa sig upplysningar i denna sak, så har det icke lyckats Utskottet att erhålla några sådana. Orsaken härtill måste vara den, att dessa afgifter stå qvar från den tid, då Skåne, Halland och Blekinge ännu lydde under Danska kronan, och att stadgandena om dessa afgifter gått ut derifrån samt följaktligen måste uppsökas i de Danska arkiven. En del af de ifrågavarande afgifterna finnas antecknade i kyrkornas jordeböcker, och församlingarne torde till följd här-af icke kunna undandraga sig att erlægga dem.

Då nu någon skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet icke kan komma att afgå, emedan Första Kammaren redan bifallit Utskottets förslag, förenar jag mig i motionärens yrkande derom, att samma förslag äfven måtte af denna Kammare bifallas.

Herr Rosenberg: Jag är af samma åsigt som de två nästföregående talarne. Jag tror, att det visserligen skulle vara af vigt att erhålla en utredning i ämnet, men att Kammaren nu icke har annat att göra än att bifalla Utskottets förslag, hvilket ag äfven yrkar måtte ske.

Herr Rundbäck: På grund af den upplysning jag erhållit derom, att Första Kammaren redan bifallit Utskottets förslag, afstår jag från mitt förut gjorda yrkande och förenar mig med dem, som yrkat bifall till Utskottets hemställan.

Öfverläggningen var slutad och Utskottets hemställan biföl¹s.

§ 14.

Föredrogs Banko-Utskottets Betänkande N:o 12, med förslag angående Riksbankens låne- och kreditivrörelse.

Punkten 1.

Härvid anförde:

Herr Sääf: Då jag inom Utskottet låtit anteckna mig som reservant vid denna punkt, ehuru detta genom ett tryckeriet icke finnes i Betänkandet, anser jag mig böra redogöra för min från Utskottets afvikande mening. Till en början får jag fästa uppmärksamheten på

motsvarande paragraf i nu gällande Bankoreglemente, som har följande lydelse: "Till manufakturernas och fabrikenas understöd är anvisadt ett kreditiv af två millioner riksdaler, hvilket under år 1869 hålles Kongl. Kommers-kollegium till handa" etc. Banko-Utskottet föreslår nu, att samma kreditiv skall för år 1870 vara $1\frac{3}{4}$ million, hvaraf synes att här är fråga om en nedsättning af $\frac{1}{4}$ million; det är deremot jag hade reserverat mig. Utskottet grundar sitt förslag på samma skäl, hvarpå det vid förra riksdagen föreslog en lika stor nedsättning, eller derpå att manufakturdiskontens förmenas icke längre motsvara sitt ändamål, ej heller kunna genom en reorganisation göras ändamålsenlig, som det i Banko-Utskottets Betänkaude N:o 13 till förra Riksdagen heter; hvarföre redan då den åsigten uttalas, att detta kreditiv efter hand bör indragas, hvaraf skulle följa manufakturdiskontens och möjligen hela Kommers-kollegii indragning, såsom slutligt mål; hvarom allt nu erinras i detta Betänkaude. Mig har detta förekommit, som skulle Banko-Utskottet, hvars i Riksdagsordningen fastställda åliggande är att föreslå Riksdagen nödiga "föreskrifter om Bankens förvaltning", sträckt sin verksamhet långt utöfver detta uppdrag genom att ingå i pröfning af en för Banken alldeles främmande fråga, nemligen lämpligheten af manufakturdiskontens verksamhet, som mera torde höra till den om embetsverkens reorganisation än vara en bankfråga. För min mening i afseende på 44:de § bankoreglementet hafva helt andra skäl företett sig, som jag anhåller få underställa Kammarens pröfning; de äro väsendtligen af tvänne slag — de första tillhöra dem, som kunna hemtas från de förhållanden, hvilka uteslutande tillhöra Banken, dess förvaltning och ändamål; de andra hafva sin grund i min uppfattning om att det tillhör i viss grad Staten, att såsom en dess gemensamma angelägenhet söka befrämja och uppmuntra det nationela arbetet i vår inhemska industri, eller som det i Bankoreglementet heter, våra fabriker och manufakturer. Det torde tillåtas mig att först framställa de förstnämnda skälen, eller de som uteslutande angå Banken och dess förvaltning. I det afseendet har man väl först att tillse, om några svårigheter dervid skulle uppkomma genom att fortfarande lemna kreditivet oförändradt till samma belopp; eller om Banken icke derigenom, likasom Staten, skulle tillskyndas fördel och vinst. I dessa hänseenden behöfva vi endast kasta en blick först på förhållandena, sådana de framstå af Bankofullmäktiges berättelse, delgifven Riksdagen i Banko-Utskottets Memorial N:o 1, hvaraf synes, att vid slutet af år 1868 befanns af förlaget till låne- och kreditivrörelsen nära $2\frac{1}{2}$ millioner oanvända, och enligt sednaste revisionsberättelse, att den 29 sistlidne Augusti uppgick denna summa till öfver tre (3) millioner; häraf visar sig, att Bankens tillgångar icke varit anlitade högre, än att dess åtagna förpligtelser till lån och kreditivförlag lätt kunnat uppfyllas, äfven under det att ifrågavarande kreditiv varit $\frac{1}{4}$ million högre, än hvartill detsamma för innevarande år är bestämdt. Då härtil kommer, att 1,295,000 riksdaler komma att under detta år inflyta af försträckningen till 4 filialbanker, som tillsammans med det som inflöt 1868 från dylika banker gör 2,922,500 riksdaler, är det lätt att inse att en klok bankförvaltning i och för sig fordrar, att förut gifna förlag under sådana förhållanden icke förminskas, för hvilka full och tillräcklig säkerhet

säkerhet är ställd, och hvarpå Staten har en gifven behållning. För att nu tala om denna behållning ber jag få fästa uppmärksamheten på, att, utom den ränta 4 procent som utgår till Banken, erlägges af låntagarne 1 procent derutöfver, som tillfaller Kommers-kollegium. Genom den ränta 5 procent, som sålunda erhålles på de utlånade medlen, bestående så väl af Kommers-kollegii egen fond som ock af ifrågavarande kreditivmedel, har, enligt sednaste revisionsberättelse, en inkomst uppstått af tillsammans 154,267 R:dr 67 öre, deraf Riksbanken erhållit 67,422 R:dr 58 öre, och återstoden tillfallit Staten, dels derigenom att Kommers-kollegii egen fond ökats med R:dr 24,049: 83, dels att andra allmänna ändamål blifvit tillgodosedda, såsom aflöningar och pensioner, som eljest af andra medel måst utgå, samt slutligen genom den årliga ersättningen till Riksgälds-kontoret af 21,000 R:dr för det på Riksstaten öfverflyttade bidraget till Teknologiska institutet. — Vid öfvervägande af de rena *bankskäl*, som jag nu tagit mig friheten anför, torde det förhållande således äfven böra tagas i betraktande, att, om Riksbanken, på samma gång den måste emottaga t. ex. nära tre millioner af upphörda filialbanker, för att ej tala om de belopp, som ingå från allmänna hypoteksbanken m. m., hvilket allt måste öfverföras på reservfonden, äfven *indrager* och *minskar* förut lemnade låne- och kreditiv-förslag i stället för att *öka* dem i samma mån, så måste den sedan år 1866 uppkomna minskningen i Bankens behållning, som vid jemförelse emellan åren 1867 och 1868 visar sig vara 460,000 R:dr, men emellan 1866 och 1868 årens behållningar 576,996 R:dr mindre för det sednare året, ännu ytterligare tilltaga; ett resultat hvartill jag föreställer mig att Andra Kammaren icke vill bidraga. Jag torde nu få återkomma till de skäl för min särskilda mening, som grundar sig på min uppfattning derom, att det i viss grad tillhör Staten att, såsom en för dess egen förkofran vigtig angelägenhet, söka uppmuntra och befrämja det nationela arbetet, våra inhemska näringar och den slags företagsamhet, som uppenbarar sig i våra fabriker och manufakturer. Sjelfva tillvaron af stadgandet i 44:de § i Bankoreglementet med dess syftemål visar tillräckligt, att äfven föregående Riksdagar erkänt denna grundsats. Utom en enskild motionär vid ett par föregående riksdagar var det också, enligt hvad jag vet, först förra Riksdagens Banko-Utskott, som uttalade den åsigten, att manufakturdiskontens kreditiv på Riksbanken borde efter hand helt och hållet indragas; hvarföre en nedsättning då liksom nu föreslogs. Jag anhaller nu att få visa, att lika litet som skäl för en sådan nedsättning finnes i de förhållanden, som uteslutande angå sjelfva Banken, lika litet kunna de hemtas från förhållandena angående våra fabriker och manufakturer, hvars uppmuntran och befrämjande manufakturdiskonten afser; samt derjemte visa att den innevarande perioden just är den minst lämpliga att försvaga detta stöd eller denna uppmuntran från Statens sida. Men, mine Herrar! för att kunna göra detta måste jag nu yttra mig något vidlyftigare, för att på samma gång skingra det intryck och den föreställning, som Friherre Gripenstedt, uti ett föredrag här den 3 Mars angående Franska traktaten, sökte ingifva Kammaren genom skildringen af den fördelaktiga ställning, hvari våra fabriksnäringar skulle hafva kommit efter nämnda traktat. — Jag ber derför att, såsom icke då när-

varande, nu något närmare få belysa hithörande förhållanden, hvarigenom jag tror, att ett helt annat resultat skall framstå, och att det skall visa sig, att våra industriidkare äro just efter denna traktat försatte i en belägenhet, som på det högsta påkallar vår uppmärksamhet. — Den ärade talaren framhöll vid nyssnämnda tillfälle, att "*fränsidan af medaljen*", som Franska traktatens verkningar på våra inhemska fabriker blifvit kallad, alldeles "*icke är så afskräckande som man förmenar, utan tvärtom visar sig ganska tillfredsställande*." Till stöd för denna mening och för att bevisa detta ansågs det tillräckligt anföra några hufvudsiffror ur Kommers-kollegii berättelse för år 1867, som utvisa att tillverkningsvärdet vid våra fabriker, som året före traktaten utgjorde 71,088,000 R:dr, steg 1865, eller det år traktaten ingicks, till 75,810,000 R:dr och år 1866 till 83,748,000, och att således från 1864 till och med 1866 en ökning egt rum af mer än 12 $\frac{1}{2}$ millioner. För att rätt kunna uppskatta värdet af det sålunda anförda beviset för våra inhemska närings framsteg och utveckling efter Franska traktaten, är det nödvändigt att i minnet återkalla det förhållande, som i afseende på *bomullsfabrikerna* blef en följd af det inbördes kriget i Norra Amerika, som utbröt 1861; att nemligen i brist på råämnet, bomull, nästan all tillverkning vid de flesta af dessa fabriker upphörde under kriget; att ehuru antalet fabriker icke ökats, tillverkningen likväl så småningom och i mån af tillgång på bomull efter kriget ökades så, att då 1864 tillverkningsvärdet å bomullsgarn endast uppgick till 4,912,000 R:dr, detsamma år 1866 uppgick till 13,664,000 R:dr, utgörande ensamt en tillökning af 8,752,000 R:drs värde — att bomullsväfnadsfabrikationen, som år 1864 endast uppgick till 2,690,000 R:drs värde, år 1866 steg till 5,597,000 R:dr, d. v. s. ökades med 2,907,000 R:dr; hvadan häraf kan ses, att den omtalade och så hjert och lifligt framhållna ökningen i tillverkningsvärdet, som egt rum vid jemförelsen emellan åren 1864 och 1866, bestått uti en *återupptagen bomullsfabrikation*, utvisande ensam en ökning af 11,659,000 R:dr, eller jemte de bomullsfabriker, som jag ej närmare kan uppgifva, just omkring de nämnda tolf millionerna; således icke härledande sig från någon ökad företagsamhet, ty dessa storartade och dyrbara bomullsfabriker funnos alla till före 1864, ja! de flesta voro tillkomna under det strängare skyddssystemet före 1857. Att dessa dyrbara inrättningar, som före Franska traktaten redan här blifvit anlagda, återtogo deras, genom Amerikanska kriget afbrutna verksamhet, för att af de nedlagda millionerna kunna bereda någon om också knapp afkastning, kan, som hvar och en torde finna, således ingalunda åberopas såsom bevis på våra fabriksnärings i allmänhet utveckling efter Franska traktatens tillämpning. Tillverkningsvärdet, sådant det af den ärade talaren blifvit åberopadt, är således, då man derjemte tager de förhållanden i betraktande, hvarunder det uppstått, icke annat än nakna siffror, som på sin höjd bevisa de stora ansträngningar och den flit våra näringsidkare utvecklat under de omförmälda åren. Men hurudana äro nu resultaten af dessa ansträngningar? Deri, mine Herrar! tror jag väl ligger något bevisande; men helt visst är, att den sats, som den ädle Friherren sökt bevisa, icke deraf ådagalägges — men väl motsatsen. Till bekräftelse derpå vill äfven jag anställa en jemförelse, men emellan de nyssnämnda resultaten, och dervid fortfarande hålla mig inom samma tidrymd, ut-

sträckt endast ett år till 1867 och till samma officiella uppgifter, som den ärade talaren då. Jag vill således icke undersöka vidden af den under de sednare åren tilltagande allmänna arbetslösheten eller antalet af de konkurser, som under tiden härjat inom näringarne, utan endast söka resultatet, der hvar och en helst uppsöker det, nemligen i den rena behållningen af arbetet. — Värde af denna behållning finna vi i uppgiften om beloppet af den bevilning till Kronan, som påförts fabriks- och manufakturidkare i och för deras rörelse under ifrågavarande tid. Jag behöfver knappast påminna, att denna bevilning påføres med 1 procent af den rena behållningen, ej heller derom att våra taxerings- och pröfningskommittéer just icke bruka lägga fingrarna emellan, som man säger, vid uppskattningen. Enligt Kommers-kollegii sednaste berättelse utgjorde fabriks- och manufakturidkares bevilning för 1864 R:dr 115,551 som nedgick 1865, traktatsåret, med öfver 38 procent till 71,284 R:dr, men var för året 1867 endast ” 57,596 eller icke ens hälften mot 1864; skilnaden R:dr 57,955

representerar en minskad inkomst af 5,795,500 R:dr för år 1867, i jämförelse med året före Franska traktatens tillämpning. Mine Herrar! dessa fakta tror jag äro talande, och jag anhåller att derpå få fasta Eder synnerliga uppmärksamhet. — Hvad betyda väl tillverkningsvärdena vid den ädle Friherrens undersökning af Franska traktatens verkningar på våra inhemska fabriksnäringsar mot dessa af mig nu anförda siffror, hvaraf framgår, att landets manufaktur- och fabriksidkare på 3:dje året af denna traktats tillämpning, oaktadt ökade ansträngningar, måste åtnöja sig med att se sina inkomster reducerade till mindre än hälften, eller att de underdgering en förminskning af närmare sex (6) millioner. Den ädle Friherren, som gifvit mig anledning till denna belysning af hans slutsatser, har sagt om Franska traktaten, att denna såsom en *“stimulus eller väckelse till ökade ansträngningar verkat nyttigt”* på våra fabriker, *“eftersom deras tillväxt just efter traktatens tillkomst varit mer än vanligt betydlig.”* Sedan jag nu uppgifvit och visat de förhållanden, hvarunder denna tillväxt skett äfvensom resultatet, frukterna deraf, sådana de framstå i Sveriges officiella statistik, kunnen I, mine Herrar, sjelfve bedöma riktigheten eller grundlösheten af den ädle Friherrens slutsatser. — För att nu likväl icke alldeles förkasta den måttstock, som den ärade talaren valt, nemligen tillverkningsvärdena, för bedömande af våra fabriksnäringsars progressiva utveckling, tillåter jag mig göra en jämförelse i det afseendet mellan två lika långa perioder före och efter året 1857, eller det år då det äldre förbudssystemet upphäfdes, hvilket system, jag anser mig böra tillägga det, såsom numera alldeles obehöfligt, likväl af ingen återfordras. Se här resultatet af denna jämförelse, deri värdena dock endast äro upptagna i jemna hundratusentals riksdaler.

År 1848 var tillverkningsvärdet 32,000,000 R:dr; på derpå följande nio år till och med 1857, då det var 65,700,000 R:dr, steg det således med 105,3 procent, men efter 1857 på de följande nio åren till och med 1866, då det uppgick till 83,700,000 R:dr, var ökningen likväl endast 27,4 procent. — Således kan icke heller här sägas, att någon *“stimulus”* eller väckelse legat i de nedsatta tullsatserna, Franska traktatens mest öfver-

klagade lyte. — Jag skulle kunna inskränka mig till det nu anförda såsom närmast berörande det oss föreliggande ämnet, som påkallar en riktig och sund uppfattning af förhållandena, ej en sådan som den ärade talaren velat bibringa Kammaren angående vårt näringslif. — Men då jag ännu en gång nödgats yttra mig angående Franska traktaten, mot hvars antagande jag vid 1866 års riksdag efter bästa förmåga stred; torde det tillåtas mig att i största korthet yttra några ord om de af samme talare anförda öfriga grunder till beröm för denna traktat. De skulle bestå dels i en förökad export till Frankrike, hvarigenom vår handel gynnats; dels i våra sjöfartsförhållanden till detta land, som i det hållna loftalet ådagaläggas med en mängd statistiska uppgifter. Äro nu verkligen dessa förhållanden, beträffande så väl vår sjöfart som vår handel, en följd af traktaten? I afseende på handeln skulle detta visserligen vara förhållandet, om genom totalt upphäfvande eller stor nedsättning af införseltullarne i Frankrike för varor som Sverige exporterar priset å dessa varor kunnat så betydligt nedsättas, att åter derigenom afsättningen befordrats. Men huru förhåller det sig dermed? Enligt Kommers-kollegii åberopade berättelse synes, att vår export på Frankrike, för så vidt den beröres af traktaten, hufvudsakligast bestått i trävaror och stångjern. Nu har traktatstariffen visserligen befriat trävaror från all tull, men huru hög var den då förut, före traktatens afslutande? Jo, sådan att t. ex. en toltf bräder 1 tums 9 tums 14 fots drog en tull af 2 $\frac{1}{3}$ öre, en toltf plank 3 tums 9 tums 14 fot, 7 öre o. s. v. Då priset i Frankrike 1867 noterades t. ex. för sistnämnda slag 3 tums plank, 30 R:dr per toltf, och varierade under året mellan 27 och 30 R:dr, är det, frågar jag, då troligt, att inbesparingar af 7 öre i tull kunnat inverka det aldra ringaste på att öka vår trävaruhandel med Frankrike? Hvar och en har rätt att le åt en sådan fråga och besvarar den troligen med ett bestämt nej! — Sådan, mine Herrar! är fördelen för trävaruhandeln af traktaten. Men för stångjern? frågen J måhända. Jo, för denna Sveriges viktigaste exportartikel lyckades traktaten icke bättre, än att därför ännu, enligt den nedsatta traktatstariffen, bör utgå en tull i Frankrike af cirka 25 procent af varans värde.

Men oaktadt denna höga skyddstull har denna del af vår handel synnerligen gynnats af ett förhållande, alldeles oberoende af traktaten; nemligen det att den rättighet till tullfri införsel af råämne, t. ex. stångjern, som alla metallfabrikanter i Frankrike ega, hvilka förbinda sig att inom en viss tid exportera motsvarande vikt egna fabrikater, af dem öfverlåtas äfven till andra importörer medelst försäljning af s. k. "acquits", ett slags tullkvittens, som fås för tredjedelen, högst hälften af den lagliga tullen, enär behovet för metallfabrikanten af utländska råämnen är obetydligt, mot de quantiteter som han exporterar af egen tillverkning.

Den ärade talaren, hvars anförande väckt min uppmärksamhet, har ock, som jag funnit af samma dags protokoll, i ett sednare yttrande erkänt detta förhållande, samt att *"den genom traktaten betingade tullnedsättningen ej kunnat utöfva något väsendtligt inslytande på vår jernexport till Frankrike."* Detta medgifvande gör det öfverflödigt att ingå i någon vidare bevisning om traktatens gagnlöshet uti ifrågavarande afseende, hvaremot den större afsättningen förnämligast kan förklaras af det

låga pris hvartill våra bruksidkare måst sälja sitt jern de sednaste åren. Om nu i afseende på våra sjöfartsförhållanden det icke kan bestridas, att dessa gynnades af den ingångna traktaten (dock, märken det väl, mine Herrar, endast beträffande den direkta farten mellan Sverige och Frankrike); får å andra sidan icke förbises, att samma och ännu större fördelar blifvit två år sednare uppnådda, oberoende af traktaten genom den Franska sjölagen af den 19 Maj 1866, som gäller för hela världens sjöfart på Frankrike från början af 1867, utan att dessa fördelar behöft köpas med sådana uppoffringar som från vår sida skedde, oaktadt denne sednare lags utarbetande den tiden icke för våra diplomater kunnat vara obekant.

Sammanställer man förhållandena beträffande vår handel och sjöfart, såsom jag nu tagit mig friheten göra, och dervid icke förbiser de omständigheter som *derjemte* måste tagas i betraktande, kan det icke annat än förvåna att ännu få höra denna Franska traktat utan någon egentlig anledning här upphöjas och berömmas såsom en nödvändig orsak till den tillökning i vår export och vår sjöfart som de sednare åren egt rum.

Men då *derjemte* framhålles, att äfven våra fabriksnärningar deraf haft gagn, att de *”utvecklat sig på det mest glädjande sätt och befinna sig i ett oförminskadt framåtskridande”*; på samma gång af officiella handlingar upplyses, att hela den klass af medborgare, genom hvars företagsamhet, flit och arbete en produktion åstadkommits till ett värde af cirka 80,000,000 R:dr om året, måste se frukterna af detta arbete under endast tvänne år så minskade, att ett enda år visar en förminskning af närmare 6,000,000 R:dr, då, säger jag, torde det få anses nödigt, att den lysande skildringen så bemötes, att dessa ämnen framstå i sin rätta dager, på det att kommande beslut, som dermed kunna ega sammanhang, icke inom denna Kammare må grundas på en alltför oriktig föreställning om de verkliga förhållandena.

Ehuru jag endast anser mig hafva uppfyllt min pligt genom nu gjorda framställning, har det dock ej skett utan motvilja, då jag sålunda löper fara inkomma på ett område för meningsstrider angående frihandel och protektionism, som redan utkämpats och vunnits mera genom de utvägar ordets magt öppnat än genom svagheten af motsidans argumenter, om hvilkas riktighet den småningom framstående verkligheten, tyvärr! först kunnat och äfven börjat afgifva bevis.

För att nu om möjligt afböja all polemik på nyssnämnda område ber jag få fästa uppmärksamheten på, att ehuru jag bestridt och bestrider, att våra fabriksnärningar haft nytta af Franska traktaten såsom här uppgifvits, jag likväl icke påstått, att denna traktat varit enda och uteslutande orsaken till fabriksindustriens minskade afkastning under de sednare åren.

Att jag således icke haft för afsigt att öfvertyga frihandelns anhängare om denna traktats skadliga verkningar, utan endast att framhålla beaktansvärda fakta att af *”hvar och en, som vill grunda sitt omdöme på gifna och klara sakförhållanden”*, tagas i betraktande vid bedömandet af orsakerna till det sjunkande välståndet och den tilltagande arbetslösheten; att jag för dem, som, utan hänsyn till det som är praktiskt och för det beståendes gradvisa utveckling möjligt och nyttigt, endast eftersträfvat de ideella frihandelslärorernas *snaraste* tillämpning, ingenting

bevisat, det förstår jag ganska väl; tvärtom, jag hör redan deras förkämpar förklara, att det endast är "*ur sympunkten af ett eller annat lösryckt enskildt intresse*", som det kan vara att beklaga att inemot 6,000,000 R:drs afkastning uteblifvit inom fabriksindustrien; att dessa millioner förut skördats på det öfriga landets bekostnad, som det alltid heter, hvaremot de nu stadnat qvar i folkets fickor. Emot denna uppfattning skulle jag visserligen kunna uppställa min egen erfarenhet, hemtad från det samhälle jag har äran representera, och der en för fabrikererna ogynnsam konjunktur alltid menligt återverkar på öfriga yrken och en stor del af befolkningen.

Men då detta torde anses för en alltför trång erfarenhetskrets, vill jag äfven i detta afseende åberopa statistiken. Kommers-kollegii sednaste berättelse om "fabriker och manufakturer" upplyser äfven om den bevilling, hvartill handtverkarne i riket blifvit taxerade för deras rörelse; hvaraf synes att för år 1867 uppgick denna till 5,594 R:dr mindre än för år 1864, året före Franska traktaten, som utvisar en minskning i inkomster inom handtverkerierna i landet af en half million eller 559,400 R:dr för år 1867.

Sammanslår man de summor som sålunda utvisa minskningen inom såväl handtverkerierna som fabriksyrkena utgör den minskade inkomsten 6,354,800 R:dr på ett enda år, jemfördt med år 1864.

Med en sådan *uteblifven* ansemlig inkomst för ögonen bör det ej förundra någon, att dessa yrken måste afskeda en stor del af sina arbetare, samt att de arbetslöses skara så betydligt tillvuxit.

Då det anförda exemplet visar huru den ena klassens ställning återverkar på den andres, eller huru handtverkeriernas aftagande går i jemnbredd med fabriksyrkenas, tror jag, att man deraf kan sluta till en dylik återverkan i ännu vidsträcktare kretsar, och att landet i sin helhet endast deraf har skada. Häraf torde ock följa, att handelns ensidiga befrämjande icke ensamt förmår höja folkets välmåga, utan att denna är beroende utaf många olika förvärfskällor, hvilka hvar för sig hafva anspråk på att lagstiftningen icke ingriper så, att de försina och uttorka.

Af några uttryck om utslungade förebräelser i det protokoll, hvartill större delen af mitt yttrande nu hänfört sig, föranledes jag slutligen till den förklaringen, att jag härmed icke afser annat än en rätt belysning åt en del af vårt näringslifs förhållanden i motsats till den af Friherre Gripenstedt förut afgifna; att jag således ingalunda afser något ensidigt personligt klander i och för Franska traktaten; ty om jag ock anser en hög samhällsställning medföra ett högt ansvar för den verksamhet som der utöfvas, har jag likväl den uppfattningen af vårt samhällsskick, att i beslut, som icke uteslutande bero på en enda, måste ansvaret delas af dem som hafva rätt och pligt att deri deltaga; och förebräelsen, der en sådan förnimmes öfver att, i frågor som visa en olycklig utgång, icke ett bestämdt nej, i rätt tid blifvit uttaladt, drabbar således alla deltagarne likaväl som den högre stående ledaren; hvaraf följer att klandret egentligen endast kan träffa sjelfva saken eller åtgärden, hvaröfver det klagas.

Till slut tror jag mig nu af det som blifvit anfördt hafva visat, med afseende på den föredragna punkten, att om frågan betraktas såsom ett rent bankärende, en nedsättning i manufakturdiskontens kreditiv på Riks-

banken hvarken är nödig eller nyttig; och då jag tillika visat, att alldeles inga skäl nu förete sig för en sådan nedsättning, utan snarare tvärtom, om frågan betraktas ur den vidsträcktare synpunkt som föranlett den ursprungliga bestämmelsen i denna §, så öfverlemnar jag åt Kammarens pröfning att låta det bero vid den nuvarande lydelsen, hvilket äfven jag i öfverensstämmelse med Herr vice Talmannens reservation påyrkar, vore det ock endast för att Kammaren derigenom måtte kunna visa sina sympatier för den inhemska industrien, hvilket, om så sker, utan tvifvel äfven skall verka uppmuntrande.

Herr Svanberg: Om man egnar sin uppmärksamhet åt den del af industriens verksamhet, som benämnas fabriks- eller handtverksrörelse, kan man icke utan smärta se, att vid hvarje tillfälle, då man bringar den inhemska industrien på tal, man blir bemött, om icke med fullkomlig likgiltighet, åtminstone med mindre välvilja och vänlighet.

För någon tid sedan hörde jag likasom Kammarens öfrige ledamöter här ett yttrande afgifvas af en representant, af hvilket framgick, att det icke stod så illa till med våra näringar, utan att de, tvärtom, befunne sig i ett ganska lyckligt tillstånd, och att de olägenheter, som möjligen vidlåda hithörande förhållanden, voro en följd af missväxter eller dålig årsväxt i allmänhet.

Det är visserligen sannt, att vårt land under de sednare åren i allmänhet icke gynnats med goda årsväxter, utan att i åtskilliga trakter till och med inträffat fullkomlig missväxt; men någon allmän och förfärlig missväxt har dock, lyckligtvis, icke på många år öfvergått fäderneslandet, så att man på den rättvisligen kan skjuta skulden för den stora arbetslöshet, som nu är rådande. För min del tror jag, att de tvära brytningar, vår ekonomiska lagstiftning undergått i sednare tider, hufvudsakligast framkallat den massa af nöd och elände, hvilken man nu icke kan undgå att se, om man vill se den, och jag tillönskar af hjertat de personer, som i större eller mindre mån varit upphofvet till detta beklagliga tillstånd, god helsa och lång lifstid, på det fjällen må hinna falla från deras ögon, så att de få se, hurudan ställningen i verkligheten företer sig.

Jag vill visserligen icke, i likhet med en talare midt emot mig, ingå i någon kritik eller med siffror bevisa, huru förhållandena gestalta sig vid en jämförelse med Kommers-kollegii berättelser, utan behöfver jag blott hänvisa Kammarens ledamöter till hvilken industriidkare som helst i landet, och han skall kunna upplysa dem, hurudant tillståndet är, om det betraktas från den rätta och sanna sidan. Det är derföre nästan obehöfligt att exempelvis nämna, att i Westergötland på en fabrik, der förut 1,200 personer voro sysselsatta, nu icke kunna användas mer än 200.

Äfven jag är lika varm vän af frihandeln som någon annan; men jag vill dock, att man skall medgifva, att dess principer, i fall man vill tala sanning, blifvit tillämpade och genomförda på ett sätt, som medfört särdeles svåra följder för vårt industriella lif.

Hvad nu särskildt angår manufakturdiskontens kreditiv hos Riksbanken, får jag bekänna, att jag omöjligen kan finna någon lämplig anledning att nedsätta det; ty ehuru det kan tyckas som, med den ringa verksamhet våra fabriker för det närvarande utveckla, berörda kreditiv skulle saklöst

kunna nedsättas, så och då man ej saknar anledning hoppas, att nya näringsgrenar, såsom t. ex. hvitbetsodling och dermed förenad sockertillverkning, skola komma till stånd, måste man väl betänka, att det är ganska påtagligt, det äfven dessa inom kort komma att behöfva anlita manufakturdiskonten. Dessutom är det ingen Statens lånerörelse, som medfört så ringa förlust som manufakturdiskonten, och jag kan således icke se, hvad gagn det allmänna kan skörda derutaf, att dessa penningar ryckas ifrån — man måste medgifva det — produktiva ändamål, för att nedläggas i handelsdiskonten, hvilken sjelf har öfverflöd på kapital.

Jag yrkar, att kreditivet till manufakturdiskonten fortfarande måtte utgå med 2,000,000 R:dr.

Herr Hedengren: Jag kan icke neka, att jag intages af verkligen sorgliga känslor, då jag ser vid hvarje riksdag försök göras från ett visst håll att minska dessa kreditiv, som blifvit anslagna till våra tynande näringars understöd. Man började egentligen härmed förlidne riksdag, då manufakturdiskontens kreditiv hos Riksbanken nedsattes med 250,000 R:dr. I år har man tagit ännu ett steg i denna riktning, då man icke blott velat ytterligare minska manufakturdiskontens kreditiv med ett lika stort belopp, utan äfven jernkontorets med 150,000 R:dr. Man synes mig dock hafva för dessa indragningar valt en särdeles olämplig tidpunkt, ty, såsom vi litet hvar hafva oss behant, kämpa våra inhemska näringar för närvarande med de största svårigheter, af hvilka den ingalunda minsta är bristen på erforderliga förlagskapital. De kunna nemligen icke vara hjälpta med lån på korta tider t. ex. tre till sex månader, utan behöfva lån ställda på en vida längre återbetalningstid. Då man lyckats bibehålla oförminskad en särskild lånefond, nemligen allmänna diskontfonden, på icke mindre än 9,600,000 R:dr, hvilken så väl lämpar sig för den mindre jordbrukarens måttliga behof af förlagskapital, förefaller det mig sannerligen billigt, att man vid förändradt belopp bibehåller den nu ifrågavarande fonden till understöd för och upphjelpande af den inhemska industrien i egentlig mening. Ett af Riksbankens hufvudändamål är ju att understödja jordbruket och de industriella yrkena och näringarne i allmänhet i landet. Nu vill man taga bort de kreditiv, våra näringar ega hos Riksbanken, och hänvisa dessa i stället till handels- och näringsfonden, hvilken endast utlemnar lån på 5 à 6 månader. Jag för min del kan icke med min röst dertill bidraga; ty om dessa kreditiv indragas, blir det synnerligen svårt för de fleste af våra industriidkare att erhålla låneunderstöd på andra än korta tider, hvarmed, såsom jag redan nämnt, de icke kunna vara belåtna. På grund deraf får jag förklara, att jag till alla delar instämmer i Herr vice Talmannens reservation och således yrkar att, hvad denna punkt beträffar, manufakturdiskontens kreditiv fortfarande måtte vid 2,000,000 R:dr bibehållas.

Herr Wedberg: Efter den förste talarens långa föredrag kan det synas öfverflödigt, att jag yttrar mig i denna fråga, helst jag i alla fall är böjd att med honom i hufvudsaken instämma; men då jag funnit de af motionären i ämnet andragna skäl synnerligen svaga, kan jag icke underlåta att med några ord motivera min åsigt.

Jag vill då fästa uppmärksamheten på, att, från hvilken sida man än ser saken, man skall finna, att detta kreditiv icke förorsakar Staten eller Riksbanken den ringaste förlust utan tvärtom fördelar. Riksbanken har nemligen lemnat kreditiv till filialbankerna mot tre procent ränta; detta utgår mot fyra procent till manufakturdiskonten, och låntagarna ur densamma erlagga fem procent. Den behållning, manufakturdiskonten härpå kan hafva, ingår till statskassan, dels till aflöning af vissa tjänstemän i Kommers-kollegium och dels i form af ett årligt anslag till Teknologiska institutet på 21,000 R:dr. För öfrigt är det min åsigt, att Riksbanken mycket gerna skulle vilja utlemna lån eller kreditiv till en så säker låntagare som manufakturdiskonten eller Kommers-kollegium.

Ehuru jag icke i allt kan dela den förste talarens mening, att tillämpningen af frihandelsprinciperna och den Franska traktaten varit förnämsta orsaken till den nu rådande nöden och det beklagliga tillstånd af arbetslöshet, hvori så många idkare af de industriella yrkena befinna sig, är jag öfvertygad, att vår industri och de inhemska näringarne äro i den sorgliga ställning, att de mer än väl behöfva detta manufakturdiskontens kreditiv, äfven om det vore mångdubbelt större. Jag yrkar således afslag å Utskottets hemställan och bifall till Herr vice Talmannens reservation.

Herr Åkerlund: Jag har begärt ordet endast för att gifva tillkänna, det jag till alla delar instämmer med Herr Svanberg och således yrkar, att manufakturdiskontens kreditiv hos Riksbanken måtte fortfarande vara bestämdt till 2,000,000 R:dr.

Herr Sjöberg: Jag skall icke inlåta mig i någon undersökning af verkningarne af den så mycket omordade Franska traktaten, utan endast anhålla, att Kammaren ville tillåta, att det till manufakturdiskonten från Riksbanken utgående kreditiv måtte fortfarande bibehållas vid sitt nuvarande belopp af 2,000,000 R:dr, eller med andra ord att Kammaren ville lemna sitt bifall till Herr vice Talmannens vid Betänkandet fogade reservation.

Med Herr Sjöberg instämde Herr Friherre *Fock* m. fl. ledamöter.

Herr Voug: Jag skall icke vara mångordig, men jag får säga, att jag anser det hvarken nödigt eller nyttigt eller under närvarande tidpunkt i något hänseende lämpligt att minska detta manufakturdiskontens kreditiv. Jag har fått särskild anledning till denna mening genom den inblick jag haft tillfälle göra i diskontverkets affärer uti den revision, i hvilken jag nyss deltagit; och tror jag icke Riksbanken behöfver för sina ändamål taga från näringarne detta kreditiv eller någon del deraf, utan att den kan, enligt mitt förmenande, reda sig mycket väl förutan, om det ock torde blifva nödvändigt att något inskränka den alltför stora frikostighet på kreditiv, som lemnats personer, hvilka icke äro några egentliga affärsmän. Jag yrkar för min del bifall till Herr vice Talmannens reservation.

Herr Wijk: Det är Kammaren bekant, att vid sistförflutna riksdag, på Banko-Utskottets förslag, ifrågavarande manufakturdiskontens kreditiv hos Riksbanken nedsattes från 2,250,000 R:dr till 2,000,000 R:dr. Det Betänkande, hvori Utskottet motiverade denna nedsättning, innehöll en fullständig utredning af denna frågas ställning, såsom manufakturdiskontens uppkomst och utveckling samt dess närvarande verkningar. Resultatet af utredningen blef, att Banko-Utskottet ansåg, att manufakturdiskontinrättningen hade öfverlevat sig sjelf. Denna inrättning kunde nemligen numera icke räcka näringarne det understöd, som från början med det samma varit afsedt och som den äfven under förflutna tider, då fabriksväsendet hade en betydligt mindre utsträckning och tillfällen till låns erhållande voro mera inskränkta än nu, med mycken framgång åstadkommit. Den motion, som närmast var anledningen till frågans upptagande vid sistlidne riksdag, afsåg hela detta kreditivs indragning; och ehuru Banko-Utskottet fullkomligt gillade syftemålet med motionen, kom Utskottet dock till det resultat, att man, för att förmildra öfvergången, borde föredraga en successiv indragning af kreditivet, hvadan ock Utskottet, såsom nämnt är, föreslog detsammans minskning med 250,000 R:dr. Den motion, jag i ämnet denna riksdag väckt, har egentligen tillkommit för att bereda Riksdagen tillfälle att fortgå på den vid förra riksdagen i detta fall beträdda banan.

Under den nu pågående diskussionen hafva emot den ifrågasatta nedsättningen enahanda anmärkningar blifvit gjorda, som vid ärendets behandling vid förra riksdagen anfördes; och må det derföre vara mig tillåtet att i Kammarens minne återkalla de skäl, som till förmån för nedsättningen vid sistnämnda tillfälle i båda Kamrarne anfördes och på grund af hvilka Riksdagen då fattade sitt beslut.

I första rummet ansåg man, att de skäl, som anförts för indragning af Kommers-kollegium, skulle vinna i styrka derigenom, att man från kollegium så småningom öfverflyttade dess bestyr, ibland hvilka förvaltningen af manufakturdiskonten ingalunda är det obetydligaste.

Vidare fann man, att de anspråk, man förut ställt på denna låneinrättning, numera endast till obetydlig del kunde uppfyllas, och att näringarne endast i en högst ringa grad uppmuntrades genom detta medel. Som bekant är, utgå nemligen lånen från manufakturdiskonten efter vissa procent af tillverkningsbeloppet, hvilket fabriksidkarne sjelfva ega att uppgifva. Men alla landets fabriker och manufakturer äro icke låneberättigade i diskonten, utan blott ett ringa antal af dem, såsom närmare är bestämdt genom utfärdadt reglemente af den 8 Februari 1844. Och dessa fabriker, åt hvilka en sådan lånerätt är meddelad, åtnjuta den i olika grad, ity att samtliga låneberättigade inrättningar äro fördelade i trenne klasser, hvilkas lånerätt sålunda är bestämd, att om första klassen erhålla lån, uppgående till 8 procent af tillverkningsvärdet, får andra klassen nöja sig med 6 och tredje klassen med allenast 4 procent af detta värde. Det tillverkningsbelopp, för hvilket lånerätt söktes i manufakturdiskonten år 1866, utgjorde för alla tre klasserna tillsammans endast omkring 38,000,000 R:dr, under det att samtliga våra fabrikers tillverkningsvärde under samma år uppgick ända till 84,000,000 R:dr. Nu är det likväl klart, att icke några få näringar böra gynnas på de öfrigas bekost-

nad, utan att de alla böra i lika mån tillgodoses. Detta skulle visserligen kunna åstadkommas genom en förändring af hittills gällande bestämmelser i förevarande hänseende, så att åt de nu uteslutna slag af fabriker beviljades lånerätt; men om en sådan förändring vidtoges, komme den naturligtvis att leda derhän, att manufakturdiskontens tillgångar ännu mindre än nu skulle räcka till att understödja de särskilda näringarne. Man har uträknat, att, med sina närvarande tillgångar, denna låneinrättning under sådana förhållanden icke skulle kunna bispringa samtliga fabriker med mer än ungefär 3 procent af deras tillverkningsbelopp. Derjemte skulle också tydligtvis hvilken klassindelning som helst komma att medföra samma oriktighet, som nu eger rum, allt efter som nya industrigrenar uppstode eller de nuvarandes betydelse i förhållande till hvarandra undergingo förändring.

Såsom ett ytterligare skäl mot manufakturdiskont-inrättningen kan anföras, att de medel, öfver hvilka den förfogar, i högst ringa mån tillfalla de mindre fabriksidkarne, hvilka dock bäst vore i behof af en särskild lånekälla, utan att genom den i reglementet föreskrifna fördelning det blir en mängd stora betydliga fabriksbolag, som erhålla största andelen af lånesumman. En talare i Första Kammaren uppgaf vid frågas behandling sista riksdagen fem större bolag, som erhållit lån ur denna inrättning, hvilka uppgingo till öfver 75,000 R:dr för hvardera, och ändock voro alla dessa bolag af sådan beskaffenhet, att de mycket väl på annat sätt kunnat anskaffa dessa medel.

Af en reservant i Banko-Utskottet vid sistlidne riksdag erinrades också, att, oaktadt han erkände det inga särskilda industrigrenar borde erhålla förmånsrätt till lån från detta kreditiv, man likväl, enligt hans förmenande, borde reservera en del af kreditivet för att utgå i form af förlagslån åt nya och förbättrade fabriksanläggningar; och jag kan verkligen icke neka till, att många skäl tala till förmån för sådana förlagslån såsom stående lån, för så vidt de komme att utgå till fabriksidkare, hvilka upprättat nya näringar, som ännu icke vore tillräckligt kända för att kunna erhålla hjälp ur de vanliga lånekällorna. Likaledes anmärkte han, att Eskilstuna fristads förläggare och manufakturister, hvilka egt lånerätt till högre procent af förlagssumman eller tillverkningsvärdet, fortfarande borde bibehållas vid de dem tillförsäkrade särskilda förmåner. Jag får med hänsyn härtill fästa uppmärksamheten derpå, att en åtgärd sådan som den af Banko-Utskottet föreslagna, eller en förminskning i kreditivet med 250,000 R:dr, icke på något sätt kommer att beröra dessa båda förhållanden. Ty äfven om hela kreditivet borttages, återstår manufakturdiskontens egen ganska betydliga fond, som bör blifva tillräcklig såväl för de nämnda förlagslånen som ock för att lemna Eskilstuna manufakturister ungefär det lånebelopp de för närvarande erhålla ur manufakturdiskonten. Utaf manufakturdiskontens nuvarande tillgångar finnes redan en del reserverad för förlagslånen, hvilken nu uppgår till 850,000 R:dr, men om trenne år kommer att uppnå 1,000,000 R:dr, vid hvilket belopp den sedermera skall förblifva. Dessutom får jag erinra, att, om också hela denna fond indroges, indragningen komme att drabba manufakturerna i allmänhet, och att således den enda och slutliga följden deraf blefve

den, att icke vidare den ena näringen egde någon särskild förmånsrätt i förevarande hänseende på en annans bekostnad.

Äfven har här blifvit framställd den anmärkningen, som äfven vid förra riksdagen gjordes, att, om kreditivet på föreslaget sätt förminskades, manufakturdiskonten icke blefve i stånd att bestrida den särskilda utgiftspost å 21,000 R:dr, som den har att årligen utbetala till Riksgälds-kontoret i och för ett från Riksgälds-kontoret till Teknologiska institutet utgående årligt anslag å nämnda belopp. Denna utgift har manufakturdiskonten hittills varit i stånd att bestrida till följd af den räntevinst, som uppkommit, derigenom att manufakturdiskonten tagit en procent högre ränta för utlemnade lån än som till Riksbanken för kreditivet erlagts. Med anledning häraf vill jag påminna, att, om nu kreditivet nedsättes till 1,750,000 R:dr, man tvifvelsutan icke behöfver vidtaga någon särskild anordning för att bemälda 21,000 R:dr fortfarande skola kunna utgå. En procent ränta å 1,750,000 R:dr utgör nemligen 17,500 R:dr, och om jag till detta sednare belopp lägger de 3,000 R:dr, som, enligt hvad vid sistlidne riksdag upplystes, förut utgått till tjänstemännen vid det numera upphörda ullkontoret i Norrköping, men som nu kunna inbesparas, får jag en summa af 20,500 R:dr, således i det närmaste det som nu uppbäres af Teknologiska institutet.

För öfrigt torde man böra se denna fråga äfven ur Riksbankens synpunkt. Man har yttrat, att Banko-Utskottet öfverskridit sin befogenhet, då det föreslagit en åtgärd sådan som denna, hvilken snarare hör till embetsverkens organisation än är någon egentlig bankfråga. Men jag vågar likväl hemställa, om icke Banko-Utskottet har att bestämma Riksbankens lånerörelse och se till, att denna blir ordnad så ändamålsenligt som möjligt. Nu får Riksbanken göra uppoffringar i och för denna manufakturdiskontens lånerörelse, itthy att detta Bankens kreditiv lemnas för 4 procent, då Banken för sina öfriga utlånta penningar erhåller en högre räntekomst. Men detta är icke den enda förlust Banken här vid lag gör. För den, som är närmare bekant med bankförhållanden, är det tydligt och uppenbart, att en af de svåraste rörelsegrenar en bank kan inlåta sig på är kreditivrörelsen, emedan denna hufvudsakligast står i s. k. å vista-rörelse. Banken bör derföre försöka att, på samma gång den uppmuntrar kreditivrörelsen, sprida densamma i största möjliga grad, hvilket sker derigenom, att de särskilda kreditiven nedsättas till så små belopp som möjligt. Att lemna ett så stort belopp som 2,000,000 R:dr till en särskild inrättning skulle icke Riksbanken kunna göra utan under det särskilda förhållande, att dessa medel icke få till andra ändamål af Banken användas. Följden deraf är, att, om manufakturdiskonten icke begagnar en del af detta kreditiv, Riksbanken på denna del icke får någon ränta, utan dessa medel måste ligga räntelösa i Banken till förlust för Banken sjelf och Statsverket.

Derjemte kan icke förnekas, att dessa personer, som äro låntagare i manufakturdiskonten, också hafva lån i andra låneinrättningar, och att det derföre måste vara för Riksbanken svårt att bedöma lånesökandes säkerhet, då Banken icke vet, om och i huru stora förbindelser de möjligen stå hos manufakturdiskonten.

På skäl jag anført anser jag således, att Banko-Utskottet varit fullt berättigadt att ur Riksbankens synpunkt föreslå den ifrågavarande åtgärden, och då denna icke utgör annat än en tillämpning af den åsigt, som af båda Kamrarne vid föregående riksdag godkändes och ett fortgående på den då beträdda banan, vågar jag anhålla om bifall till Banko-Utskottets förevarande hemställan.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: En föregående talare har i denna fråga vädjat till hvars och ens egen erfarenhet. Jag tror också, att, blott på grund af densammas vittnesbörd, alla skola nödgas erkänna, att tillståndet i landet icke är så fördelaktigt i ekonomiskt hänseende som önskligt vore, och att en af de symptom, hvori detta, så att säga, sjukdomstillstånd svårast framträder, är den i alla trakter af landet nu allmänt rådande arbetslösheten. Ingen torde dock kunna förneka, att vi ega arbetshåg och arbetskrafter lika väl nu som förr, eller vilja påstå, att den nu arbetande generationen hittills visat sig mindre ifrig och sträfsam än någon af sina föregångare i bemödandena att arbeta på samhällets materiella förkofran; men för att hänvisa till det ondas rätta ursprung vågar jag upprepa en sats, som jag många gånger förut, fast förgäfvets, har uttalat, eller att en af de väsendtligaste orsakerna till samhällets sjunkande ekonomiska västånd är afstadvandandet af det framåtgående arbetet inom de största och viktigaste näringar, hvilket åter kommer sig deraf, att de kapital som samlas, icke utlånas på sådan tid, som dessa näringar behöfva för att kunna återbetala till dem lemnadt förlag. Är efter år har man dragit från våra inhemska industriella yrken det förlag, hvaraf de, derföre att det erhöles på längre tid, förut kunde med fördel begagna sig, och man har nu ställt förlagsrörelsen på så kort utlånings-tid, att knappt någon industriell verksamhet här i landet inom hvad yrkesslag som helst kan vara dermed till verklig nytta betjenad. Det har förut lyckats, genom ihärdighet att afgifva motioner och stor skicklighet i alla framställningar till befordrandet af deras framgång, att minska de för jordbruket på ändamålsenligt sätt disponibla tillgångar, som förr funnos att för detsamma från Riksbanken påräkna, och nu sträfvar man att på samma sätt kringskära, både såsom man började i fjor och nu är i fråga att dermed göra, det förlagskapital, hvaraf våra manufaktur- och vår industri så väl äro i behof; och såsom man denna gång till och med har kommit ända derhän, att man vill göra indragningar på det gamla kreditiv som Svenska jernindustrien sedan lång tid tillbaka eger i Riksbanken. Jag kan icke se något gagn uti att göra någondera af dessa indragningar; ty Riksbanken har tillräckligt många och lätt åtkomliga utvägar att, om så pröfvas nödigt, förstärka den del af dess rörelse, som afser utlåning på kortare tid och som redan är större än behofvet kräfver, utan att den behöfver rycka dessa medel från de näringar, som i dem förut egt att tillgå ett på förmånligt sätt användbart förlagskapital.

Af den siste talaren yttrades, att den nu ifrågavarande indragningen borde göras, derföre att den rörelse, som bedrifves af manufakturdiskonten, numera icke är tidsenlig. Detta är i viss mån sannt, hvad beträffar den gren af denna rörelse, hvarigenom, såsom vi veta, lånen brukat utlemnas i förhållande till vissa procent af tillverkningsvärdet,

men är det icke i afseende å den andra rörelsegrenen inom nämnda diskont, som har till ändamål att med förlagslån på längre tid understödja nya industriella företag vid deras början. Det har redan af Kongl. Maj:t blifvit föreskrifvet, att denna s. k. förlagsfonden inom manufaktur-diskonten med visst belopp skulle ökas — och denna ökning kan ju göras ännu större om så behöfves, samt utlåningssättet från ifrågavarande fond, om det icke är fullt riktigt, förändras till något som mera öfverensstämmer med tidens fordringar; men derföre att denna förlagsrörelse måhända sålunda behöfver omskapas, är det väl icke sagdt, att den nödvändigt bör indragas. Jag kan således för min del icke gilla Utskottets förslag, helst jag vet att många personer öfverallt i landet finnas, som önska börja en rörelse och hafva insigter och förmåga att väl sköta den men, äfven om de ega några medel att sjelfve tillskjuta, likväl icke disponera öfver så stora egna tillgångar, att de med dem ensamt kunna grunda den rörelse de vilja skapa. De fleste af oss känna ganska väl, att största antalet af dem som ega vilja och förmåga att här utöfva industriel verksamhet icke hafva så stor förmögenhet, att landet skulle vara nöjdt med det produktiva arbete som af dem kunde bedrifvas, i fall de vore alldeles inskränkte till sina egna tillgångar och icke egde tillfälle att i form af lån eller på annat sätt förskaffa sig ytterligare medel, och det är derföre angeläget att snarare bemöda sig att öka än att minska de ändock alltför knappa förlagstillgångarne för landets industriidkare inom alla olika näringsgrenar.

Då åtskillige talare här yrkat bifall till min reservation, ber jag att få visa, huru den skulle lyda, om den, såsom jag velat yrka, blefve af Kammaren antagen. Den skulle blifva alldeles lika med Utskottets förslag, utom det att de i dess första punkt förekommande orden: "*1,750,000 R:dr*" borde utbytas mot "*2,000,000 R:dr*".

Herr Carl Ifvarsson: Jag kan verkligen icke finna, hvarföre man skall lemna den ena näringen större förmåner än den andra; ty för min del tror jag, att de trivas bäst, om förmånerna på dem, så vidt möjligt är, lika fördelas. Detta mål har Banko-Utskottet nu nalkats, fastän med små steg, och vill jag derföre lemna mitt bifall till Utskottets förslag, desto heldre som för flera år sedan de särskilda förmåner till lån i Riksbanken, som jordbruket förut åtnjöt, afskaffades, och jag vid sådant förhållande icke vet, hvarföre de industriella näringarne i detta fall böra allt fortfarande bibehållas vid hittills gällande undantagsförhållande gent emot de andra, ibland hvilka vår modernäring jordbruket.

Herr Hedengren: Jag vill blott, med anledning af den siste talarens yttrande, fästa uppmärksamheten på, att, om man nu börjar indraga dessa kreditiv, torde snart turen komma till allmänna diskontfonden, och som jag tror, att det är bättre att stämma i bäcken än i ån, vidhåller jag mitt yrkande om bifall till Herr Mannerskantz' reservation.

Öfverläggningen förklarades vara slutad. Herr Talmannen upptog de yrkanden, som blifvit gjorda, och framställde i enlighet dermed propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som jemväl på bifall till yr-

kandet om bibehållande af det ifrågavarande kreditivet till oförändradt belopp. Den sistnämnda af dessa propositioner fann Herr Talmannen besvarad med öfvervägande ja. Då emellertid omröstning begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som vill att 44 § i Bankoreglementet skall hafva den lydelse, som Banko-Utskottet föreslagit i 1:sta punkten af dess Betänkande N:o 12,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets ändringsförslag, beslutat, att det i ofvannämnda § anvisade kreditiv skall för år 1870 bibehållas vid oförändradt belopp eller 2,000,000 R:dr.

Omröstningen utföll med 67 ja och 41 nej; och hade Kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med Utskottets förslag.

Punkten 2.

Härvid anförde

Herr Hedengren: På skäl jag nyss haft äran anföras för bibehållande af manufakturdiskontens kreditiv vid sitt nuvarande belopp, yrkar jag, att äfven kreditivet till jernkontoret måtte fortfarande oförändradt bibehållas.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Det torde vara fåfängt att söka bibehålla förevarande paragrafs gamla lydelse, efter den utgång föregående fråga här fick, sedan den ledamot af Bankofullmäktige, som yttrade sig, lagt sitt tunga, för många i denna Kammare mycket betydande ord med i vågskålen. Så länge jag varit ledamot af Banko-Utskottet, har jag, så vidt jag förmått, sökt medverka till att både sussessive öka Riksbankens förlagstillgångar och att använda dem på för landets samtliga näringar gagnande sätt, — och detta länge med den framgång, att ifrån realisationen 1834 och till för några få år sedan, jemte skapandet af en för Bankens säkerhet fullt tillräcklig, lätt disponibel fond af omkring 16 millioner, utlåningen på längre tid samtidigt kunde inom några rörelsegränser ökas och inom andra åtminstone bibehållas vid oförändradt belopp; men vid början af detta årtionde inträffade en vändning häri — och under inflytelser af andra åsichter har man sedan icke blott upphört att låta Bankens fonder tillväxa, utan ock riksdag efter riksdag minskat de lånefonder, som varit mest användbara och nyttiga för landets näringar. För att lyckas häri har vanligtvis, vid inom Utskott, Stånd eller Kamrar förekommande meningsstrider, så tillgått, att, då en mängd olika yrkanden blifvit framställda och flera olika intressen sålunda sökt göra sig gällande, ett intresse deribland har behållit öfvertaget, derföre att det, som haft särdeles skicklige målsmän, förstått att med sig kunna koalitera alla de

andra emot det intresse eller den näring, hvars låneförlag man för tillfället sökt nedsätta eller indraga. Så har man också denna gång handlat inom Banko-Utskottet, derigenom att handeln och jordbruket förenat sig med hvarandra för att kunna gemensamt uppträda gentemot jernindustrien och beröfva densamma det kreditiv, hvaraf den länge varit i åtnjutande. Jag har kämpat mot detta förfaringssätt denna gång som ofta tillförene, fastän nu som alltid förgäfves; men jag kan likväl icke underlåta att vid hvarje tillfälle en sådan fråga som denna förekommer, då man försöker beröfva en af landets näringar det förlag, som de alla hvar för sig behöfva för att kunna arbeta, upprepa min åsigt, att det icke kan annat än leda till vårt lands ekonomiska förderf, om vi längre fortgå på denna väg att afstänga eller leda i olämplig riktning tillflödet från de i alla fall svagt gifvande förlagskällor, hvaraf det inhemska arbetet skall underhållas. Jag tror icke, särskildt hvad vår jernindustri beträffar, att den för närvarande innehar den starka fördelaktiga ställning, att man derifrån kan hemta skäl att minska de fördelar, af hvilka den hittills varit i åtnjutande; och då, när man nu vill beröfva jernkontoret en del af det kreditiv, som det i 50 år har haft och väl använt, jag icke har sett anförda några andra skäl, som, vare sig med afseende på Riksbankens egen säkerhet eller fördel eller på något annat sätt, enligt mitt omdöme kunde berättiga till denna nedsättning, måste jag derföre yrka, att 45 § Bankoreglementet måtte bibehållas oförändrad vid sin nuvarande lydelse.

Herr Wijk: Samma skäl, som jag hade äran åberopa till förmån för Utskottets hemställan i den föregående punkten, äro i lika hög och måhända ännu högre grad gällande äfven för denna punkt.

Af den föregående talaren har i den af honom afgifna reservationen blifvit anfördt såsom skäl för detta kreditivs utgående till oförändradt belopp, att detsamma, under det halfva århundrade det egt bestånd, aldrig varit rubbadt. Ja, det är visst sannt, att det har åldern för sig, men just derföre anser jag det vara skäl att nu röra vid detsamma. För hvar och en näring, som vill gå framåt, är ett af hufvudvilkoren, att den skall söka, såvidt möjligt är, hjälpa sig sjelf. Hvad jernkontoret beträffar, kan det visserligen förut hafva behöft söka hjälp i denna form hos Riksbanken, men de tiderna äro dock nu förbi. Jernkontoret har nu sjelft fonder på flera millioner R:dr, och följderna af dem och deras goda förvaltning har äfven blifvit den, att kontoret numera åtnjuter den oinskränktaste kredit. Jag tror också, att det för jernkontoret vore den största lätthet att upplåna denna summa, som det nu har i kreditiv från Riksbanken, och' att således kreditivet är för kontoret af lika liten nytta som det är Banken till stort besvär. Man säger visserligen, att Riksbanken icke haft någon förlust på detta kreditiv; men är det ej förlust för Banken, att en stor del af detsamma merendels icke användes? Enligt sednaste revisionsberättelsen funnos vid revisionstillfället utaf kreditivet inestående i Riksbanken icke mindre än 593,000 R:dr, således nära två tredjedelar af hela dess belopp. Den enda direkta fördel jernkontoret kan ega af detta kreditiv är skilnaden mellan den ränta af fyra procent, som det sjelft till Riksbanken betalar, och den ränta, som det erhåller af sina

sina låntagare. Om jag beräknar denna sednare ränta till 5 procent, blir således jernkontorets vinst af hela kreditivet en procent af dess belopp, eller 9,000 R:dr; och jag må bekänna, att, om denna näring särskildt framför andra är i behof af ett sådant understöd, jag anser rätta vägen för dettas utgående vara direkt ur statskassan och icke på en omväg ur Riksbanken.

Jag yrkar således, att Kammaren, i konsekvens med sitt nyss fattade beslut, måtte bifalla äfven denna Utskottets hemställan.

Herr Östman: Det har ock funnits en tid, då jordbruket hade ett likartadt stöd af Riksbanken, som jernhandteringen ännu genom ifrågavarande kreditiv har; det var genom den för åtskilliga år sedan i Banken befintliga, till mellan 6 och 7 millioner R:dr uppgående s. k. fastighetslänefonden. Deraf fingo många jordbrukare en för dem särdeles behöflig och kärkommen hjälp; ty på dessa lån voro inga täta omsättningar, utan kapitalet dödades så småningom genom höga räntaafbetalningar. Mången ansåg likväl då, att denna rörelse icke var bankmässig. Derföre beslöts af Riksdagen, oaktadt Bonde-Ståndet lifligt uttalade sin missbelåtenhet dermed, att denna fond skulle upphöra. Hvad Banko-Utskottet nu föreslagit i detta fall, är blott en följd af föregående Riksdagars uttalade åsigt, att dessa fonder skulle så småningom till Riksbanken indragas, således icke till hela sitt belopp på en gång, utan genom årliga nedsättningar, så att icke näringarne alltför brådstörtadt skulle bringas ur sin närvarande ställning. Då Utskottet således gått fullkomligt foljdriktigt till väga och, sanningen att säga, icke velat något annat, än att icke den ena näringen skall gynnas mera än den andra, så finner jag alla skäl vara för handen att bifalla Utskottets förslag, hvilket jag för min del påyrkar.

Herr Ahlgren: Jag afstår från ordet och instämmer med Herr Wijk.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Jag vill endast med några ord bemöta ett af Herr Wijk anfördt skäl för indragningen af detta kreditiv, det nemligen att kreditivet skulle stå Riksbanken särdeles dyrt, derföre att detsamma icke alltid till sitt fulla belopp begagnades. Om detta skäl finge anses giltigt, borde väl inga kreditiv alls beviljas; ty om man undersöker alla de kreditiv, som Riksbanken liksom öfriga Banker beviljat, skall man lätteligen finna, att ganska ofta rätt betydliga andelar af de beviljade kreditivbeloppen innestå obegagnade. Det är nemligen just naturen af all kreditivrörelse, att än det ena och än det andra kreditivet icke till sitt hela belopp användes, och just de kreditivtagare, som bäst sköta sina kreditiv, hålla vanligen någon del deraf stående obegagnad.

Hvad åter angår den sista talarens yttrande om, att fastighetslänefondens indragning borde föranleda, att äfven de öfriga fonder, som från Riksbanken varit anordnade till särskilda förslag för inhemska näringar, skulle komma att indragas, visar detta just hvad jag förut nämnde, eller att det är med tillhjälp af öfriga för tillfället oantastade näringar, som

man lyckats successive draga från den ena näringen efter den andra det förslag som den förut haft att tillgå. Drager man nu onödigtvis äfven här, liksom förut från jordbruksnäringen, ifrån ännu en annan af landets viktigaste näringar den för densamma väl behöfliga och med stor nytta använda kreditivfond af Riksbanken tillhöriga medel, som den under en lång följd af år innehaft, så är ju detta ingenting annat än ett förnyande deraf, att man åter slår den ena näringen med den andra, och så vinner man sitt syfte att borttaga alla dessa fonder från de särskilda näringarne och lägga dem i en enda allmän fond, derifrån utlåningssättet är sådant, att, fastän alla inhemska näringar hänvisas att deraf begagna sig, ej mer än en ibland dem, nemligen handelsnäringen, kan göra detta med någon verklig fördel.

Herr Sääf: Jag har blifvit förekommen af Herr vice Talmannen, hvad beträffar frågan derom att kreditivet varit obegagnadt. Detta är en konjunktur-fråga och det kan stundom icke undvikas, att sådant förekommer, ty det ligger i naturen af kreditiv. Jag vill nu blott i kort-het tillkännagifva, att jag inom Utskottet varit af olika mening med pluraliteten i afseende på detta kreditiv, och på de skäl, som förut blifvit anförda, yrkar jag, att, med afslag å Utskottets hemställan, den ifrågavarande paragrafen måtte få bibehålla samma lydelse, som den nu har.

Herr Carl Ifvarsson: Under förra tider, medan skrå-ordningar ännu voro gällande, var det naturligt, att hvarje näring hade sitt särskilda kreditiv i Riksbanken. Sedan skråen numera äro slut, synes det mig ock lika naturligt, att dessa särskilda kreditiv upphöra, dock ej på ett våldsamt sätt. Detta har äfven Utskottet afsett, då det föreslagit inskränkningar uti nämnda kreditiv.

Nu säger man, att detta skall lända till skada för näringarne, och man befarar, att äfven allmänna diskontfonden framdeles kan komma att indragas. Jag får erinra, att hvar och en har lika stor rätt till lån i allmänna diskontfonden som i handels- och näringsfonden, hvilken näring han än må drifva. Jag tror derföre, att i samma mån, som man drager in på de särskilda fonderna för vissa näringar, i samma mån kan äfven allmänna diskontfonden ökas och blifva mera tillgänglig för hvar och en lånebehöfvande. Jag anser ock detta vara mest öfverensstämmande med bilighetens fordringar, emedan ingen näring då kan sägas blifva mera gynnad eller mera tillbakasett än andra.

Ifrån denna åsigt har jag utgått, såväl då jag yrkat bifall till den första punkten, som äfven då jag nu framställer samma yrkande i afseende på denna.

Herr Vougt: Ehuru, med kännedom om styrkan af de krafter som uppträdt till försvar för Utskottets förslag, det icke torde löna mödan, anser jag mig dock för konsekvensens skull böra yrka, att det ifrågavarande anslaget måtte blifva bestämdt till samma belopp, som det nu utgör. Jag tror nemligen, att, om Banken också icke drager fullt så stor vinst af kreditivet för jernkontoret, som köpmän anse det böra lemna,

likväl säkerheten för Banken att få igen sina pengar der är sådan, som den icke torde vara på allmänna diskontfonden.

Efter sålunda slutad öfverläggning, och sedan Herr Talmannen upptagit derunder förekomna yrkanden, blef, på framställning af Herr Talmannen, Utskottets framställning i denna punkt af Kammaren bifallen.

Punkterna 3, 4 och 5.

Biföllos.

Punkten 6.

Härvid anförde

Herr Jöns Pehrsson: Då detta torde vara den punkt, deruti jag för sista gången uppträdt med någon framställning, som vid riksdagen förekommer, kan jag icke låta den passera, utan att försöka åstadkomma en förändring uti Utskottets förslag. Min länskamrat har nära nog i likhet med mig uttryckt sin missbelåtenhet med det nuvarande förhållandet. Vill man på allvar förbättra ställningen i landet, så bör man begagna tillfället att lemna för Bankofullmäktige öppet att utlåna de Bankens medel, som finnas att tillgå på de håll, der säkerhet för medlen finnes. Af den diskussion, som förut egt rum i afton, synes det mig hafva framgått, att Riksbanken ej alltid kan få använda sina medel för det närvarande. Jag har icke satt mig emot förslagen hvarken om dessa kreditivs förändring eller om deras bibehållande, utan anser, att hvilketdera som helst kan ske, utan att sådant länder till någon särdeles skada. Men då man tager i betraktande, att det stora flertalet af landets befolkning, som kan nyttja lån från Banken, vänder sig till allmänna diskontfonden för att få lån med omsättningsrätt, så vill det synas klart, att denna fond för närvarande icke kan räcka till att fylla alla de behof, som förefinnas. Det lär hafva visat sig, att flera millioner under ganska lång tid legat inne i handelsdiskonten, hvartill inga lånesökande funnits, under det att deremot i allmänna diskonten visat sig stort behof af lån. Vi veta, att 13 å 14 veckor stundom kunnat gå till ända, innan beviljade lån derifrån utfallit. Sådant kan icke annat än verka högst menligt. Man har här velat omhulda manufakturerna och jernhandteringen, men jag hemställer, om det icke är billigt att lemna Bankofullmäktige fria händer att utlåna medlen hvar som helst, der säkerhet bjudes. Jag skulle således önska en fullmakt in blanco åt Bankofullmäktige, då jag icke tror att det är att befara, det de skola sköta affärerna med förlust.

När man vet, att handelsdiskonten har en sådan fond att tillgå, att den lånesökande der lätt kan erhålla lånet tvänne dagar sedan han sökt det, medan man deremot i allmänna diskonten kan få vänta ända till 12 å 14 veckor, så vill det synas, såsom om häri låge en stor orättvisa. Huru jag än tänker mig saken, kan jag, lika litet som reservanterna, icke finna den ringaste fara vid att lemna Bankofullmäktige fria händer att placera

medlen, såsom de finna Bankens säkerhet och de lånesökandes behof det fordra. En sådan åtgärd skulle vara en välgörning större än de flesta tro. Tänkom oss, hvilken mängd af mindre industriidkare och jordbrukare, som behöfva lån och som icke äro i tillfälle att kunna återbetala allt på en gång men väl successive — till deras och Bankens fördel. Jag har nyligen med grämlse läst en artikel i Stockholms-Posten, der en känd storhet ej aktade för rof att likna Bankens lånerörelse vid — assistensen. Det kan *han* göra, men jag anser det vara en orättvisa emot 20,000 lånesökande, som verkligen behöfva lån.

Då timmen nu är temligen sen, vill jag ej utbreda mig vidare i ämnet utan allenast lägga Kammarens ledamöter på hjertat, att här icke är någon fråga å bane, som kan lända till Bankens skada, utan att det endast gäller, huruvida Fullmäktige skola få mera fria händer.

Jag yrkar för min del bifall till reservanternas förslag.

Med Herr Jöns Pehrsson instämde Herr *Sandstedt*.

Herr Ola Jönsson: Sedan Riksdagen beslutat att för Statens behof använda bankovinsten, är det naturligt, att jag icke kunnat inom Utskottet påyrka diskontfondens förstärkande med visst belopp, men då man känner, att långa tider funnits, då det icke varit möjligt för Bankofullmäktige att få utlåna handels- och närings-diskontens inestående medel mot nöjaktig säkerhet, medan deremot det alltid funnits tillgång på säkra och goda lånehandlingar för lån ur allmänna diskontfonden, så tror jag, att det är lika mycket i Bankens intresse som till allmänhetens fördel, om Fullmäktige medgifves rätt att få utur handels- och närings-diskonten öfverflytta penningar till allmänna diskonten, då sådant visar sig vara behöfligt. Men icke ens detta har Utskottet velat medgifva, oaktadt hela frågan inskränker sig till att medgifva en sådan *rätt* för fullmäktige, icke att stadga detta såsom en *skyldighet*.

Det vore märkvärdigt, om det icke skulle utgöra en stor fördel att lemna en sådan rätt i Bankofullmäktiges händer, helst man kan vara öfvertygad, att Bankofullmäktiges högsta uppgift då likasom nu skall blifva att bevaka och vårda Bankens angelägenheter och tillse, att dess säkerhet i allo betryggas. Jag får emellertid yrka, att Kammaren behagade, med afslag å Utskottets hemställan, bifalla den af Herr Wener och mig afgifna reservationen och besluta, att 53 § måtte erhålla den lydelse, som vi föreslagit.

Jag anhåller, att Herr Talmannen ville framställa proposition härpå.

Herr Per Nilsson från Christianstads län: Jag har blifvit förenkommen af den näst föregående talaren och tror likasom han, att man gerna kan våga att lemna Bankofullmäktige den vidsträckta myndighet, som han föreslagit, då det ju måste vara i Bankens intresse, att en sådan öfverflyttning ifrån den ena fonden till den andra kan ega rum i händelse af behof.

Jag instämmer i yrkandet om bifall till reservanternas förslag.

Herr Indebetou: Jag har visserligen icke reserverat mig emot Utskottets förslag att bibehålla 53 § vid dess nuvarande lydelse, men jag vill ändock nu tillkännagifva, att jag anser, det ett sådant tillägg, som det Herr Ola Jönsson föreslagit, icke i något afseende kan medföra olägenhet. Derigenom uppstår nemligen ingen annan skilnad emot hvad Utskottet föreslagit, än att i slutet af paragrafen tilläggas de orden: "samt må Fullmäktige dessutom, när de anse det med Bankens fördel förenligt, anvisa ytterligare medel till utlåning från denna fond." En sådan tillåtelse kan man efter min åsigt gerna medgifva Fullmäktige. Jag är öfvertygad, att de icke skola begagna sig deraf till Bankens skada. En anledning till ett sådant tillägg just nu har man uti det förhållande, att medel successive inflyta från filialbanker, som upphöra, hvilka medel icke äro på förhand till andra ändamål disponerade, och det kan således vara möjligt för Fullmäktige att i Bankens intresse nu begagna sig af en dylik tillåtelse.

Jag instämmer derföre för min del uti reservanternas förslag.

Herrar *Hedengren* och *Anders Jonsson* instämde med Herr Indebetou.

Herr Hierta: Min afsigt är icke att blanda mig uti diskussionen för att förlänga den, men då jag icke hört någon taga Banko-Utskottet i försvar, ber jag endast att få fästa uppmärksamheten derpå, att Banken har två ändamål: det ena att åt nationen insamla en vinst, som kan vara disponibel för allmänna behof, och det andra att lemna understöd åt näringsarne. Afser man nu dessa ändamål, så framgår det, att, för att kunna understödja näringsarne så mycket som möjligt och så många som möjligt, det icke går an att låta en alltför stor del af Bankens tillgångar utlånas på för långa tider. De yrkanden, som gå ut på ökande af allmänna diskontfonden, stödjå sig på den satsen, att jordbruket icke skulle vara tillräckligt underhjelpat. Men jag ber att få erinra, att en mycket stor del af denna fond är anslagen till omsättningslån, och att för öfrigt jordbrukarne icke äro uteslutne hvarken från lån på handels- och näringsdiskonten eller mot hypotek af reverser eller annan realsäkerhet. Skall Banken kunna uppfylla sitt ändamål att så mycket som möjligt understödja näringsarne, så är det ej skäl att den utlemnar lånen på för lång tid. Dessutom, om Bankens lånerörelse skall blifva så vinstgifvande som möjligt, kan det ej ske, om den endast skall bedrifvas med Bankens egen fond, utan den måste äfven omfatta de främmande medel, som innestå i Banken. Det kan då icke vara möjligt för Banken att disponera en alltför stor del af dessa medel till omsättningslån.

Efter denna allmänna öfverblick öfver Bankens förhållanden tror jag, att den bästa replik på en föregående talaresh yttrande ligger i följande strof af Utskottets Betänkande: "Den vid hvarje riksdag återkommande frågan om förökning af fonden för utlåning med omsättningsrätt har så ofta blifvit afhandlad, att Utskottet kan fritaga sig från upprepande af de skäl, hvilka tala emot en dylik åtgärd. Utskottet vill endast, med afseende på hvad som under öfverläggningarne inom Utskottet ifrågasatts, att

nemligen en tillfällig förstärkning skulle, i anledning af den under sistlidet år i några provinser inträffade missväxt, anvisas för understöd åt dessa provinserns innebyggare, anmärka, att, då utlåningen omfattar hela riket, en förökning i fonden icke annat än till en jämförelsevis föga betydande del kunde komma nyssberörda provinser till godo, såvida icke medlen anvisades såsom en särskild understödsfond för dem, hvilket åter icke torde vara lämpligt. För öfrigt bör ej fråsas, att när en fonden lemnad tillfällig förstärkning skall åter indragas, detta föranleder ett afstadsnande eller åtminstone en inskränkning för längre tid af utlåningen, hvilken måste verka mycket menligt.“

På dessa grunder anser jag, att, om man tager i betraktande det egentliga väsendet af en bank, det icke är möjligt att disponera större del af fonden till omsättningslån, hvilket i sjelfva verket är en oegentlighet för bankrörelsen, och som man äfven finner alldeles icke ega rum vid enskilda banken annat än under vissa villkor. Jag tror, att detta är en sats, som blifvit af erfarenheten så noga pröfvad och som så tydligt öfverensstämmer med bankväsendet, att det icke torde vara skäl att frångå densamma. Man har här önskat att få särskilda privilegier för vissa näringar, men sådant skulle otvifvelaktigt förrycka bankväsendet.

Herr Indebetou har sagt, att under särskilda omständigheter några ändringar kunde göras uti de reglor, som eljest gälla, d. v. s. att man borde öfverlemna åt Fullmäktige att pröfva behovet af en öfverflyttning ifrån den ena lånefonden till den andra vid särskilda tillfällen. Men i betraktande af den stora påtryckning, som kan ega rum från deras sida, hvilka önska lån med omsättningsrätt, fruktar jag, att en sådan tillåtelse för Bankofullmäktige möjligen kan gifva anledning till framkallande från någon del af representanterna, som äro Bankens principaler, af stort missnöje, i händelse icke Bankofullmäktige rundligen begagna sig af denna tillåtelse; och sådant skulle möjligen kunna hafva ett inflytande på valen af Bankofullmäktige, som icke blefve alldeles nyttigt.

Jag yrkar derfore bifall till Utskottets förslag.

Herr Uhr: Då jag under några år deltagit i Bankens styrelse, är jag icke alldeles utan en viss erfarenhet deri. Och då det visat sig, att i Banken legat inne summor af ända till 5 à 5½ millioner, som icke kunnat utlånas på handels- och näringsdiskonten, under det att samtidigt i allmänna diskonten funnits så många ansökuingar om lån, att man kunnat få vänta en tid af 10 à 12 veckor innan lånen utfallit, så synes det mig högeligen märkvärdigt, om icke dessa båda fonder hvar i sin ordning skulle kunna dela med sig något åt hvarandra efter behof. Den allmänna diskonten har förut varit 13½ millioner, och jag mins den tid, då det var fråga om, att den skulle alldeles indragas. På sednare tiden har dock detta dess bättre icke kommit i fråga, utan den har fått behålla det lilla den har. Det har visat sig, att Banken icke lidit några nämnvärda förluster på denna diskont. Det är väl sannt, att dess förökande skulle medföra litet mera besvär för Bankens tjenstemän, litet mera skrifning och besvär för dess ombudsman, men lånen hafva dock hittills gått in, och Banken skall sannolikt äfven hädanefter icke göra någon förlust

derpå. Under ett år hafva vid bokslutet icke ens funnits några utestående fordringar i diskontfonden. Vid sådant förhållande undrar jag, om det icke kan vara tid på att förstärka fonden.

Man har sagt, att Banken skall hjälpa näringarne. Det är väl sant. Men Riksbanken är ej en bank, inrättad på samma sätt som de enskilda bankerna, i ändamål att förtjena största möjliga vinst, utan den har först och främst att konsolidera Banken och dess rörelse, för att kunna göra den största nytta genom att understödja näringarne, och jag undrar just, om ej jordbruket är en näring, som förtjenar understöd.

Då reservanterna emellertid icke gått längre, än att de tillstyrkt rätt för Fullmäktige att röra sig något friare i fråga om denna fond, så anholder jag om bifall till reservationen.

Med Herr Uhr instämde Herr *Johan Erik Johansson* och Herr *Erik Olsson*.

Herr *Agardh*: Man får verkligen under denna diskussion höra ganska besynnerliga uppgifter, om huru ställningen är i Riksbanken och huru dess affärer skötas. En talare har t. ex. sagt, att allmänna diskontfonden på sin lånerörelse icke gjort några nämnvärda förluster. Med afseende härå ber jag att få erinra om ett förut vid denna riksdag afgifvet Banko-Utskottets Betänkande — jag påminner mig ej för ögonblicket dess ordningsnummer — hvari en hel sida upptogs af förteckningen på lån och räntor, hvilka ensamt vid Göteborgs diskontkontor blifvit från betalning afskrifna; hvilket väl måste antyda en ej obetydlig förlust.

Vidare har man påstått, att stora penningebelopp understundom ligga oanvända och lediga i handels- och näringsdiskonten, på samma gång som efterfrågan efter lån i allmänna diskonten varit så betydlig, att lånen utfallit först veckor, ja månader, efter det de blifvit beviljade. Nu är verkliga förhållandet enligt officiella uppgifter, som äro tillgängliga för oss alla, att de från Banken till handels- och näringsdiskonten anslagna fonder städse äro till hela sitt belopp använda. Sålunda visar den af Riksdagens Revisorer afgifna berättelse för 1868, att den 29 Augusti samma år hela handels- och näringsdiskontens fond var utestående såsom lån och derutöfver 3,300,000 R:dr af de medel, hvilka blifvit på upp- och afskrifning eller såsom deposition i fonden insatta. Att ej samtliga dessa insatta medel blifvit utlånta beror derpå, att Banken, då den beviljar kreditiv och emottager giromedel till högst betydliga belopp, naturligtvis måste hålla en betydlig kassa för att möta de uttagningar, som i hvarje ögonblick kunna inträffa.

Enligt en annan officiel uppgift, förekommande uti Bankofullmäktiges till Riksdagen afgifna berättelse, var handels- och näringsdiskontfondens ställning den sista December ungefär densamma, som för den 29 Augusti blifvit angifven, naturligtvis med någon skiljaktighet i sifferbeloppen. Och sednast i dag har jag vid ett besök i Banken förnummit, att någon väsendtlig förändring härutinnan sedan dess ej inträdt. Vid dessa förhållanden torde man finna, att talet om det betydliga belopp, som i fonden skulle finnas oanvänt, saknar all faktisk grund.

Uti en Utskottets Betänkande vidfogad reservation har blifvit yttradt, att om de i handels- och näringsdiskonten inneliggande medel öfverfördes till allmänna diskonten, denna skulle hafva lätt nog att i fall af behof indraga dessa medel, då "med den nuvarande lånefondens utsträckning närmare 2,000,000 R:dr ingå hvarje sjettemånad", men nu ingå icke dessa medel i så bestämda tidsperioder, utan temligen jemnt hela året om. Fördelas alltså de 9,600,000 R:dr, som utgöra allmänna diskontens lånefond, på årets månader, utgör detta för hvarje månad ett lånebelopp af 800,000 R:dr. Men nu utlemnas lånen med omsättningsrätt; och den låntagande erlägger för hvarje omsättning endast en femtedel af kapitalbeloppet; till följd hvaraf 160,000 R:dr blir det belopp, som för hvarje månad inkommer af de sex månader förut utlemnade lånen. Äfven med lånerörelsens utsträckning kunde man alltså ingalunda vänta, att hvarje sjettemånad hafva tillgängligt ett så stort belopp, som det reservanternas beräknat. Men hvad som hufvudsakligen härvid måste observeras är, att Bankens metalliska kassa har under sednare åren haft en naturlig tendens att hålla sig låg. Bankofullmäktige måste därför hafva sina utlånta kapital lätt tillgängliga, för att, i händelse förlägenhet uppkommer, kunna fullgöra sina förbindelser. Uti 28 § af Bankoreglementet stadgas, huru Fullmäktige skola förfara i detta fall af metalliska kassans sjunkande. Deras första åtgärd består i att minska utlåningen från handels- och näringsdiskonten. Om ej detta skulle hjälpa, åligger dem att helt och hållet upphöra med alla lån från handels- och näringsdiskonten. Först samtidigt med detta fullkomliga upphörande af lån från handels- och näringsdiskontfonden få några indragningar begynnas från allmänna diskontfonden. Det skulle därför, enligt min tanke, vara ett särdeles farligt experiment att öka denna sistnämnda fond, som, i fall förlägenhet skulle inträda, icke genast är disponibel; och på denna grund kan jag för min del icke tillstyrka bifall till reservanternas förslag; utan yrkar jag att Utskottets Betänkande måtte oförändradt antagas.

Herr Jonas Andersson: Vore här fråga om att med visst bestämdt belopp förstärka allmänna diskontfonden, skulle jag mindre undra på, att en eller annan satte sig deremot, men då det blott gäller den synnerligen menlösa och oskyldiga utsträckning af Bankofullmäktiges kompetens, att de skola ega, *när de anse sådant med Bankens fördel förenligt*, öfverföra tillgängliga medel från handels- och näringsdiskonten till allmänna diskontfonden, så finner jag det motstånd saken rönt ganska besynnerligt. Jag hemställer, om man icke bör hysa det förtroende för Bankens styresmän, som äro utsedde af Riksdagen sjelf, att i deras skön kan öfverlemnas, huvuvida medel, som annars skulle ligga ofruktbara, böra till utlåning användas. Enligt min öfvertygelse lägger det gällande bankoreglementet allt för många band och inskränkningar på Fullmäktiges görande och låtande; och jag anser det innefatta en väsendtlig förbättring, om dessa band något lättades. Man har sagt, att det vore nödvändigt att härvid iakttaga synnerlig försigtighet. Den tillit hyser jag för Bankofullmäktige, att de ej skola åsidosätta denna vid handhafvandet af den myndighet, som i förevarande fall kan blifva dem uppdragen. Och jag vågar därför hop-

pas, att ej synnerligen många röster skola höja sig emot reservanternas förslag, till hvilket jag obetingadt yrkar bifall.

Herr Fredrik Pettersson: Jag har begärt ordet blott för att tillkännagifva, att jag ansluter mig till den i reservationen uttryckta mening och därför yrkar afslag å Betänkandet samt bifall till reservationen.

Herr Jöns Pehrsson: Med anledning af det yttrande, som blifvit fäldt af en talare från Stockholms-banken, att Banken vore till för näringarnes skull, ber jag att få fästa uppmärksamheten derå, att näringsgarne likasom handeln ega samma tillfälle som jordbruket att uti Banken erhålla nödigt rörelse- och förlagskapital från allmänna diskontfonden.

I sjelfva saken tror jag i likhet med en föregående talare, att om man ej vill bifalla reservanternas förslag, man dermed visar sig hysa bra litet förtroende till sina egna förtroendemän Herrar Bankofullmäktige; och för min del anholder jag därför om bifall till reservationen.

Herr Björck: Enligt min tanke är den allmänna diskontfonden särdeles nyttig för affärsrörelsen i landet; och det vore mycket att beklaga, om Banken icke skulle kunna fortfara att genom denna sin läneverksamhet lemna näringarne det understöd af kapital, hvaraf de äro i så stort behof. Men å andra sidan bör det ej heller förbises, att denna rörelse föga öfverensstämmer med åtskilliga andra grenar af affärsverksamhet, som för Bankens ändamål äro af vida större vikt och betydelse. Den summa, som Banken använder för sin diskontroll, bör därför vara likasom afsatt och fixerad en gång för alla, det vill säga, att den bör bestämmas med afseende derå, att Bankens alla öfriga förbindelser först fullgöras. Det är, tror jag, från denna synpunkt man bör utgå vid bedömandet af de förhållanden, som med ifrågavarande lånerörelse stå i samband. Erfarenheten har i detta hänseende lemnat mera än en finger-visning. Så utföll försöket att åt Fullmäktiges bestämmande öfverlåta höjandet eller sänkandet af räntefoten särdeles illa. Och af samma skäl strider det emot sjelfva idén af diskontrollen att, såsom nu föreslagits, lemna Fullmäktige rättighet att öfverföra medel från andra fonder till allmänna diskontfonden; må man då heldre en gång för alla öka densamma med ett visst belopp.

Hvad fördel skulle nu låntagarna hemta af den ifrågasatta förändringen? Detta synes under diskussionen hafva varit hufvudfrågan; jag ber därför att åt densamma få egna några korta betraktelser. Antaget, att 500,000 R:dr i handels- och näringsdiskonten lediga medel öfverfördes till allmänna diskonten; den skulle derigenom stiga till ett belopp af ungefär 10,000,000 R:dr, hvaraf per halfår omkring 2,000,000 R:dr kunde antagas inflyta. Men om en indragning blefve nödvändig, och sålunda på ett enda halfår utlåningen minskades med t. ex. 500,000 R:dr, eller en fjerdedel af de influtna medlen, så ligger det i öppen dag, att olägenheterna här af blefve så mycket större och kännbarare, ju mera den obestämda tillökningen af lånekapitalet hade lockat till anmälan af nya

lånesökande. En tillökning i utlåningsbeloppet af en nittondedel, med följd att utlåningen under ett halfår minskas med en fjerdedel, synes i sanning vara föga båtande för de lånebehöfvande. Jag antager, att fördelen af denna tillökning rikligen skulle uppvägas af allt det missnöje och alla de svårigheter, som indragningen skulle medföra; och jag upprepar att vid betraktande häraf en viss, bestämd tillökning af lånefonden vore att vida föredraga.

På dessa skäl yrkar jag bifall till Betänkandet.

Herr Rundbäck: Jag har begärt ordet egentligen för att få tillkännagifva, att jag icke deltagit i detta ärendes behandling inom Utskottet. Jag instämmer emellertid i reservanternas åsigt och vill till stöd derför anföra ett skäl, som synes mig afgörande. Jag hyser nemligen den öfvertygelse, att dessa olika fonder eller kassor, som i Riksbanken förefinnas, aldri lämpligast kunde sammanslås, så att villkoren för utlåning blefve bringade till största möjliga likhet för alla lånesökande. Äfven tror jag, att Bankofullmäktige i fråga om förvaltningen af lånemedlen böra lemnas så fria händer som möjligt, då i allt fall på Riksdagen beror ej mindre att till dessa förtroendeplatser utse de lämpligaste personerna, utan äfven, om så nödigt skulle finnas, inskränka den myndighet, som blifvit dem förlänad.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Ola Jönsson: Den förste talaren, som yrkade bifall till Utskottets Utlåtande, uppgaf såsom Bankens hufvudsakliga uppgift, att den skulle understödja näringarne. För min del biträder jag villigt denna åsigt; och jag tror, att detta ändamål svårigen kan kraftigare befrämjas än genom bifall till reservationen. För öfrigt ber jag att få annärka, att jag i denna sak ingalunda uppträdt såsom målsman uteslutande för jordbrukarnes fördel; utan har jag hufvudsakligen afsett Bankens egen fördel.

Vidare har man yttrat, att det icke skulle vara bankmessigt att utlemna s. k. omsättningslån. Kanske det är mera bankmessigt att låta penningar ligga obrukade? Man har visserligen velat bestrida, att detta inträffat; men i detta hänseende torde fakta få gälla såsom bevis nog.

Att allmänna diskontfonden lidit förluster på sin lånerörelse må vara sannt; men hvarföre har man icke omtalat de förluster Banken gjort på sin öfriga affärsrörelse?

En talare midt öfver har egnat en kritik åt de beräkningar, som i reservationen blifvit anställda. Det synes likväl vara en temligen lätt räkneuppgift att beräkna huru stort belopp skulle halfårsvis inflyta, om Bankens lånekapital ökades till jemnt 10,000,000 R:dr. Och jag påstår fortfarande, att reservanterna räknat rätt och den ärade talaren orätt; i sin månadsberäkning har han helt enkelt glömt bort $\frac{1}{12}$ af året.

En annan, mycket erfaren ledamot har drifvit den satsen, att lånekapitalet borde ökas med ett visst bestämdt belopp, heldre än att åt Fullmäktige medgifva bestämmandet af tillökningens behöflighet så väl som

storlek. Jag erkänner, att denna åsigt, från det hållet uttalad, något öfverraskat mig, ty många gånger tillförene har jag hört den aktade ledamoten uppträda såsom förkämpe för den åsigt, att åt Bankofullmäktige borde lemnas friare händer och utsträckt befogenhet i fråga om skötandet af Bankens affärsverksamhet.

Och då jag nu går i hans fotspår, hoppas jag, att Kammaren, erinrande sig de många förträffliga saker den ärade ledamoten till stöd för sin åsigt framlagt, skall skänka sitt bifall åt reservationen.

Herr Jöns Olsson i Nordanå: Ehuru det är allmänt bekant och allmänt beklagadt, att allmänna diskontfondens tillgångar äro otillräckliga för fyllandet af behovet utaf lån med någon längre omsättningstid, — de enda, som för jordbrukaren äro användbara — så var det dock icke oförväntadt, att förslaget om fondens förstärkande skulle möta motstånd från det håll, der man anser alla medel tillåtliga för vinnande af sina syftemål. Då man under nuvarande förhållanden kan få vänta icke blott 12 till 14 veckor utan dubbelt så länge på utbekommandet af ett beviljad lån, måste man ofta nog afsäga sig förmånen att anlita Riksbanken och vända sig till de enskilda bankerna. Det ligger därför i dessas intresse att motsätta sig hvarje förstärkning af Riksbankens allmänna diskontfond, ty lika många millioner, som ligga obegagnade i Riksbankens hvalf men behöfvas i rörelsen, lika många millioner få de enskilda bankerna förmånen att i rörelsen utsläppa. Till något sådant vill jag icke med min röst bidraga; och jag får därför yrka bifall till reservationen.

Herr Vougth: Äfven jag är af den mening, att en af de väsendtligaste bland de många bristerna i Riksbankens förvaltning är den, att Bankofullmäktige dervid icke ega tillräckligt fria händer, utan tvärtom äro på allt sätt kringskurne i sin styrelseverksamhet. Detta har blifvit öfverflödigt visadt så många gånger förut; och de därför andragna skälen passa så fullständigt in på det fall, som nu föreligger, att jag torde kunna inskränka mig till att, med hänvisning på den föregående utredningen, yrka bifall till reservationen.

Herr Hierta: I anledning af de många gånger upprepade antydningar, som under diskussionen förekommit om de många millionerna, som skulle ligga oanvända i Bankens hvalf, ber jag endast att få hänvisa till Herr Agards yttrande, hvaraf för en hvar, som velat höra, klarligen måste framgå, att dessa millioner icke existera annat än i inbillningens outtömliga kassahvalf.

Jag ber äfven få tillägga, att jag, långt ifrån att missunna den allmänna diskontfondens den ifrågasatta kapitaltillökningen, tvärtom medgifver, att den skulle verka välgörande för näringarne — ej blott för jordbruket. Men jag motsätter mig denna tillökning ur synpunkten af Bankens eget bästa och af omvårdnad om dess ändamålsenliga skötsel; och jag anser, att pröfningen och beslutanderätten i detta hänseende under inga förhållanden bör läggas i Herrar Fullmäktiges händer, emedan sådant skulle försätta dem i en betänklig ställning, ett slags mellanhand, som

vid tillfällen, då indragningar af utestående lån vore af nödvändigheten påkallade, skulle vara särdeles obehaglig.

Jag yrkar därför fortfarande bifall till Betänkandet.

Härmed var denna öfverläggning slutad. Derunder hade blifvit yrkadt dels bifall till Utskottets hemställan och dels afslag derå i förening med bifall till det förslag, som blifvit framställt i Herrar Ola Jönssons och Weners vid Betänkandet fogade reservation. I enlighet med dessa yrkanden framställde Herr Talmannen nu propositioner och förklarade ja öfvervägande för bifall till Utskottets förslag. Votering blef då begärd och för densammas anställande följande proposition uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Banko-Utskottet hemställt i sjetten punkten af dess Betänkande N:o 12.

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit det förslag till lydelse för 53 § af Bankoreglementet, som blifvit framställt i Herrar Ola Jönssons och Weners vid Betänkandet fogade reservation.

Omröstningen visade vid sedlarnes öppnande 29 ja och 54 nej; hvadan Kammarens beslut utfallit enligt nej-propositionens innehåll.

Punkterna 7, 8 och 9.

Biföllos.

Punkten 10.

Herr Rundbäck: Då jag hört, att några ledamöter förundrat sig öfver, att jag reserverat mig mot denna punkt, så vill jag upplysa, att denna min reservation gäller icke hvad som *står* i denna punkt utan hvad hvad som *icke står* der. Inom Utskottet yrkade jag, att i §§ 63 och 64, som handla om Riksbankens upp- och afskrifnings- samt diskontrörelse, skulle stadgas samma bestämmelser som för enskilda banker med sedelutgifningsrätt; och detta gjorde jag, emedan jag ansåg det onödigt och skadligt, att Riksbanken skulle vara en kassaförvaltare åt enskilda banker. Utan att nu vilja främhålla detta mitt yrkande, för hvars framgång jag ej hyser stora förhoppningar, har jag endast med ett par ord velat förklara hvarföre jag reserverat mig i denna punkt.

Vidare förekom icke. Äfven denna punkt blef af Kammaren bifallen.

§ 15.

Föredrogs och bifölls Banko-Utskottets Memorial N:o 13, angående arvode för extra biträde vid Banko-Utskottets kansli, äfvensom samma Utskotts Memorial N:o 14, med förslag till instruktion för nästkommande Riksdags Banko-Utskott.

§ 16.

Föredrogs och bifölls Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Memorial N:o 6, angående arvode åt den hos Sammansatta Utskottet anställde sekreterare.

§ 17.

Anmälades och bordlades följande nu inkomna ärenden, nemligen:

Stats-Utskottets Memorial N:o 86, med förslag till stadganden i Riksgälds-kontorets reglemente angående de vid föregående riksdagar beviljade men ännu icke utbetalda statsbidrag;

Lag-Utskottets nedannämnda Betänkanden och Utlåtanden:

N:o 36, i anledning af återremiss af andra och femte punkterna i Lag-Utskottets Utlåtande N:o 4, angående vissa ändringar i gällande konkurslag;

N:o 37, i anledning af återremiss af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 22, angående föreslagna ändringar i gällande stadganden rörande exsekutionsväsendet;

N:o 38, i anledning af väckta förslag om ändring i gällande föreskrifter rörande förvaltningen af omyndigs egendom;

N:o 39, i anledning af väckt förslag om tillägg till 15 Kap. 2 § Rättegångsbalken, i fråga om fullmäktigskap; och

N:o 40, i anledning af väckta motioner om ändring i Kongl. förordningen den 8 Februari 1681 rörande klockares aflöning;

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtanden:

N:o 6 (i samlingen N:o 46) i anledning af väckta motioner rörande förändring i den för elementarläroverken stadgade undervisningsplan;

N:o 7 (i samlingen N:o 47) i anledning af väckt motion rörande förändring i den för elementarläroverken stadgade undervisningsplan; samt

N:o 8 (i samlingen N:o 48) i anledning af väckt motion angående ordnandet af inspektionen öfver folkskolorna;

Och skulle enligt Kammarens derom nu fattade beslut, alla dessa nu första gången bordlagda ärenden till vidare handläggning företagas näst efter de gemensamma omröstningar, som, med anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor, komme att anställas vid början af det till nästa måndag, den 10 dennes, redan anslagna sammanträde.

§ 18.

Föredrogos och godkändes Riksdagens Kanslis förslag till paragrafer i Riksdagsbeslutet:

N:o 5, angående ändring i 24 § i Kongl. förordningen om lands-
ting; och

N:o 6, angående ändring i gällande stadganden rörande den kommu-
nala rösträtten.

§ 19.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr *Witt* under 14 dagar från denna dag; och

Herr *Bjerkander* likaledes under 14 dagar från den 12 dennes.

§ 20.

Justerades protokolls-utdrag rörande de af Kammarerna under detta eftermiddags-sammanträde fattade beslut.

Sammanträdet afslutades kl. $\frac{1}{2}$ 12 e. m.

In fidem

H. Husberg.
